

ЦЕНТРАЛЬНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Кафедра фінансів, банківської справи та страхування

«Допущено до захисту»

Завідувач кафедри фінансів,
банківської справи та страхування
д.е.н., доцент

_____ Володимир СИБІРЦЕВ

« ____ » _____ 2021 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
за другим (магістерським) рівнем вищої освіти
на тему:
«Оцінка та шляхи покращення фінансового стану
підприємства»

Виконав: здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти 2 курсу, групи ФС-20М

ОПП «Фінанси, банківська справа та страхування»
спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

_____ Павлюк Тетяна Вікторівна

Керівник: кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування

_____ Попов Володимир Миколайович

Рецензент: кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки, менеджменту та комерційної діяльності

_____ Сторожук Оксана Василівна

м. Кропивницький – 2021 рік

Центральноукраїнський національний технічний університет
Факультет економічний
Кафедра фінансів, банківської справи та страхування
Ступінь вищої освіти магістр
Галузь знань 07 «Управління та адміністрування»
Освітньо-професійна програма «Фінанси, банківська справа та страхування»
Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

ЗАТВЕРДЖУЮ
завідувач кафедри
Володимир СИБІРЦЕВ

«__» _____ 20__ року

**ЗАВДАННЯ
 НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ
 ЗА ДРУГИМ (МАГІСТЕРСЬКИМ) РІВНЕМ ВИЩОЇ ОСВІТИ
 ЗДОБУВАЧУ ВИЩОЇ ОСВІТИ**

Павлюк Тетяні Вікторівні

1. Тема роботи «Оцінка та шляхи покращення фінансового стану підприємства»
 Керівник роботи Попов Володимир Миколайович, к.е.н., доцент
 затверджені наказом ЦНТУ від «02» серпня 2021 року №35/13
2. Строк подання студентом роботи 03.12.2021 р.
3. Вихідні дані до роботи Законодавчо-нормативні матеріали, статистична інформація, публічна фінансова звітність підприємства (установи, організації), наукова література, навчальні, монографічні та періодичні видання за темою дослідження.
4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити)
ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ОЦІНКИ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА
АНАЛІТИЧНА ОЦІНКА ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА (на прикладі Філії «Кіровоградська ДЕД» ДП «Кіровоградський облавтодор» ВАТ «ДАК «Автомобільні дороги України»)
ОСНОВНІ НАПРЯМКИ ПОКРАЩЕННЯ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА В СУЧАСНИХ ЕКОНОМІЧНИХ УМОВАХ
5. Перелік графічного матеріалу
Таблиці, рисунки

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		Завдання виконав	Завдання прийняв

7. Дата видачі завдання _____

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів виконання кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	Складання плану дослідження	до 04.10.2021 р.	
2.	Підбір та вивчення літературних джерел за темою кваліфікаційної роботи	до 18.10.2021 р.	
3.	Підготовка та подання науковому керівнику: - першого розділу - другого розділу - третього розділу - вступу та висновків	до 29.10.2021 р. до 08.11.2021 р. до 19.11.2021 р. до 22.11.2021 р.	
4.	Подання робочого варіанту роботи керівнику	до 26.11.2021 р.	
5.	Доопрацювання роботи з урахуванням зауважень керівника. Одержання відгуку	до 29.11.2021 р.	
6.	Подання електронного варіанту роботи на перевірку на антиплагіат	до 10.12.2021 р.	
7.	Подання роботи зав. кафедрою на перевірку	до 15.12.2021 р.	
8.	Рецензування роботи. Підготовка документів, що подаються до ЕК (листи, довідки, інформаційний листок, висновок-виписка, опубліковані статті. Нормо-контроль секретаря ЕК	за 5 днів до захисту	
9.	Доопрацювання роботи з урахуванням зауважень зав. кафедрою. Допуск роботи до захисту	за 3 дні до захисту	
10.	Подання роботи, рецензій та документів до ЕК	за день до захисту	
11.	Захист роботи	за графіком	

Дата видачі завдання:

«__» _____ 20__ р.

(підпис керівника)

Попов В.М.

(прізвище та ініціали)

Завдання прийнято до виконання:

«__» _____ 20__ р.

(підпис здобувача)

Павлюк Т.В.

(прізвище та ініціали)

АНОТАЦІЯ

Павлюк Т.В. Оцінка та шляхи покращення фінансового стану підприємства. – Рукопис.

Кваліфікаційна робота за ступенем вищої освіти «Магістр» за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування». – Центральноукраїнський національний технічний університет, Кропивницький, 2021.

У роботі досліджено теоретичні та методичні основи оцінки фінансового стану підприємства. Поглиблено сутність категорії «фінансовий стан підприємства» та обґрунтовано необхідність проведення його оцінки. Охарактеризовано фактори впливу на фінансовий стан підприємства. Досліджено науково-методичні підходи до аналізу показників фінансового стану підприємств.

Досліджено основні показники діяльності філії «Кіровоградська ДЕД» ДП «Кіровоградський облавтодор». Здійснено оцінку фінансового стану вказаного підприємства з використанням коефіцієнтного та інтегрального методів. Визначено відмінності у використанні даних методик.

Обґрунтовано основні напрямки забезпечення фінансової стабільності підприємства та підвищення економічної ефективності його функціонування. Розроблено пропозиції щодо формування оптимальної структури капіталу підприємства. Запропоновано напрямки покращення фінансового стану підприємств дорожньої галузі.

Ключові слова: фінансовий стан підприємства, фінансова стабільність, методи аналізу, ліквідність, платоспроможність, фінансова стійкість, ділова активність підприємства, рентабельність, інтегральна оцінка, стратегічна програма, економічна криза, структура капіталу.

ANNOTATION

Pavliyk T.V. Assessment and ways to improve the financial condition of an enterprise. – Manuscript.

The Graduate Thesis for the Master's Degree in Higher Education in the specialty 072 "Finance, Banking and Insurance". – Central Ukrainian National Technical University, Kropyvnytskyi, 2021.

The theoretical and methodological frameworks for the assessment of financial state of an enterprise were investigated in the work. The essence of the term "financial status of an enterprise" was deepened and the necessity of carrying out its assessment was substantiated. The factors influencing the financial condition of the enterprise were described. The scientific and methodological approaches to the analysis of the indicators of the financial condition of enterprises were investigated.

The main indicators of activity of the "Kirovohrad DED" branch of the SE "Kirovohrad Oblavtodor" were investigated. The financial status of the enterprise using the coefficient and integral methods was assessed. The differences in the use of these methods were identified.

The main directions of securing the financial stability of the enterprise and of increasing of the economic efficiency of its functioning were substantiated. The proposals on the formation of the optimal capital structure of the enterprise were developed. The directions for the financial improvement of road construction enterprises were formulated.

Key words: financial status of an enterprise, financial stability, methods of analysis, liquidity, solvency, financial stability, business activities of an enterprise, profitability, integral assessment, strategic program, economic crisis, capital structure.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ОЦІНКИ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА.....	7
1.1. Сутність категорії «фінансовий стан підприємства» та необхідність проведення його оцінки.....	7
1.2. Класифікація фінансового стану та фактори впливу на нього.....	12
1.3. Сучасні методи, моделі та прийоми аналізу фінансового стану підприємств.....	18
РОЗДІЛ 2. АНАЛІТИЧНА ОЦІНКА ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА (на прикладі Філії «Кіровоградська ДЕД» ДП «Кіровоградський облавтодор» ВАТ «ДАК «Автомобільні дороги України»)).....	27
2.1. Загальна економічна характеристика та аналіз основних показників діяльності підприємства.....	27
2.2. Оцінювання фінансового стану підприємства методом коефіцієнтів.....	35
2.3. Інтегральна оцінка фінансового стану підприємства.....	47
РОЗДІЛ 3. ОСНОВНІ НАПРЯМКИ ПОКРАЩЕННЯ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА В СУЧАСНИХ ЕКОНОМІЧНИХ УМОВАХ...	55
3.1. Заходи із забезпечення фінансової стабільності підприємства та підвищення економічної ефективності його функціонування.....	55
3.2. Формування оптимальної структури капіталу підприємства.....	62
3.3. Напрямки покращення фінансового стану підприємств дорожньої галузі..	70
ВИСНОВКИ.....	78
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	83
ДОДАТКИ.....	94

ВСТУП

Актуальність теми. Підвищення прибутковості підприємств в сучасних умовах господарювання залежить від оперативного реагування їх керівництва на зміни у зовнішньому та внутрішньому середовищі і викликано дією ряду факторів. Чинники зовнішнього впливу не залежать від діяльності підприємства та включають соціально-економічну та політичну стабільність в країні, кредитну, податкову та інвестиційну політику держави, розвиток страхового та фондового ринків, рівень реальних доходів населення, демографічні тенденції тощо. Внутрішніми чинниками є обсяг і структура активів підприємства та джерел їх фінансування, якість управління цими складовими, здатність формувати необхідний фінансовий результат та інші. Врахувати дію цих факторів можливо з допомогою проведення всебічної оцінки фінансового стану, фахової інтерпретації її результатів та вчасного впровадження відповідних заходів щодо його покращення, що в кінцевому підсумку сприятиме підвищенню ефективності господарювання та розвитку підприємства.

Отже, значення оцінки фінансового стану підприємства полягає в тому, що за її результатами у суб'єктів господарювання в умовах кризової економіки з'являється можливість якісніше здійснювати фінансове управління стосовно забезпечення стабільного і поступального розвитку підприємства, оперативно реагувати на зміни його ринкового середовища, спостерігати за показниками, що впливають на платоспроможність і фінансову рівновагу, визначати заходи щодо забезпечення підвищення ефективності фінансово-господарської діяльності підприємства. Функціонування сучасних українських підприємств протікає в умовах невизначеності та обмеженості фінансових ресурсів, що актуалізує задачу ефективного управління їх фінансовим станом.

Аналізуючи публікації за темою оцінки фінансового стану підприємства, слід відзначити значне збільшення їх чисельності, що підтверджують надзвичайну

актуальність теми, обраної для дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичним, методичним та практичним аспектам оцінювання фінансового стану підприємств присвячена навчальна література [7; 95; 115] та дослідження вітчизняних і зарубіжних науковців. Вчені систематизували підходи до змісту категорії «фінансовий стан підприємства» (Турило А.М., Агапова А.В. [104]), розробляли заходи якісного покращення і кількісної оптимізації системи фінансових коефіцієнтів для аналізу фінансового стану підприємств (Ващенко Л.О. [24], Кабаченко Д.В. [39], Райковська І.Т. [90]), застосовували поєднання екстраполяційних і експертних методів під час інтегрального оцінювання фінансового стану українських підприємств (Павленко О.І. [79], досліджували вплив ринків капіталів та інвестицій на зміни оцінок параметрів фінансового стану (Кузьмін О.Є., Мельник О.Г. [61]), вивчали такі актуальні зарубіжні методи діагностики фінансового стану, як стратегічний Due Diligence, метод економічних нормалей, діагностичний бенчмаркінг, нечітко-множинний метод та ін. і можливості їх застосування у практиці вітчизняних підприємств (Сілічева Н.Є. [97], Булгакова Л.Н. [22], Недосекін О.О. [73, с. 58–104]).

Проте, незважаючи на значні досягнення вітчизняних та зарубіжних вчених у дослідженні даної теми, ряд важливих питань стосовно організації та методики аналізу фінансового стану підприємств, заходів його покращення вимагають подальшого вивчення та формування нових підходів до його стабілізації. Таким чином, актуальність досліджень цього напрямку діяльності підприємств, їх практична затребуваність зумовили вибір теми кваліфікаційної роботи, її цільову спрямованість і структуру.

Мета і завдання дослідження. Метою дослідження є розвиток теоретичних положень, аналіз практичних аспектів та розробка рекомендацій щодо покращення фінансового стану підприємств.

Для успішного досягнення визначеної у роботі мети необхідно вирішити наступні завдання:

- дослідити та уточнити економічну сутність поняття «фінансовий стан

підприємства», обґрунтувати необхідність його проведення;

- виявити особливості існуючого методичного інструментарію до оцінки фінансового стану підприємства;

- здійснити оцінку фінансового стану Філії «Кіровоградська ДЕД» дочірнього підприємства «Кіровоградський облавтодор» ВАТ «Державна акціонерна компанія «Автомобільні дороги України» коефіцієнтним та інтегральним методами;

- обґрунтувати заходи покращення фінансового стану підприємств дорожньої галузі;

- запропонувати підходи до визначення оптимальної структури капіталу підприємства.

Об'єктом дослідження є процеси формування показників фінансового стану підприємства.

Предметом дослідження є сукупність фінансових відносин, які виникають в процесі управління фінансовим станом підприємства з метою забезпечення його стабільності.

Методи дослідження. У процесі дослідження для вирішення поставлених у кваліфікаційній роботі завдань використані загальнонаукові методи пізнання та методологічні основи системного підходу. Визначення системного аспекту фінансового стану підприємства проводилось за допомогою методу діалектичного пізнання. Розкриття сутності та дослідження методів і методичних підходів до оцінки фінансового стану здійснювалось з використанням аналізу та синтезу. Для визначення фінансових показників, які характеризують фінансовий стан застосовано методи абстракції та порівняння. При розробці напрямків покращення та стабілізації фінансового стану підприємств використано набір теоретичних та емпіричних методів: спостереження, абстрагування, аналізу та синтезу, індукції та дедукції та інші.

Інформаційною базою роботи є теоретичні та науково-практичні дослідження вітчизняних і зарубіжних науковців, законодавчі та нормативно-правові акти України щодо оцінки фінансового стану підприємств, офіційні статистичні матеріали та фінансова звітність Філії «Кіровоградська ДЕД».

Наукова цінність одержаних результатів полягає в уточненні поняття «фінансовий стан підприємства» як економічної категорії, що характеризує теперішню та майбутню фінансову спроможність підприємства забезпечувати фінансування його поточної діяльності, певний рівень розвитку та погашення зобов'язань перед кредиторами (фізичними та юридичними особами)., а також у розробці пропозицій щодо забезпечення стабільного фінансового стану підприємств.

Практичне значення проведеного дослідження полягає в тому, що його результати є основою для подальших теоретичних і прикладних досліджень та можуть бути використані для підвищення ефективності управлінських рішень в процесі стабілізації фінансового стану підприємств.

Апробація результатів дослідження. Основні положення та наукові результати кваліфікаційної роботи обговорювалися і отримали позитивні відгуки на LV наукової конференції «Наука в ЦНТУ: основні досягнення та перспективи розвитку» (м. Кропивницький, 14 травня 2021 року).

Публікації. За результатами наукового дослідження автором опубліковано тези «Фактори впливу на фінансову стійкість підприємства».

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота містить зміст, вступ, основну частину, яка складається з трьох розділів, висновки, список використаних джерел та додатки. Робота викладена на 93 сторінках, містить 10 таблиць, 7 рисунків, 7 додатків. Список використаних джерел охоплює 118 найменувань.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ОЦІНКИ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Сутність категорії «фінансовий стан підприємства» та необхідність проведення його оцінки

Проведення діагностики фінансового стану підприємства є одним із головних завдань управління фінансами на підприємстві, особливого у період розвитку ринкових відносин та створення у державі сприятливого інвестиційного клімату, що сприяє зменшенню різноманітних ризиків та розробці заходів запобігання кризовим явищам на підприємстві.

Фінансовий стан підприємства є однією з найважливіших характеристик виробничо-фінансової діяльності та визначається як рівень забезпеченості підприємства відповідним обсягом фінансових ресурсів, необхідних для здійснення ефективної господарської діяльності та своєчасних грошових розрахунків за своїми зобов'язаннями перед постачальниками, власними працівниками, бюджетом та іншими ланками фінансової системи. Він проводиться з метою формування відповідної фінансової політики та розробки заходів, направлених на підвищення ефективності використання фінансових ресурсів суб'єктів господарювання та подальшого економічного та соціального розвитку.

В умовах ринкової економіки значна кількість підприємств в Україні має незадовільну структуру капіталу та відчуває нестачу оборотних коштів. Тому своєчасне оцінювання, розробка та впровадження заходів, спрямованих на поліпшення фінансового стану в довгостроковому періоді впливає на та дієвість відповідних управлінських рішень на мікро- та макрорівнях, що можуть збільшити майновий потенціал, відновити платоспроможність та прибутковість підприємств.

Зміни, що відбуваються в народному господарстві країни вимагають якісно

нового підходу до питань оцінки фінансового стану підприємств, зміни підходу до його значущості та необхідності як важливого елементу фінансового управління.

Аналіз економічної літератури свідчить про наявність різноманітних тлумачень сутності фінансового стану та про відсутність єдиної думки щодо групування та способу обчислення показників оцінки фінансового стану.

Починаючи дослідження сутності фінансового стану підприємств слід звернути увагу на діючі нормативно-правові документи, що регулюють це питання.

У Методичних рекомендаціях щодо аналізу фінансово-господарського стану підприємств або організацій Державної податкової адміністрації України (лист № 759/10/20-2117 від 27.01.1998 р.) зазначено, що: «фінансове положення (стан) є комплексним поняттям і відображає рейтинг підприємства на фінансовому ринку, його кредито- і податкоспроможність характеризується системою показників, які визначають на конкретну дату» [67]. У даному визначенні сутність фінансового стану підприємства зводиться лише до його кредито- і податкоспроможності, що є недостатнім для повної характеристики. До того ж не чітко визначено що за рейтинг формується на фінансовому ринку і за якою методикою.

Аналіз досліджень зарубіжних та вітчизняних вчених щодо сутності свідчить, що єдиної думки не існує до нині. Узагальнюючи трактування до визначення поняття фінансового стану підприємства (додаток А) можна виокремити кілька основних підходів.

Прихильники першого підходу, до яких належать Бланк І.О., Негашев Є.В., Цал-Цалко Ю.С., Шеремет А.Д., визначають фінансовий стан як рівень ефективності або збалансованості фінансових ресурсів на певний момент часу. Ми підтримуємо виділення у цих визначеннях конкретної дати, на яку проводиться оцінка фінансового стану, оскільки основою при здійсненні розрахунків показників є форма 1 «Баланс» (Звіт про фінансовий стан), яка складається на певну дату і результати також можна оцінювати на цю дату.

До другого підходу можна віднести науковців Білика М.Д., Бойчик І.М., Коломієць Н.О., Коломієць О.П., які характеризують фінансовий стан як спроможність підприємства вести господарську діяльність. Однак, таке трактування ґрунтовно не визначає певні характеристики фінансового стану суб'єкта господарювання.

До третього підходу належать вчені Дем'яненко М.Я., Осмолівський В.В., Поддєрьогін А.М., які визначають фінансовий стан як комплексне поняття і надають йому ряд характеристик. Цей підхід вважаємо одним з найбільш обґрунтованих, оскільки у трактуваннях міститься безпосередньо ознаки та показники, що характеризують фінансовий стан.

Лесюк А.С., Савицька Г.В., Томілін О.О. представляють четвертий підхід до характеристики фінансового стану, за яким вони визначають його як економічну категорію. Такий підхід дещо суперечливим і вимагає більш детального обґрунтування, оскільки будь-яка економічна категорія є поняттям, проте не кожне поняття є економічною категорією.

Представниця п'ятого підходу Базілінська О.Я. розглядає фінансовий стан як сукупність показників. Аналогічне твердження зафіксоване у Положенні «Про порядок здійснення аналізу фінансового стану підприємств, що підлягають приватизації» [88], затвердженим Наказом Міністерства фінансів України та Фонду державного майна України від 26.01.2001 р. № 49/121. Однак, фінансовий стан можна охарактеризувати за допомогою певного набору показників, але він не є цією сукупністю.

Таким чином, проаналізувавши погляди науковців стосовно трактування поняття «фінансовий стан підприємства», можна дати йому наступне визначення – це економічна категорія, що характеризує теперішню та майбутню фінансову спроможність підприємства забезпечувати фінансування його поточної діяльності, певний рівень розвитку та погашення зобов'язань перед кредиторами (фізичними та юридичними особами).

За сучасних умов своєчасна та об'єктивна оцінка фінансового стану підприємств набула особливого значення, оскільки за її результатами

здійснюються планування та підготовка управлінських рішень по всіх аспектах фінансової діяльності підприємства, тобто формується інформаційна система фінансового менеджменту, або фінансова інформація. Слід зазначити, що користувачами фінансової інформації є не тільки управлінський персонал підприємства та його засновники, а також інвестори - з метою вивчення ефективності використання ресурсів, постачальники - для своєчасного отримання платежів; потенційні санатори - при прийнятті рішень про участь у фінансовому оздоровленні неспроможного боржника; податкові інспекції - для виконання плану надходження коштів до бюджету, банки - для оцінки умов кредитування і визначення ступеню ризику; тощо.

При наданні (отриманні) кредиту важливо досліджувати фінансовий стан підприємства не тільки на останню звітну дату перед отриманням кредиту, а й у динаміці в процесі його використання та повернення, що є не стільки важливим для банківської установи, яка надала кредит, скільки для підприємства, що його використовує. З боку банку доцільно було б досліджувати фінансово-господарський стан підприємства в якомога тривалішій динаміці для визначення тенденцій його розвитку. Отже, для підтримання стійкого фінансового стану слід систематично проводити його аналіз та оцінку з метою своєчасного виявлення та вжиття заходів щодо запобігання поширення негативних тенденцій у фінансовій діяльності підприємства.

Головною метою проведення аналізу фінансового стану підприємства є пошук резервів підвищення рентабельності виробництва та зміцнення комерційного розрахунку як основи стабільної роботи підприємства і виконання ним зобов'язань перед бюджетом, працівниками, банками та іншими установами. Необхідність здійснення такого аналізу пояснюється, насамперед, тим, що здатність підприємства правильно оцінити свій фінансовий стан ліквідує серйозні перешкоди для здійснення його ефективної діяльності в майбутньому.

Як відзначає Слав'юк Р.А.: «оцінка будь-якого аспекту фінансово-господарської діяльності підприємства проводиться з метою виявлення негативних для його фінансового стану тенденцій. Пошук резервів підвищення

ефективності діяльності, обґрунтування прийняття управлінських рішень, моніторинг різних аспектів діяльності підприємства, доцільність нововведень. Результати оцінки є тим підґрунтям, на основі якого формується фінансова політика підприємства, розробляється сукупність заходів, відбираються відповідні фінансові механізми, необхідні для реалізації поставленої мети підприємства» [98].

Савицька Г.В. зауважує, що: «оцінка фінансового стану діяльності підприємства допомагає своєчасно вирішувати питання покращення поточного руху фінансових ресурсів, їх формування та використання, планування економічної діяльності. Завдяки їй будується фінансове забезпечення стратегії підприємства на перспективний період» [95].

У підсумку можна зазначити, що в сучасних умовах функціонування підприємств, всебічна оцінка фінансового стану є необхідною. Саме на основі даних, отриманих у результаті її проведення, визначається стратегія розвитку підприємства, реальний стан його справ, виявляються приховані резерви.

Аналіз фінансового стану підприємства дає якісну та кількісну інформацію про його діяльність, яка необхідна для багатьох суб'єктів ринку. За допомогою аналізу фінансового стану підприємства внутрішні користувачі та інші зацікавлені особи - інвестори, кредитори, менеджери, потенційні санатори тощо (зовнішні користувачі) - мають можливість оцінити минулий, поточний та перспективний стан підприємства в ринковому середовищі і прийняти рішення, які впливатимуть на його подальшу виробничо-господарську діяльність. Проте, якщо підприємство, як правило, здійснює оцінку свого фінансового стану з метою виявлення резервів підвищення ліквідності, платоспроможності та прибутковості, розробки прогнозів фінансового стану на перспективу чи його оздоровлення, то кредитори й інвестори оцінюють фінансовий стан з метою мінімізації своїх ризиків за позиками та внесками, а також для необхідного диференціювання відсоткових ставок.

Отже, основним завданням оцінки фінансового стану підприємства є розробка і реалізація заходів, спрямованих на швидке відновлення

платоспроможності та достатнього рівня фінансової стійкості підприємства, забезпечення можливості підприємства продовжувати свою господарську діяльність та подальший розвиток, підвищення прибутковості і зростання виробничого потенціалу і ухвалення відповідних рішень. Якісна оцінка фінансового стану підприємства є необхідною умовою для ефективного управління ним, розміщення та використання його ресурсів.

1.2. Класифікація фінансового стану та фактори впливу на нього

Основою результативної діяльності підприємства є його ефективна фінансово-господарська діяльність та забезпеченість фінансовими ресурсами. Все це створює «добрий» фінансовий стан підприємства, проте все це може мати тимчасовий характер, тому підприємство має потребу до систематичного проведення діагностики фінансового стану підприємства.

Метою оцінки фінансового стану підприємства є пошук та розробка шляхів його покращення, реалізація стабілізаційних заходів, що спрямовані на нарощення потенціалу та розширення можливостей підприємства здійснювати господарську діяльність на основі підвищення рівня прибутковості.

Основні завдання аналізу фінансового стану можна представити у вигляді рис. 1.1.

Проведення аналізу фінансового стану підприємства дозволяє оцінити:

- ефективність використання його фінансових ресурсів та ефективність фінансово-господарської діяльності в цілому;
- рівень його кредитоспроможності;
- рівень підприємницького ризику з позиції погашення своїх зобов'язань;
- здатність підприємства нарощувати активи та залучати інвестиції;
- стан та пріоритети якісного планування, прогнозування, бюджетування;
- ефективність розподілу і використання прибутку;

- причини певних змін та тенденцій;
- перспективи розвитку підприємства за показниками його фінансового стану.

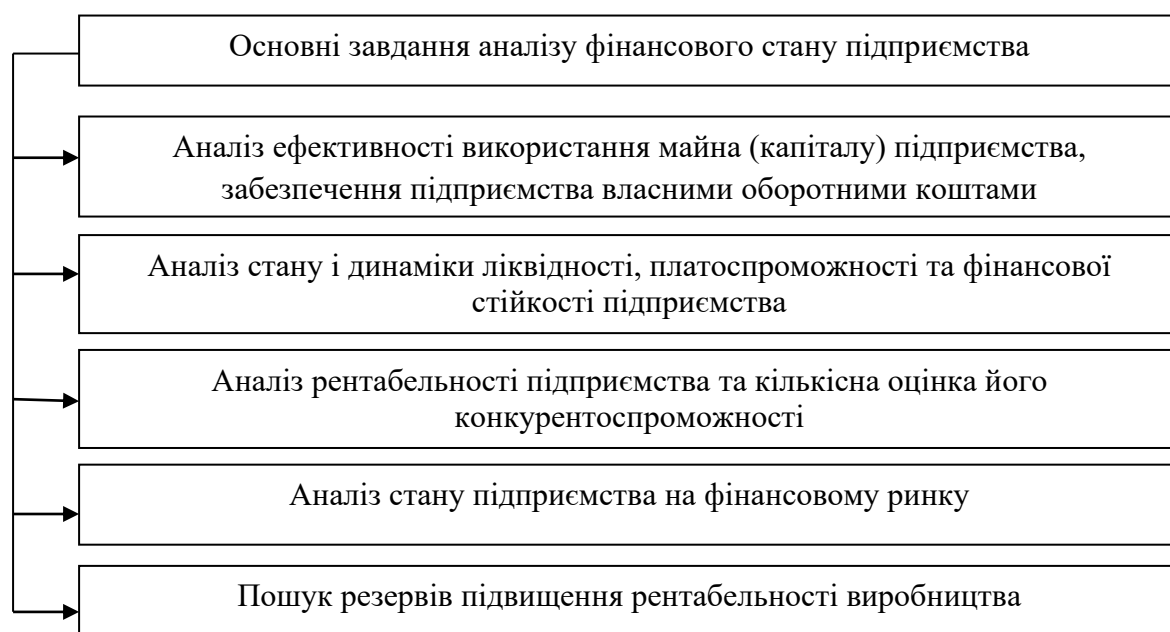


Рис. 1.1. Основні завданнями аналізу фінансового стану підприємства

Інформація для оцінки фінансового стану міститься у відповідних формах фінансової звітності: Форма 1 «Баланс» (Звіт про фінансовий стан); Форма 2 «Звіт про фінансові результати» (Звіт про сукупний дохід); Форма 3 «Звіт про рух грошових коштів»; Форма 4 «Звіт про власний капітал»; Примітки до річної фінансової звітності.

В цілому оцінку фінансового стану підприємства можна здійснювати у наступному порядку:

1. Чітке визначення мети проведення оцінки фінансового стану підприємства, бо від неї залежить вибір підходів щодо її здійснення.
2. Здійснення збору інформації і обрання напрямів оцінки й конкретних показників, що дозволять охарактеризувати фінансовий стан підприємства або його складові відповідно до поставленої мети.
3. Проведення розрахунку показників та їх порівняння з нормативними значеннями.

4. Проведення ретельного вивчення основних причин змін тих чи інших показників та характеристика їх досягнутого рівня.

5. Виявлення резервів та обґрунтування заходів щодо зміцнення фінансового стану підприємства.

Фінансовий стан підприємства може бути задовільний або незадовільний.

До факторів задовільного фінансового стану можна віднести: стійку ліквідність, платоспроможність та фінансову стійкість підприємства, його забезпеченість власними оборотними засобами, своєчасність проведення розрахунків та ефективне використання ресурсів підприємства. Факторами незадовільного фінансового стану є: неефективне розміщення та використання ресурсів, незадовільна платоспроможність підприємства, наявність простроченої заборгованості перед бюджетом, з заробітної плати, недостатня фінансова стійкість.

За організаційними формами проведення аналіз фінансового стану підприємства поділяється на зовнішній і внутрішній.

Зовнішній аналіз полягає в оцінці прибутковості і рентабельності; ліквідності балансу; фінансової стійкості та кредитоспроможності; ефективності використання власного і залученого капіталу; кризового стану та загрози банкрутства. Він проводиться партнерами підприємства, контролюючими органами за даними офіційної звітності. Його особливостями є: велика кількість користувачів; множинність цілей та інтересів господарських суб'єктів; максимальна прозорість результатів аналізу для користувачів.

Мета внутрішнього аналізу полягає в оптимізації фінансового управління, удосконаленні організації виробництва та реалізації продукції, обґрунтуванні бізнес-планів, поліпшенні маркетингових послуг та ін. Він здійснюється аналітиками підприємства і ґрунтується на широкій інформаційній базі, включаючи й оперативні дані. Використання обох видів аналізу у комплексі дає можливість оцінити реальний стан справ на підприємстві, розробити конкретні заходи поліпшення фінансового стану і шляхи максимізації прибутку.

За обсягом дослідження фінансовий аналіз поділяється на повний та

тематичний.

Повний фінансовий аналіз необхідний для дослідження усіх аспектів фінансової діяльності підприємства в комплексі.

Тематичний фінансовий аналіз обмежується вивченням окремих аспектів фінансової діяльності підприємства, таких як: ефективність використання активів підприємства, оптимальність фінансових ресурсів з різних джерел, стан фінансової стійкості і платоспроможності підприємства, оптимальність фінансової структури капіталу та інвестиційного портфеля і т.і.

В залежності від об'єкту фінансового аналізу виділяють такі види :

- аналіз фінансової діяльності підприємства в цілому без виділення окремих його структурних одиниць і підрозділів;
- аналіз фінансової діяльності окремих структурних одиниць і підрозділів, який базується в основному на результатах управлінського обліку підприємства;
- аналіз окремих фінансових операцій, пов'язаних, наприклад, з короткостроковими або довгостроковими фінансовими вкладеннями, з фінансуванням окремих реальних проектів тощо.

Семенович Т.А. [96] зазначає, що: «фінансовий стан розглядається як об'єктивна, так і суб'єктивна категорія. З цієї позиції фактори, що визначають фінансовий стан підприємства, доцільно класифікувати за двома напрямками: фактори, спрямовані на підвищення фінансових результатів, та фактори, спрямовані на зменшення зобов'язань перед державою та найманими працівниками» (рис. 1.2).

Реалізація заходів покращення фінансового стану підприємства, зменшення його залежності від зовнішніх фінансових ресурсів і забезпечення платоспроможності в довгостроковий період потребує визначення факторів, які впливають на його фінансову стійкість.

Якщо підприємство фінансово стійке, платоспроможне, воно має перевагу перед іншими підприємствами того ж профілю в залученні інвестицій, в одержанні кредитів, у виборі постачальників і виборі кваліфікованих кадрів. Стійкий фінансовий стан підприємства є результатом ефективного управління

всією сукупністю виробничо-господарських факторів, що визначають результати діяльності підприємства.



Рис. 1.2. Фактори впливу на фінансовий стан підприємства

Джерело: складено автором на основі [96]

На фінансову стійкість підприємства впливають різні фактори, які частково чи повністю залежать від підприємства [3].

Аналіз значної кількості літературних джерел дає можливість стверджувати, що вчені по-різному класифікують фактори впливу на фінансову стійкість підприємства. За місцем виникнення ці фактори поділяють на внутрішні, які повною мірою залежать від самого підприємства та на які повинна бути спрямована основна увага управлінців, та зовнішні, викликані дією об'єктивних економічних законів і можливості коригування яких підприємство не має. Залежно від ступеня їх значущості виділяють чинники I рівня (базові), II рівня (похідні) та III рівня (деталізуючі). Також за значимістю результату їх поділяють на основні і другорядні, за структурою – на прості і складні, за часом дії – на постійні і тимчасові.

Внутрішніми факторами впливу є: склад та структура майна і фінансових ресурсів, включаючи запаси й резерви; розмір оплаченого статутного капіталу; структура продукції чи послуг, які випускаються підприємством, її частка в загальному платоспроможному попиті; галузева належність суб'єкта господарювання.

До найбільш суттєвих зовнішніх факторів, які формують фінансову стійкість підприємства, відносять: становище підприємства на ринку товарів та послуг; економічні умови господарювання; платоспроможний попит споживачів; економічна та фінансово-кредитна політика законодавчої й виконавчої влади; соціальна та екологічна ситуація в суспільстві тощо.

Базові чинники є результатом впливу чинників II і III рівнів і водночас виступають генератором взаємодії більш дрібних чинників. До них відносять: фазу економічного розвитку системи; стадію життєвого циклу підприємства.

Похідні чинники: середній рівень доходів населення; демографічна ситуація; соціальна політика держави; податкова політика держави; грошово-кредитна політика; амортизаційна політика; загальний рівень стабільності; стратегія управління обсягами діяльності; стратегія управління активами, капіталом, грошовими потоками.

Деталізуючі чинники - за їх допомогою з'ясовують і деталізують механізм впливу на фінансовий стан підприємства похідних чинників. Це: середній рівень доходів населення; рівень конкуренції; рівень інфляції; склад та структура активів; стратегія управління власними фінансовими ресурсами та позиковим капіталом; стратегія управління ризиком.

Компетенція і професіоналізм спеціалістів підприємства, їх вміння враховувати зміни внутрішнього і зовнішнього середовища, злагодженість роботи колективу є теж дуже важливим чинником його фінансової стійкості.

Основними чинниками, що зумовлюють погіршення фінансової незалежності підприємств, є недотримання «золотого правила фінансування» діяльності підприємства, зростання обсягів позикового капіталу в усіх формах на підприємстві, нарощування кредиторської заборгованості, зростання вартості

банківських кредитів, наявність за ставного капіталу тощо [61, с. 114.].

До того ж, в результаті проведення аналізу не завжди можна стверджувати про його достовірність та актуальність, оскільки у зв'язку з нестабільністю національної валюти, в умовах постійної зміни інформації багато фінансово-економічних показників, розрахованих на певний час, повністю втрачають свою цінність для аналізу.

Також ефективному здійсненню аналізу показників фінансового стану перешкоджає недосконале та нестабільне фінансово-податкове законодавство, нерозвиненість фондового ринку, де б обертались акції акціонерних підприємств, по стану яких можна було б робити висновки про положення емітентів, їх фінансовий стан та розвиток.

Макрофінансова стабілізація є головним чинником створення сприятливого економічного середовища, в якому підприємства отримують можливість нарощування обсягів виробництва та інтенсивного генерування власних фінансових ресурсів [71, с. 14.].

1.3. Сучасні методи, моделі та прийоми аналізу фінансового стану підприємств

Правильність прийняття подальших рішень в управлінні підприємством залежать від обраної методики оцінки фінансового стану підприємства.

У ході аналізу фінансового стану підприємства можуть використовуватися найрізноманітніші прийоми, методи та моделі аналізу, їхня кількість та широта застосування залежать від конкретних цілей аналізу та визначаються його завданнями в кожному конкретному випадку [46, с.164].

На думку Рузакової О.В.: «для складання класифікації існуючих методів і моделей оцінки фінансового стану доцільно обрати такі критерії, як повнота, дієвість і мінімальність. Критерій повноти дозволяє врахувати напрацьований у

світі досвід щодо методик оцінювання фінансового стану підприємств. Критерій дієвості зумовлює необхідність врахування лише тих підходів до ідентифікації фінансового стану, що дозволяють здійснити ґрунтовну й точну його оцінку. Критерій мінімальності пояснює логічність застосування обмеженої кількості з усіх існуючих методів, що дають найкращі результати і є потужним інструментом у практиці фінансового аналізу» [93].

Вищевикладені критерії дали змогу сформувати такі класифікаційні ознаки методик оцінювання фінансового стану підприємства (рис. 1.3):



Рис. 1.3. Класифікація методів та моделей оцінювання фінансового стану підприємства

Джерело: складено автором на основі [93]

1. За територіальною ознакою розрізняють: українські та іноземні (західні та російські) методики. Такий поділ є раціональним, оскільки без додаткової ґрунтовної адаптації до українських умов господарювання використання

закордонних методик є неможливим. Для розрахунку показників використовуються форми звітності, які у кожній країні відрізняються одна від одної як за формою, так і змістом, а також використовується різна сукупність аналізованих показників і різні їх нормативні значення, що зумовлено відповідним рівнем розвитку економіки.

2. За типом підходу до оцінки стану підприємства існують описові (Баканов М.І., Шеремет А.Д. [112]), нормативні (Сайфулін Р.С., Негашев Е.В. [111]) і предикативні моделі (Андрейчиков А.В., Андрейчикова О.Н. [2]). Усі ці моделі засновані на використанні інформації бухгалтерської звітності.

3. За кількістю аналізованих груп факторів моделі поділяються на такі: двофакторні (Е. Альтман [19]), трифакторні (Стоянов Е.А., Стоянова Е.С. [100]), чотирифакторні (Р. Ліс, Г. Спрінгейт [12]), п'ятифакторні (Керанчук Т. [43]), шестифакторні (Кручок С.І. [60]) та багатофакторні методики.

4. За фактором часу моделі поділяються на статичні і динамічні. Статичні моделі показують оцінку фінансового стану підприємства на конкретну дату (Лігоненко Л.О. [63]). Динамічні моделі ґрунтуються на дослідженнях результатів діяльності підприємств протягом певного періоду часу (Абрютіна М.С. [1]).

5. За цільовим призначенням моделі поділяються на теоретико-аналітичні (Слав'юк Р.А. [98]) та прикладні (Грачова Р.Н. [4]).

Терещенко О.О. намагався систематизувати існуючі методичні підходи [102], однак його спроби не охоплюють усіх існуючих методик аналізу фінансового стану, що свідчить про необхідність подальшого удосконалення та систематизації методологічно-практичного інструментарію діагностики.

«Як відомо, оцінка фінансового стану підприємств здійснюються безпосередньо за низкою методик, розроблених міністерствами (відомствами), Національним Банком України та комерційними банками. Основу таких методичних підходів до оцінки фінансового стану підприємств було закладено ще з 1998 року, Агентством з питань запобігання банкрутству підприємств та Державною податковою адміністрацією України. Удосконалені варіанти останньої розробки представлено Методичними рекомендаціями з аналізу

фінансово-господарського стану підприємств та організацій у 2000—2003 роках. Для підприємств, що підлягають приватизації, Міністерством фінансів та Фондом державного майна України у 2001 році розроблено окреме Положення про порядок здійснення аналізу їхнього фінансового стану [65].»

На сьогоднішній день існує розгалужена класифікація методичних підходів до аналізу фінансового стану підприємства, яка включає формалізовані і неформалізовані, математичні та коефіцієнтні, графічні методи і моделі (рис.1.4) [83].

Неформалізовані методи фінансового аналізу є суб'єктивними, оскільки велику роль в них грають досвід, інтуїція та теоретичний рівень підготовки фінансового аналітика і ґрунтуються не на визначенні жорстких аналітичних взаємозв'язків, а на логічних аналітичних процедурах. До них належать: експертні оцінки і сценарії; морфологічний та порівняльний методи, побудова системи фінансових показників та аналітичних таблиць.

Формалізовані методи фінансового аналізу передбачають визначення жорстко формалізованих аналітичних залежностей. До них належать: метод ланцюгових підстановок, метод арифметичних різниць, балансовий метод, метод дисконтування, логарифмічний метод, метод простих і складних відсотків, метод відсоткових чисел, диференційний та інтегральний методи.

Ще оду групу проблем становить пошук оптимальних прийомів щодо застосування даних методик, оскільки вони мають як свої переваги, так і недоліки (додаток Б) [17; 47; 54].

Для досягнення основної мети аналізу фінансового стану підприємства можуть застосовуватися різні методи аналізу: коефіцієнтний; комплексний; інтегральний; беззбитковий; рівноважний.

Коефіцієнтний метод передбачає розрахунок системи коефіцієнтів, що характеризують різні аспекти діяльності підприємства і враховують вплив на фінансовий стан підприємства факторів внутрішнього і зовнішнього середовища.

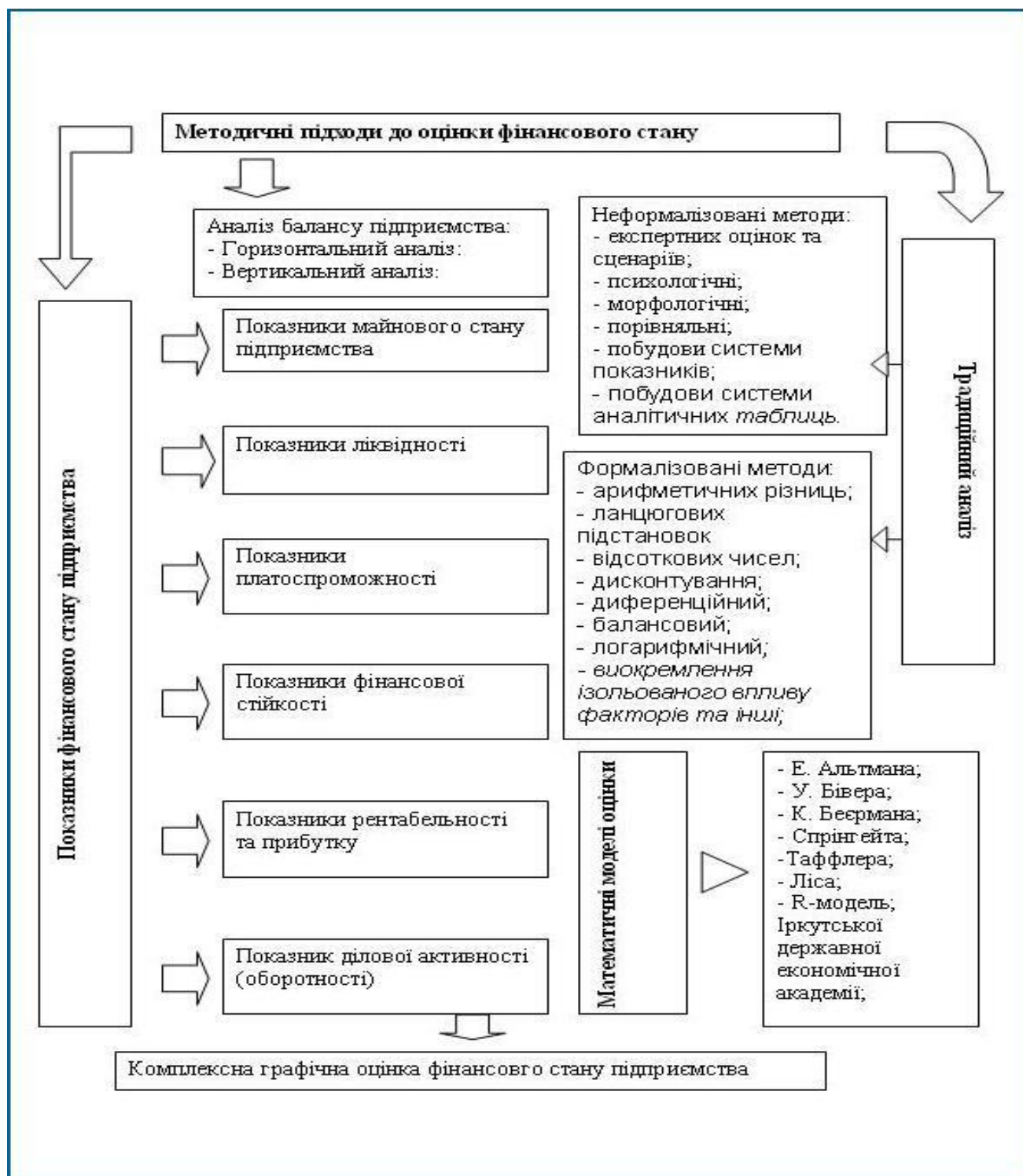


Рис. 1.4. Класифікація методичних підходів до аналізу показників фінансового стану підприємств [83]

Основні показники (коефіцієнти), що характеризують фінансовий стан підприємства, можна систематизувати групи, що наведені в табл. 1.1. [40, с. 116].

Таблиця 1.1

Основні індикатори оцінки фінансового стану підприємства

Показники рентабельності	Показники ліквідності	Показники фінансової незалежності	Показники ділової активності
– рентабельність активів	– коефіцієнт покриття	– коефіцієнт автономії	– коефіцієнт оборотності активів
– рентабельність капіталу	– коефіцієнт швидкої ліквідності	– коефіцієнт маневреності власного капіталу	– коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості
– рентабельність виробництва продукції	– коефіцієнт абсолютної ліквідності	– коефіцієнт фінансового левериджу	– коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості
			– коефіцієнт оборотності виробничих запасів
– рентабельність власного капіталу	– співвідношення короткострокової	– коефіцієнт фінансової стійкості	– коефіцієнт оборотності власного капіталу
– рентабельність реалізованої продукції	дебіторської та кредиторської заборгованості	– коефіцієнт фінансової стабільності	– коефіцієнт оборотності основних засобів

Існують певні недоліками цього методу, що ускладнюють його застосування. Це, зокрема: трудомісткість процесу формування результатів оцінки; відсутність нормативних значень більшості коефіцієнтів, що використовуються в процесі аналізу; неможливість належної інтерпретації зміни величин коефіцієнтів у динаміці, оскільки значення для розрахунку постійно змінюються у часі. Тому цей метод варто використовувати на підприємствах, які мають час для правильної інтерпретації результатів.

Комплексний метод дає змогу виявити проблемні напрямки в діяльності підприємства та дослідити причини їх появи, що є перевагою цього методу. Однак обмеженість використання цього методу на практиці, особливо під час оперативної оцінки діяльності підприємства спричиняють та ж сама трудомісткість та відсутність нормативних значень більшості коефіцієнтів [25].

Інтегральний метод аналізу фінансового стану підприємства передбачає розрахунок на базі узагальнюючих показників за рівнем платоспроможності, фінансової незалежності та якості активів підприємства певного (одного, сукупного) інтегрального показника. Перевагами його застосування є те, що цей показник можна в будь-який момент доповнити будь-якою кількістю аналітичних

показників та коефіцієнтів, недоліком же - певна неузгодженість понять «платоспроможність» та «ліквідність» [106].

«Беззбитковий метод базується на ролі операційного важеля у формуванні результатів діяльності підприємства, на можливості управління його витратами й результатами з метою досягнення необхідних показників беззбитковості виробництва. Критерієм оцінки фінансового стану підприємства в цьому випадку виступає запас фінансової міцності підприємства, тобто виторг від реалізації, що підприємство має після проходження порогу рентабельності. Отже, чим вищий запас фінансової міцності у відсотках, тим стійкіший фінансовий стан підприємства [44]. Перевагою цього методу є те, що він включає беззбитковість (базовий аспект діяльності підприємства) та витрати, тому і є сучасним та практичним. Недоліком є те, що він не узгоджується з такими сторонами оцінки, як конкурентоспроможність, кредитоспроможність, ринкова і ділова активність, тобто він потребує подальшого розвитку.»

Рівноважний метод базується на понятті ліквідності й оцінці фінансового стану підприємства з позицій досягнення рівноваги між ліквідними потоками у сфері господарської (зона створення коштів) та фінансової (зона споживання коштів) діяльності підприємства. Зормовані і спожиті в цих зонах ліквідні грошові потоки називаються результатом господарської діяльності і результатом фінансової діяльності відповідно. Рівність між цими складовими створює ситуацію ідеальної фінансової рівноваги підприємства, коли сукупний результат господарської і фінансової діяльності дорівнює нулю. Апробація та реалізація цього методу у світі дала змогу встановити дев'ять типових ситуацій фінансового стану підприємства і розробити відповідні рекомендації загального характеру для досягнення фінансово-господарської рівноваги у разі відхилення підприємства від лінії рівноваги чи зони безпеки, що є перевагою використання саме цього методу [45]. Однак він має й недоліки, а саме: неможливість врахування стану підприємства в конкретному, діловому, кредитному і ринковому середовищі.

За ступенем загального охоплення і глибиною аналізу фінансового стану його поділяють на експрес-аналіз та комплексний аналіз, відмінність між якими

полягає у обсягах деталізації аналітичних розрахунків. При експрес-аналізі читається (аналізується) звітність, вивчаються абсолютні показники діяльності підприємства, проводиться горизонтальний, вертикальний та трендовий аналіз. При комплексному аналізі здійснюється всебічна оцінка фінансово-господарської діяльності з використанням різних методів обробки фінансової інформації.

У міжнародній практиці для оцінки фінансового стану широко використовують математичні моделі, з яких можна виділити три основних таких типи: дескриптивні, предикативні і нормативні.

Дескриптивні – це моделі описового характеру та є базовими для оцінки фінансового стану підприємства. До них належать: система фінансових звітів; система аналітичних показників; аналітичні записки до звітності; горизонтальний і вертикальний аналіз звітності; представлення фінансових звітів в різних аналітичних розрізах. Усі вони базуються на даних із різних форм бухгалтерської звітності.

Предикативні – це моделі прогностного характеру, які застосовуються для передбачення прибутку підприємства і майбутнього фінансового стану. Найбільш розповсюдженими з них є: побудова прогностичних фінансових звітів; розрахунок точки критичного обсягу продаж; моделі ситуаційного аналізу; регресійні моделі; моделі динамічного аналізу (жорстко детерміновані факторні моделі).

Нормативні моделі застосовуються для фінансового аналізу в середині самого підприємства для порівняння фактичних результатів його діяльності з очікуваними. Їх сутність зводиться до визначення нормативів по кожній статті витрат у відповідних технологічних процесах та видах продукції, до встановлення передумов для відхилення фактичних результатів від нормативних.

На особливу увагу заслуговують моделі Альтмана, Таффлера, Ліса, Чессера та ін. Їх сильними сторонами є: доступність інформації для розрахунку всіх показників (відображається в основних формах фінансової звітності); невеликий перелік показників, що забезпечує високу точність результатів за незначних затрат трудомісткості; можливість поєднувати різноманітні об'єкти; можливість прогнозування банкрутства, визначення зони ризику, у якій перебуває

підприємство. Слабкими сторонами перерахованих моделей [48] є: недостатнє обґрунтування доцільності використання фінансових показників у моделях; використання в моделях тільки лінійної залежності; неадаптованість моделей до специфіки української економіки, окремих галузей чи регіонів; прагнення до поглибленого аналізу, яке зумовлює розрахунок надмірної кількості показників, що переважно перебувають у функціональній залежності між собою.

Також у фінансовому аналізі широко використовуються економіко-математичні та статистичні методи (кореляційний аналіз, дисперсійний аналіз, метод головних компонентів, індексний метод тощо).

Отже, під час оцінювання фінансового стану підприємства у кожній конкретній ситуації можуть використовуватися найрізноманітніші моделі, прийоми та методи аналізу. Але універсальної методики, яка б враховувала мету фінансового аналізу, розмір, специфіку діяльності та умови функціонування конкретного підприємства, склад множини оцінювальних параметрів, який змінюється відповідно до умов розвитку внутрішнього та зовнішнього економічного середовища, не існує.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІТИЧНА ОЦІНКА ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА (на прикладі Філії «Кіровоградська ДЕД» ДП «Кіровоградський облавтодор» ВАТ «ДАК «Автомобільні дороги України»)

2.1. Загальна економічна характеристика та аналіз основних показників діяльності підприємства

«Філія «Кіровоградська ДЕД» ДП «Кіровоградський облавтодор» ВАТ «ДАК «Автомобільні дороги України» створена як відособлений структурний підрозділ ДП «Кіровоградський облавтодор» ВАТ «ДАК «Автомобільні дороги України», утвореного відповідно до наказу Державної служби автомобільних доріг України від 11.08.2005 р. №233.

Філія створена з метою забезпечення економічних інтересів та задоволення потреб держави, населення та оборони країни в удосконаленні розвитку автомобільних доріг загального користування, розширення можливостей виробничого та соціального розвитку підприємства, підвищення ефективності використання матеріальних, фінансових та інших ресурсів на основі спільної діяльності, розподілу праці і кооперації. Для цього Філія: здійснює виконання відповідних державних програм.

Предметом діяльності філії є:

- виконання робіт з будівництва, реконструкції, ремонту та утримання автомобільних доріг, мостів, інших споруд та елементів обстановки доріг;
- забезпечення сталої роботи на автомобільних дорогах в умовах стихійного лиха, аварій, катастроф і подолання їхніх наслідків;
- розвиток промисловості та виробництва будівельних, дорожньо-будівельних матеріалів і конструкцій, інших виробів, необхідних для будівництва та ремонту автомобільних доріг і споруд на них;
- розробка родовищ будівельних матеріалів, переробка гірничої маси, виробництво будівельних матеріалів;

- підготовка та виконання розкривних робіт, буріння;
- виробництво товарів народного споживання;
- закупівля, постачання та збут продукції, матеріалів та енергоносіїв;
- автомобільні перевезення вантажів і пасажирів як на території України, так і за її межами;
- створення і розвиток мережі закладів дорожнього сервісу;
- оптова торгівля ;
- виготовлення дорожніх знаків, інформаційних та рекламних щитів, знаків з техніки безпеки, малих архітектурних форм;
- організація функціонування системи інформаційного забезпечення на автомобільних дорогах;
- виробництво та реалізація сільськогосподарської продукції;
- проведення бартерних, клірингових та лізингових операцій;
- надання правових, аудиторських та консультаційних послуг;
- надання послуг у галузі маркетингу, а також посередницьких, складських та транспортно-експедиційних послуг;
- впровадження та експлуатація комп'ютерних мереж, розподільовальних баз та банків даних і надання доступу до них на комерційній основі;
- інженерно-геологічні, топо-геодезичні та інженерно-гідрометеорологічні вишукування;
- проведення фінансово-економічного аналізу діяльності;
- складання проектно-кошторисної документації;
- виконання наукових і науково-дослідних, проектно-вишукувальних та дослідно-конструкторських робіт, надання інженерної та економіко-консультаційних послуг.

Шляхово-будівельне управління №4 (ШБУ-4) було засновано 10 жовтня 1948 року, як машинно-дорожня станція №10 (МДС-10) в м.Кіровоград.

Протягом перших двох років діяльності, МДС-10 проводилось будівництво виробничої бази, а також будівництво ділянок автодоріг «Знам'янка – Олександрія» – 20 км., та автодороги «Кіровоград – Кривий Ріг» - 14 км (від

контрольного пункту (КП) до с. Покровського).

У 1952 році на території тогочасної УРСР, було створено службу для будівництва автомобільних доріг «Укрдорстрой», і МДС-10 внаслідок переходу в підпорядкування цієї служби, було реорганізовано в «Шляхобудівельне управління №4» (ШБУ-4). В цей час починається будівництво автомобільної дороги «Кіровоград – Піщаний Брід», через Приют, Рівне, Новоукраїнку, де основні роботи по розробці земляного полотна, укладанню асфальту, облаштуванню дорожньої обстановки, будівництва мостів було виконано ШБУ-4.

У 1963 р. ШБУ-4 починає будівництво бітумоплавильної бази на залізничній станції Куцівка Новгородківського району, яку пізніше буде переобладнано на асфальтобетонний завод.

У 1968 році, у зв'язку з реорганізацією системи «Укравтодор», ШБУ-4 переходить у підпорядкування тресту «Запоріжжядорбуд». В цей же самий час створюється нова організація «Шляхоремонтне будівельне управління №61» (ШРБУ-61).

Після створення у 1970 році тресту «Дніпродорбуд», яке повинно було будувати та обслуговувати канал «Дніпро - Донбас», сюди ж переходить і ШБУ-4 і залишається тут аж до далекого 1992 року.

За 22 роки цією організацією було зроблено дуже багато, для будівництва нових доріг, які створювались в той час не лише по регіону, а і по всій Україні.

Коли у 1986 році розпочалось будівництво Криворізького гірничо-збагачувального комбінату окислених руд (КГЗКОР), у м. Долинська, ШБУ-4 протягом трьох місяців того ж року проводить капітальний ремонт автодороги «Волинська – вихід на а/дорога «Кіровоград – Кривий Ріг - Запоріжжя» (ч/з Олександрівку, Новошевченкове) протяжністю 19,6 км, а також проводить ряд заходів по забезпеченню виконання завдань, які необхідно було виконати на цьому об'єкті. Загалом до 1990 року було побудовано в межах КГЗКОР близько 25 км. доріг і проведено капітальний ремонт вулиць у м. Долинська, понад 10 км.

З 1992 року ШБУ-4 підпорядковується Кіровоградському облдорбуду.

У 1996 році ШБУ-4 ліквідовується, і в об'єднанні з ШЕД-661, також

ліквідованою, перейменовується в «Кіровоградське дорожньо – ремонтне експлуатаційне управління №4» (ДРЕУ-4), а з серпня 2005 року – філія «Кіровоградська дорожньо–експлуатаційна дільниця» (філія «Кіровоградська ДЕД») ДП «Кіровоградський облавтодор»

Починаючи з року організації – 1948 р. (МДС-10) і до року ліквідації: 1996 р., ШБУ-4 було побудовано та реконструйовано понад 600 км. доріг. Основні напрямки: «Кіровоград – Кривий Ріг», «Дніпропетровськ - Кременчук», «Кіровоград - Новоархангельськ», «Кіровоград - Олександрівка», «Знам'янка - Олександрія», об'їзна автодорога м. Кіровограда. Було побудовано майже 400 п.м. мостів, 2500 п.м. залізобетонних водопропускних труб.

В даний час, філія "Кіровоградська ДЕД" ДП "Кіровоградський облавтодор" ВАТ "ДАК"Автомобільні дороги України" має такі основні напрямки діяльності:

- виконання робіт на замовлення Служби автомобільних доріг у Кіровоградській області, а саме: експлуатаційне утримання та капітальний й поточний ремонт автомобільних доріг загального користування. Мережа доріг, які обслуговує філія, складає 190,1 кілометр. В тому числі: а/дорога Н-14 «Олександрівка-Кропивницький-Миколаїв»; а/дорога Н-14-1 «Південний обхід» м. Кропивницький; а/дорога Н-23 «Кропивницький-Кривий Ріг-Запоріжжя».

На балансі філії знаходиться асфальтобетонний завод у с. Куцівка Кропивницького району Кіровоградської області. Річний випуск асфальтобетону та чорного щебеню сягає близько 10000 тон.

З листопада 2008 року введено в експлуатацію пересувний ваговий комплекс (ППВК) для визначення ваги наднормативних транспортних засобів. Вимірювання проводяться по території Кіровоградської області.

Крім того виконуються роботи з прямих договорів з фізичними та юридичними особами, та державними підприємствами.

Перелік видів робіт: автопослуги самоскидами, бензовозом та механізмами (автогрейдер, автотранспортувач, трактори, укладальники асфальтобетону, котки); виготовлення асфальтобетонних сумішей; роботи по влаштуванню основ із щебених матеріалів; роботи по влаштуванню асфальтобетонних покриттів та

інші дорожньо-будівельні роботи [118].»

Варто зауважити, що у зв'язку з оптимізацією структури ДП «Кіровоградський облавтодор», відбулося укрупнення його філій, в результаті чого до Філії «Кіровоградська ДЕД» з 01 березня 2019 року було приєднано дорожньо-ремонтні підприємства (ДРП) м. Бобринець та смт. Компаніївки. Враховуючи цей факт, зрозумілою стає тенденція різкої зміни показників 2019 р. у порівнянні з попереднім періодом.

Аналіз основних фінансово-економічних показників філії «Кіровоградська ДЕД» наведені в табл. 2.1.

Таблиця 2.1

Основні показники фінансово-господарської діяльності філії «Кіровоградська ДЕД» за 2017-2020 рр.

Показники	Значення показника за рік, тис. грн.				Відхилення (+,-):		
	2017 р.	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2018 р. до 2017р.	2019 р. до 2018р.	2020 р. до 2019р.
1. Чистий дохід від реалізації продукції, робіт, послуг	25993,1	45117,0	61744,0	74364,0	+19123,9	+16627,0	+12620,0
2. Собівартість реалізованої продукції	25212,1	42749,0	57495,0	72114,0	+17536,9	+14746,0	+14619,0
3. Валовий прибуток	781,0	2368,0	4249,0	2250,0	+1587,0	+1881,0	-1999,0
4. Чистий прибуток підприємства	120,4	215,0	107,0	8,0	+94,6	-108,0	-99,0
5. Основні засоби (залишкова вартість)	7679,9	10588,0	12872,0	13020,0	+2908,1	+2284,0	+148,0
6. Середньорічна вартість осн. засобів	6948,8	9133,95	11730,0	12946,0	+2185,15	+2596,05	+1216,0
7. Статутний капітал	1570,5	2600,0	2600,0	2600,0	+1029,5	0,0	0,0
8. Дебіторська заборгованість	1499,5	1149,0	3750,0	4210,0	-350,5	+2601,0	+460,0
9. Кредиторська заборгованість	9963,5	17614,0	20207,0	21861,0	+7650,5	+2593,0	+1654,0
10. Середня кількість працівників	79	70	104	106	-9	+34	+2
11. Фондоозброєність (р.6/р.10)	87,96	130,49	112,79	122,13	+42,53	-17,7	+9,34
12. Фондовіддача основних фондів(р.1/р.5)	3,38	4,26	4,8	5,71	+0,88	+0,54	+0,91

На основі даних таблиці 2.1 можна зробити наступні висновки.

Чистий дохід від реалізації продукції, робіт, послуг підприємства має тенденцію до збільшення. У 2020 році даний показник складав 74364,0 тис. грн., що на 48370,9 тис. грн. більше, ніж у 2017 році. Темп росту чистого доходу становив у 2018 році в порівнянні з 2017 роком – 173,6%, у 2019 році порівняно з 2018 роком – 136,9%, а у 2020 році він перевищив показник 2019 року на 20,4%.

Собівартість реалізованої продукції протягом досліджуваного періоду також має чітку тенденцію зростання. У 2020 році в порівнянні з 2017 роком вона збільшилась на 46901,9 тис.грн., або майже у 3 рази, що є наслідком росту обсягів надання послуг. Ріст собівартості відбувався, насамперед, через зростання матеріальних затрат, адміністративних та інших операційних витрат. Протягом 2017-2020 рр. обсяг виробництва збільшився в 2,86 рази, собівартість зросла на аналогічну величину, що є негативним, оскільки це значно зменшило чистий прибуток.

Збільшення чистого доходу від реалізації продукції вплинуло на збільшення валових фінансових результатів, тим самим отримавши у 2018 році валовий прибуток у розмірі 2368,0 тис. грн., що на 1587,0 тис.грн. більше ніж у 2017 році, а у 2019 році - на 1881,0 тис.грн. більше порівняно з 2018 роком. Перевищення темпів росту доходів підприємства над темпами росту витрат призвело до того, що у 2017 році підприємство отримало чистий прибуток у розмірі 120,4 тис.грн., а у 2018 році – 215,0 тис.грн. Зменшення таких пропорцій зростання у 2019 та 2020 роках призвело до зниження чистого прибутку до 107,0 та 8,0 тис.грн. відповідно (рис. 2.1).

Відзначається різка тенденція зростання дебіторської заборгованості у 2019 та 2020 роках в порівнянні з 2017 роком, яка збільшилась на 2710,5,0 тис.грн., що негативно впливає на платоспроможність підприємства, яке вимушене для розрахунків з контрагентами залучати позикові кошти, про що свідчить зростання кредиторської заборгованості, яка протягом 2017-2020 рр. збільшилась на 11897,5 тис.грн.

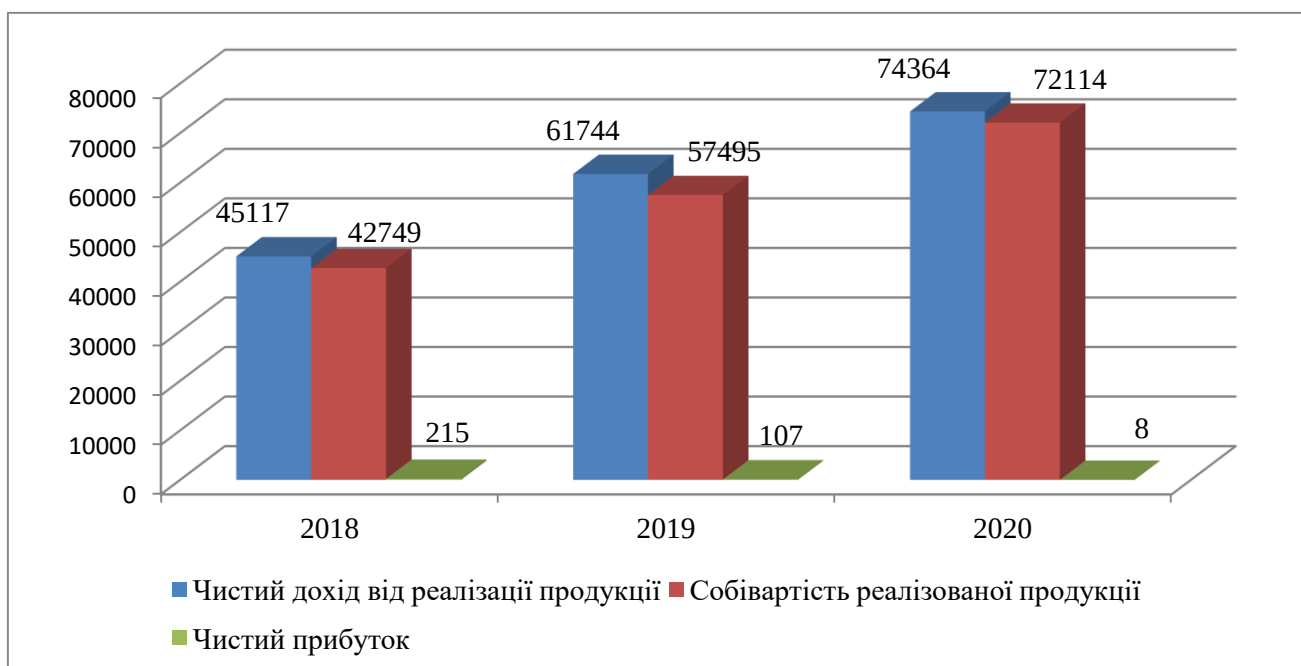


Рис. 2.1. Динаміка основних результатів діяльності філії «Кіровоградська ДЕД» за період 2018-2020 рр. (тис.грн.)

Отже, в цілому фінансово-господарські показники філії «Кіровоградська ДЕД» за аналізований період характеризують діяльність підприємства як беззбиткову, хоча її прибутковість значно знизилась, що свідчить про зростання фінансової залежності від позикових коштів для подальшої діяльності підприємства.

Для філії «Кіровоградська ДЕД» проведемо горизонтальний та вертикальний аналіз балансу для з'ясування структури й динаміки активів та пасивів підприємства (табл. 2.2).

На основі даних, наведених в таблиці 2.2 можна зробити наступний висновок, що узагальнюючий показник активів і пасивів підприємства, такий як валюта балансу за аналізований період збільшився на 13729,0 тис. грн., або на 44,5%. Причиною такого зростання являється, як зазначалося раніше, об'єднання кількох філій, в результаті чого відбулося зростання необоротних активів підприємства у 2020 році порівняно з 2018 роком на 7887,0 тис. грн., або на 33,8%. В той же час більшими темпами зростали оборотні активи - на 5842,0 тис.грн., або на 77,6%.

Таблиця 2.2

Аналіз структури та динаміки статей балансу філії «Кіровоградська ДЕД»
за період 2018-2020 рр.

Стаття балансу	2018 р.		2019 р.		2020 р.		Відхилення, 2020р. до 2018р.	
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%
АКТИВ								
Необоротні активи	23321,0	75,6	31985,0	73,5	31208,0	70,0	+7887,0	133,8
Оборотні активи	7527,0	24,4	11535,0	26,5	13369,0	30,0	+5842,0	177,6
Баланс	30848,0	100	43520,0	100	44577,0	100	+13729,0	144,5
ПАСИВ								
Власний капітал	9151,0	29,7	17725,0	40,8	16808,0	37,7	+7657,0	183,7
Довгострокові зобов'язання і забезпечення	4083,0	13,2	5588,0	12,8	5882,0	13,2	+1799,0	144,1
Поточні зобов'язання і забезпечення	17614,0	57,1	20207,0	46,4	21887,0	49,1	+4273,0	124,3
Баланс	30848,0	100	43520,0	100	44577,0	100	+13729,0	144,5

У структурі активів протягом 2018-2020 років переважали необоротні активи, в середньому 70-75%, що є нормальною ситуацією - допустимим співвідношенням між оборотними та необоротними активами для підприємства, яке займається ремонтом доріг та використовує значний арсенал техніки.

Обсяг власного капіталу підприємства протягом аналізованого періоду збільшився на 83,7% (+7657,0 тис.грн.) і у 2020 році склав 16808,0 тис. грн. При цьому його питома вага зазнала коливань збільшившись у 2019 році до 40,8%, а вже у 2020 році зменшившись до 37,7%. Її зменшення свідчить про підвищення залежності підприємства від зовнішніх джерел фінансування. У підтвердження цього факту свідчить динаміка обсягів довгострокових забезпечень та поточних зобов'язань, розмір яких підприємство у 2020 році збільшило в порівнянні з 2018 роком на 6072,0 тис. грн., або на 28,0%. Значна питома вага поточних зобов'язань говорить про те, що підприємство не є залежним від довгострокових кредитів і надає перевагу короткостроковим позикам, що негативно впливає на рівень ліквідності активів. До того ж сучасний рівень розвитку економіки не стимулює банківські установи видавати довгострокові кредити. Більше того, Філії автодору не мають права отримувати банківські позики.

Здійснивши аналіз основних показників фінансово-господарської діяльності філії «Кіровоградська ДЕД», можна зробити висновок, що структура активів і пасивів загалом є нормальною для підприємства, що виконує роботи з ремонту доріг, про що свідчать розраховані основні показники його діяльності. Позитивним є той факт, що протягом досліджуваного періоду підприємство здійснювало беззбиткову діяльність, тобто отримувало прибуток, хоч і не значний. Для більш повного аналізу діяльності підприємства необхідно здійснити оцінку його фінансового стану.

2.2. Оцінювання фінансового стану підприємства методом коефіцієнтів

Як зазначалося у п. 1.3 першого розділу кваліфікаційної роботи, при проведенні оцінки фінансового стану підприємства використовують різні методичні підходи. Одним із них є використання фінансових показників (коефіцієнтів), які характеризують зміни в результатах господарської діяльності та визначають тенденції та структуру таких змін. В результаті проведення такого аналізу визначають існуючі на підприємстві проблеми та розробляють напрями їх вирішення.

Для оцінки фінансового стану підприємств різних організаційно-правових форм використовують різну кількість фінансових коефіцієнтів, що можуть мати різну структуру та відноситись до тієї чи іншої групи. На основі даних фінансової звітності здійснюється аналіз процесу формування та динаміки змін фінансових індикаторів, що дають можливість оцінювати майновий стан, ліквідність, платоспроможність і фінансову стійкість, ділову активність, ефективність діяльності та виявляти на цій основі способи поліпшення фінансового стану підприємств в конкретний період їх діяльності.

На нашу думку, повним і достатнім, для оцінки фінансового стану підприємств, є запропоновані науковцями такі напрямки його оцінки за групами

показників (коефіцієнтів): оцінка майнового стану; аналіз ліквідності; оцінка платоспроможності та фінансової стійкості; аналіз ділової активності; оцінка ефективності діяльності [8; 13; 27; 29].

Для аналізу фінансового стану філії «Кіровоградська ДЕД» систематизуємо фінансову звітність підприємства за період 2017-2020 років у вигляді агрегованих таблиць, які наведені у додатках В та Г.

Алгоритм та результати розрахунку показників оцінки фінансового стану філії «Кіровоградська ДЕД» наведено у додатку Д.

Стійкість фінансового стану підприємства в значній мірі залежить від доцільності та правильності вкладення фінансових ресурсів в активи, які є динамічними по своїй природі. В процесі функціонування підприємства величина та структура активів змінюються, найбільш загальні уявлення про їх зміну можна дізнатися, розрахувавши показники майнового стану підприємства.

Вартість майна підприємства зростала з 20933,8 тис.грн. у 2017 році до 30848,0 тис.грн. у 2018 році, тобто збільшилась на 9914,2 тис. грн. або на 47,4%. Це зумовлено щорічним збільшенням необоротних активів, які за цей час зросли на 7004,9 тис. грн. або на 43,0%. Тобто на підприємстві відбулось оновлення засобів праці, в результаті чого зросла фондвіддача на 26,0%. У 2020 році вартість майна порівняно з 2018 роком збільшилась на 13729,0 тис.грн., або на 44,5%. При цьому необоротні активи зросли на 7887,0 тис.грн. (33,8%), а фондвіддача – на 34,0%. Крім попередньої причини такого росту вартості майна, це можна пояснити ще й об'єднанням кількох Філій.

Структура активів філії «Кіровоградська ДЕД» за період 2017-2020 рр. зазнала змін, зокрема спостерігається збільшення питомої ваги оборотних активів з 22,0% до 30,0%. Це відбулося за рахунок значного збільшення дебіторської заборгованості (у 2,8 рази), запасів (більш ніж у 3 рази) та грошей і їх еквівалентів (у 21,5 рази). Позитивним є той факт, що незавершене виробництво у 2017 році було повністю ліквідоване.

Отже, підприємство за аналізований період нарощувало обсяги доходу за рахунок зменшення запасів незавершеного виробництва, що, враховуючи

специфіку діяльності підприємства, можна вважати позитивним. Однак, це також свідчить, що підприємство за аналізований період зменшувало обсяги своєї діяльності.

Варто зазначити, що фінансова політика державної корпорації ПАТ «ДАК Автомобільні дороги України» не передбачає використання філіями довгострокових та короткострокових кредитів банків, тому весь оборотний капітал підприємство фінансує лише за рахунок власних коштів та поточних зобов'язань.

В цілому структуру активів можна охарактеризувати як „важку”, оскільки у ній переважають необоротні активи, що є типовою особливістю активів більшості підприємств дорожньої галузі.

За відсутності даних по досліджуваному підприємству про оновлення та вибуття основних засобів можливості розрахувати відповідні коефіцієнти немає. Проте можна розрахувати коефіцієнт приросту основних засобів, використовуючи дані балансу підприємства. Розраховані показники по філії «Кіровоградська ДЕД» наведено в таблиці Е.1 додатку Е.

Аналіз майнового стану підприємства свідчить про те, що підприємство до 2019 року приділяло належну увагу стану основних засобів - коефіцієнт їх зносу зменшився на 0,037, що є позитивним фактором. Однак у 2020 році цей показник збільшився на 0,02.

Коефіцієнт придатності є доповненням коефіцієнту зносу до 100% (або одиниці). Позитивною вважається тенденція його збільшення. Протягом 2018-2019 років на підприємстві спостерігається саме така ситуація, що може характеризуватися більш-менш виваженою інвестиційною та амортизаційною політикою на той час.

Однак позитивні темпи даних показників у 2019 році не досить значні, тому існує нагальна необхідність формування політики підприємства, спрямованої на оновлення основних засобів.

Динаміка коефіцієнту приросту основних засобів свідчить, що протягом досліджуваного періоду засобів праці було більше виведено з експлуатації ніж

придбано, а для підприємства, що в основному використовує техніку у своїй виробничій діяльності – це негативний фактор.

Як наслідок, у 2019 році спостерігалася негативна тенденція до зниження показника фондоозброєності, тобто вартість основних засобів, що припадала на одного працівника зменшувалася. Однак показник 2020 року свідчить про зміни на краще. Разом з цим зростав показник фондівіддачі основних фондів, що засвідчує підвищення ефективності використання основних фондів, тобто зростала величина доходу, отриманого від надання послуг та реалізації продукції, що припадала на 1 грн., вкладену у основні фонди, які використовувалися в процесі виробництва.

Щодо коефіцієнта мобільності активів, то його значення протягом досліджуваного періоду щорічно збільшувалось, але воно далеке від нормативного, тобто підприємство не має достатньої потенційної можливості перетворення активів у ліквідні кошти.

Отже, на основі розрахованих показників можна зробити висновок, що стан основних засобів підприємства протягом досліджуваного періоду погіршився: нова техніка не придбається, значні суми витрачаються на ремонт застарілої.

Під ліквідністю розуміють спроможність підприємства перетворювати свої активи на гроші без втрат їх ринкової вартості для покриття всіх необхідних платежів у міру настання їх строків та швидкість здійснення цього перетворення [42]. Таким чином, ліквідність можна розглядати як час, необхідний для продажу активу, і суму, одержану від продажу активу. Для оцінки реального ступеня ліквідності підприємства проводиться аналіз ліквідності балансу за алгоритмом, наведеним у таблиці 2.3.

Таблиця 2.3

Агрегований баланс для аналізу ліквідності підприємств

Алгоритм розрахунку	Зіставлення на кінець періоду	Алгоритм розрахунку
Найбільш ліквідні активи (A1) = p.1160 + p.1165	«>» або «<»	Найбільш термінові зобов'язання (П1) = p.1615 + p.1620 + p.1625 + p.1630 + p.1635 + p.1640 + p.1645 + p.1650 + p.1660 + p.1670 + p.1690

Швидкоореалізовані активи (A2) = p.1125 + p.1130 + p.1135 + p.1140 + p.1145 + p.1155 + p.1190	«>» або «<»	Короткострокові пасиви (П2) = p.1600 + p.1605 + p.1610
Повільноореалізовані активи (A3) = p.1100 + p.1170	«>» або «<»	Довгострокові пасиви (П3) = p.1595
Важкоореалізовані активи (A4) = p.1095 + p.1200	«>» або «<»	Постійні пасиви (П4) = p.1495 + p.1665

Ліквідність балансу визначається як ступінь покриття зобов'язань підприємства його активами, термін перетворення яких у гроші відповідає терміну погашення зобов'язань. Для визначення ліквідності балансу варто зіставити результати по кожній групі активів і пасивів (табл. 2.4).

Таблиця 2.4

Аналіз ліквідності балансу філії «Кіровоградська ДЕД» за період 2018-2020 рр.

Стаття активу	Сума за рік, тис.грн.			Стаття пасиву	Сума за рік, тис.грн.			Надлишок (нестача) платіжних засобів		
	2018	2019	2020		2018	2019	2020	2018	2019	2020
Найбільш ліквідні активи	85,0	515,0	521,0	Найбільш термінові зобов'язання	17614,0	20207,0	21887,0	-17529	-19692	-21366
Швидкоореалізовані активи	1537,0	4036,0	4525,0	Короткострокові пасиви	0,0	0,0	0,0	+1537	+4036	+4525
Повільноореалізовані активи	5905,0	6984,0	8323,0	Довгострокові пасиви	4083,0	5588,0	5882,0	+1822	+1396	+2441
Важкоореалізовані активи	23321,0	31985,0	31208,0	Постійні пасиви	9151,0	17725,0	16808,0	+14170	+14260	+14400

Баланс вважається абсолютно ліквідним, якщо виконується наступна умова:

$$A1 \geq П1; A2 \geq П2; A3 \geq П3; A4 \leq П4.$$

Як свідчать дані таблиці 2.5 в жодному періоді дана умова не виконується, тобто баланс підприємства не є ліквідним. На підприємстві існує стабільна нестача високоліквідних активів, що значно знижує миттєву платоспроможність підприємства і у випадку негайної вимоги кредиторів підприємство не зможе розрахуватися за своїми зобов'язаннями. На підприємстві протягом 2018-2020 років склалася ситуація, при якій найбільш ліквідних активів було недостатньо, а обсяг поточних зобов'язань був занадто великим.

За допомогою аналізу ліквідності балансу можна оцінити поточну ліквідність підприємства (порівнюючи A1 з П1, A1+A2 з П1), тобто його платоспроможність найближчим часом та перспективну ліквідність (порівнюючи A3 з П3), що є базою для прогнозування довгострокової платоспроможності (табл.

2.5) [74].

Таблиця 2.5

Класифікація типів ліквідності балансу

Тип ліквідності балансу	Перспектива		
	поточна	короткострокова	довгострокова
Абсолютний	$A1 \geq П1$	$A1 \geq П1+П2$	$A1 \geq П1+П2+П3$
Нормальний	$A1+A2 \geq П1$	$A1+A2 \geq П1+П2$	$A1+A2 \geq П1+П2+П3$
Критичний	$A1+A2+A3 \geq П1$	$A1+A2+A3 \geq П1+П2$	$A1+A2+A3 \geq П1+П2+П3$
Кризовий	$A1+A2+A3 \leq П1$	$A1+A2+A3 \leq П1+П2$	$A1+A2+A3 \leq П1+П2+П3$

Проведемо практичне оцінювання за описаною методикою для аналізу ліквідності і платоспроможності й розроблення економічного профілю на прикладі господарської діяльності досліджуваного підприємства. Враховуючи ступінь ліквідності активів, подамо прогноз фінансового стану філії «Кіровоградська ДЕД» на коротко- й довгострокову перспективу (табл. 2.6).

Дані таблиці 2.7 також свідчать про критичну ліквідність та низьку платоспроможність у поточному періоді та на короткострокову перспективу, а також про її можливий кризовий стан у майбутньому.

Таблиця 2.6

Економічний профіль філії «Кіровоградська ДЕД» за період 2018-2020 рр.

(на основі прогнозування ліквідності балансу)

Тип ліквідності балансу	На дату складання звітності	У короткостроковій перспективі	У довгостроковій перспективі
Абсолютний	$A1 \geq П1$	$A1 \geq П1+П2$	$A1 \geq П1+П2+П3$
2018	$85,0 < 17614,0$	$85,0 < 17614,0$	$85,0 < 21697,0$
2019	$515,0 < 20207,0$	$515,0 < 20207,0$	$515,0 < 25795,0$
2020	$521,0 < 21887,0$	$521,0 < 21887,0$	$521,0 < 27769,0$
Нормальний	$A1+A2 \geq П1$	$A1+A2 \geq П1+П2$	$A1+A2 \geq П1+П2+П3$
2018	$1622,0 < 17614,0$	$1622,0 < 17614,0$	$1622,0 < 21697,0$
2019	$4551,0 < 20207,0$	$4551,0 < 20207,0$	$4551,0 < 25795,0$
2020	$5046,0 < 21887,0$	$5046,0 < 21887,0$	$5046,0 < 27769,0$
Критичний	$A1+A2+A3 \geq П1$	$A1+A2+A3 \geq П1+П2$	$A1+A2+A3 \geq П1+П2+П3$
2018	$7527,0 < 17614,0$	$7527,0 < 17614,0$	$7527,0 < 21697,0$
2019	$11535,0 < 20207,0$	$11535,0 < 20207,0$	$11535,0 < 25795,0$
2020	$13369,0 < 21887,0$	$13369,0 < 21887,0$	$13369,0 < 27769,0$
Кризовий	$A1+A2+A3 \leq П1$	$A1+A2+A3 \leq П1+П2$	$A1+A2+A3 \leq П1+П2+П3$
2018	$7527,0 < 17614,0$	$7527,0 < 17614,0$	$7527,0 < 21697,0$
2019	$11535,0 < 20207,0$	$11535,0 < 20207,0$	$11535,0 < 25795,0$
2020	$13369,0 < 21887,0$	$13369,0 < 21887,0$	$13369,0 < 27769,0$

Зазначимо, що аналізу тільки абсолютних показників ліквідних активів

підприємства далеко не достатньо для визначення ступеню його ліквідності – необхідно дослідити співвідношення окремих елементів і загальної суми оборотних активів і поточних зобов'язань, тому потребують розрахунку коефіцієнти ліквідності згідно з новими формами звітності: коефіцієнт покриття, коефіцієнт швидкої ліквідності, коефіцієнт абсолютної ліквідності та чистого оборотного капіталу.

Розрахунок коефіцієнтів ліквідності для філії «Кіровоградська ДЕД» наведено в таблиці Е.2 додатку Е.

Коефіцієнт покриття показує на скільки підприємство здатне забезпечити свої короткострокові зобов'язання за рахунок найбільш легко реалізованої частини активів – оборотних коштів. Даний коефіцієнт дає найбільш загальну оцінку ліквідності активів. Нормальним значенням даного коефіцієнта вважається 1,5-2,5, але не менше 1. Як видно з таблиці 2.8. значення коефіцієнта покриття у 2018-2020рр. перебувало поза межами норми і свідчило про те, що підприємство не здатне вчасно ліквідовувати борги.

Філія «Кіровоградська ДЕД» є відокремленим підрозділом ДП «Кіровоградський облавтодор» з завершеним балансом, тому в рядок 1645 «Поточна кредиторська заборгованість із внутрішніх розрахунків» розділу балансу «Поточні зобов'язання і забезпечення» включена сума залишкової вартості основних засобів, переданих від інших філій в межах юридичної особи. Це означає, що сума основних засобів в консолідованому балансі не змінюється. Для коректного визначення коефіцієнта покриття з рядка 1645 потрібно виключити залишкову вартість переданих основних засобів в сумі 3450 тис. грн. Однак, у нашому випадку це не змінить кардинально значення та тенденцію показника загальної ліквідності, який у досліджуваному періоді був менше 1. Це означає, що короткострокові джерела фінансування використовувалися для фінансування необоротних активів. Збереження такої ситуації протягом тривалого періоду своїм наслідком може мати неплатоспроможність підприємства.

Коефіцієнт швидкої ліквідності відображає платіжні можливості підприємства щодо сплати поточних зобов'язань за умови своєчасного проведення

розрахунків з дебіторами. У 2019 році він зріс на 0,133 пункти, що є позитивною тенденцією, а от у 2020 році – лише на 0,006 пункти. До того ж за досліджуваний період він також перебував за межами норми.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності показує, яка частина боргів підприємства може бути сплачена негайно. Його значення повинно перебувати в межах 0,2 – 0,35. Він характеризує здатність підприємства негайно ліквідувати короткострокову заборгованість. Найбільше своє значення він мав у 2019 році та становив 0,0255. Зниження показника абсолютної ліквідності у 2020 році є негативною тенденцією. Це означає, що підприємство відчувало значні труднощі у поточних розрахунках.

Чистий оборотний капітал (робочий капітал) являє собою власні оборотні активи і найчастіше розраховується як різниця між оборотними активами підприємства та його поточними зобов'язаннями. Відсутність робочого капіталу свідчить про те, що підприємство не здатне сплатити власні поточні борги та не має фінансових ресурсів для розширення діяльності та інвестування.

Алгоритм цього розрахунку рекомендовано Аудиторською палатою України в Методичних рекомендаціях щодо підготовки аудиторського висновку при перевірці відкритих акціонерних товариств та підприємств — емітентів облігацій (крім комерційних банків). Схвалено Аудиторською палатою України. Протокол засідання АПУ від 23.02.2001 р. та в Положенні про порядок здійснення аналізу фінансового стану підприємств, що підлягають приватизації, затверджені наказом Міністерства фінансів України та Фонду державного майна України від 26.01.2001 № 49/121 і зареєстровані в Міністерстві юстиції України від 08.02.2001 р. за № 121/532.

Отже, така ситуація свідчать про неспроможність підприємства сплачувати свої поточні зобов'язання, про що свідчать і показники ліквідності.

Справедливим є висловлення І.О. Бланка про те, що «той або інший тип політики фінансування відображає коефіцієнт чистих оборотних активів – мінімальне його значення характеризує здійснення підприємством політики агресивного типу, у той час як досить високе його значення – політики

консервативного типу» [15].

На аналізованому підприємстві здійснюється політика фінансування оборотних активів агресивного типу, оскільки постійна (незалежна від обсягів виробництва) і змінна (залежна від обсягів виробництва) частини формуються за рахунок поточних зобов'язань. Застосування такого підходу негативно впливає на фінансовий стан підприємства, на його фінансову стійкість.

На основі проведеного аналізу ліквідності підприємства можна стверджувати, що загальна ситуація у 2018-2020 роках була не досить задовільною, але у 2019 році спостерігалось незначне її покращення.

Аналіз платоспроможності (фінансової стійкості) підприємств здійснюється за даними балансу підприємств, характеризує структуру джерел фінансування активів, ступінь фінансової стійкості та незалежності підприємства від зовнішніх джерел фінансування діяльності.

Дані для аналізу показників платоспроможності наведені в таблиці Е.3 додатку Е.

Чим вище значення коефіцієнта фінансової автономії, тим фінансово стійкіше, стабільніше і більш незалежне від зовнішніх кредиторів підприємство. На практиці встановлено, що загальна сума заборгованості не повинна перевищувати суму власних джерел фінансування, тобто джерела фінансування підприємства (загальна сума капіталу) повинні бути хоча б на половину сформовані за рахунок власних засобів. Мінімальне значення коефіцієнта автономії ($= 0,5$) свідчить про те, що всі зобов'язання підприємства можуть бути покриті його власними коштами. У філії «Кіровоградська ДЕД» коефіцієнт фінансової автономії за досліджуваний період мав критичне значення, що не забезпечувало належного рівня фінансової стійкості підприємства. І, хоча у 2019 році він збільшився на 0,11 пункти, що свідчить про тимчасове зниження ризику появи фінансових труднощів, при цьому у 2020 році спостерігаємо його зменшення на 0,03 пункти.

Ріст показника фінансової залежності у динаміці означає збільшення частки позикових засобів у фінансуванні підприємства, і як наслідок втрату фінансової

незалежності. Якщо його значення знижується до 1 (100%), то це означає, що власники підприємства повністю його фінансують, а якщо перевищує 1, то навпаки. Позитивною тенденцією є зменшення даного показника. Значення та негативна динаміка даного коефіцієнта свідчить про збільшення фінансової залежності підприємства від зовнішніх джерел фінансування.

Коефіцієнт фінансового ризику (левериджу) показує, скільки одиниць залучених коштів припадає на кожну одиницю власних. Зростання показника в динаміці свідчить про посилення залежності підприємства від зовнішніх інвесторів і кредиторів, тобто про можливе зниження фінансової стійкості у разі невчасного погашення підприємством своїх зобов'язань, і навпаки. У філії «Кіровоградська ДЕД» прослідковується негативна тенденція до його збільшення і значне переважання його критичного значення свідчить про залежність діяльності підприємства від кредитних ресурсів.

Коефіцієнт забезпеченості власним оборотним капіталом має від'ємне значення, тому що величина чистого оборотного капіталу також від'ємна. Така ситуація погіршує структуру капіталу та негативно впливає на його платоспроможність.

Протягом 2018-2020 років значення коефіцієнту маневреності капіталу мало від'ємне значення, тобто підприємство не могло фінансувати поточну діяльність власним капіталом.

Чим вищий рівень коефіцієнта фінансової автономії і нижчий коефіцієнта фінансової залежності та коефіцієнта фінансового ризику, тим стійкіший фінансовий стан підприємства. У філії «Кіровоградська ДЕД» протягом аналізованого періоду спостерігається зворотня тенденція, критичні значення цих показників свідчать про залежність підприємства від зовнішніх інвесторів і кредиторів. Такий стан показників фінансової автономії, фінансової залежності та фінансового ризику є нижчим за нормативний і свідчить про низьку фінансову стійкість підприємства.

Значною мірою стабільність фінансового стану підприємства зумовлена його діловою активністю, що залежить від ринків збуту продукції, ділової

репутації суб'єкта господарювання, ефективності використання наявних ресурсів та стабільності економічного зростання. Показники ділової активності дозволяють проаналізувати ефективність основної діяльності підприємства, що характеризується швидкістю обертання активів підприємства.

Прискорення оборотності активів свідчить про більш інтенсивне їх використання, зростання ділової активності підприємства. Від швидкості обороту активів залежить його прибутковість. Збільшення прибутку дасть можливість зменшити частку позикових коштів, що позитивно вплине як на ліквідність, платоспроможність, так і на фінансову стійкість. Тому показники швидкості обороту активів потребують детального вивчення (табл. Е.4 додатку Е).

Коефіцієнт оборотності активів (ресурсовіддачі) характеризує кількість оборотів активів за період, скільки чистої виручки отримано на одиницю коштів, інвестованих в активи. На даному підприємстві спостерігається його зменшення у 2019 році в порівнянні з 2018 роком на 0,083, а у 2020 році порівняно з 2019 роком – ріст на 0,028.

Коефіцієнт оборотності оборотного капіталу, який характеризує кількість оборотів обігових коштів за період, скільки виручки припадає на одиницю обігових коштів, має тенденцію до зменшення. Це свідчить про те, що темпи приросту оборотних активів менші за темпи росту виручки, що є негативною тенденцією.

Коефіцієнт оборотності матеріальних запасів характеризує кількість оборотів коштів, інвестованих у запаси. На підприємстві спостерігається позитивна тенденція до його збільшення лише у 2020 році на 0,5. Відповідно, зменшилась тривалість одного обороту запасів на 2 дні. В складі запасів 100% становлять виробничі запаси, оскільки специфіка роботи підприємства вимагає мати у надлишку таких матеріалів як відсів, бітум, щебенева суміш та інших товарно-матеріальних цінностей для безперебійного здійснення виробничого процесу. Відсутність запасів готової продукції на складі свідчить про достатній розвиток на підприємстві маркетингової діяльності щодо вивчення ринку споживачів, конкурентів, цін і вимог до якості послуг, що надаються.

Щодо, коефіцієнту оборотності дебіторської заборгованості, то він за аналізований період мав стійку тенденцію до зменшення. І хоча спостерігався ріст чистої виручки від реалізації продукції (робіт, послуг), що позитивно характеризує діяльність підприємства, однак більшими темпами зростала дебіторська заборгованість. Відповідно збільшився термін її погашення, що не сприяє прискоренню надходження коштів.

Подовження строку погашення дебіторської заборгованості свідчить про те, що на підприємстві не приділяється увага стану її погашення, що є негативною тенденцією, а також не вживаються заходи з ефективного управління нею.

Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості має змінну динаміку, яка характеризується його зменшенням у 2019 році на 0,007 та збільшенням у 2020 році на 0,268. Відповідно строк її погашення зменшився на 8 днів.

Оскільки дебіторська заборгованість зростала більшими темпами ніж кредиторська, тому підприємство не мало можливості погасити свої зобов'язання за рахунок дебетових коштів. Це свідчить про залежність досліджуваного підприємства від його партнерів.

Аналіз рентабельності підприємства дозволяє визначити ефективність вкладення коштів у підприємство та раціональність їхнього використання. По суті, рентабельність безпосередньо представляє той самий прибуток, але це є відносний показник. Її не можна ототожнювати з абсолютною сумою отриманого прибутку [52]. Показники рентабельності характеризують ефективність роботи підприємства в цілому, доходність різних напрямків діяльності, окупність витрат і т. ін. Вони більш повно, ніж прибуток, характеризують кінцеві результати господарювання, адже їх величина показує співвідношення ефекту з наявними або використаними ресурсами. Ці показники розраховують для оцінки діяльності підприємства та використовують як інструмент при розробці інвестиційної політики і ціноутворення [59]. Розрахунок показників рентабельності представлений в таблиці Е.5 додатку Е.

Аналіз показників рентабельності свідчить, що лише у 2019 році підприємство досягло незначного збільшення коефіцієнта рентабельності

продукції. Всі інші показники мали негативну тенденцію, включаючи основний показник, рентабельність діяльності, що свідчить про зменшення ефективності господарської діяльності підприємства.

Проведений аналіз показників фінансового стану філії «Кіровоградська ДЕД» за період 2018-2020 рр. дозволив зробити висновки, що ситуація на підприємстві далека від еталонної, оскільки значення показників ліквідності не відповідають встановленим нормативам, до того ж мають негативну динаміку, що свідчить про збільшення залежності підприємства від зовнішніх джерел фінансування та може призвести до проблем з його фінансовою стійкістю, що потребує розробки ефективної політики управління формуванням і використанням фінансових ресурсів підприємства. Також звертає на себе увагу той факт, що підприємство має значні залишки дебіторської заборгованості, що спричиняє певні загрози в частині надійності та платоспроможності контрагентів підприємства та призводить до відволікання грошей із господарського обороту. До того ж, динаміка показників рентабельності вказує на низьку ефективність роботи підприємства.

2.3. Інтегральна оцінка фінансового стану підприємства

Інтегральна оцінка є ефективним механізмом аналізу фінансово-господарської діяльності підприємства та реалізується в кілька етапів:

- 1) визначаються основні напрями оцінки;
- 2) обираються основні фінансові коефіцієнти за кожним з аналітичних напрямів;
- 3) розраховуються нормативні значення для кожного з коефіцієнтів;
- 4) визначається вагомість окремих коефіцієнтів;
- 5) формуються узагальнюючі показники;
- 6) розробляється інтегральна оцінка фінансового стану підприємства.

Розробленню інтегрального показника повинен передувати ретельний аналіз і вибір найважливіших індикаторів, які характеризують різні аспекти фінансового стану суб'єкта підприємницької діяльності, крім того, всі індикатори слід привести до однакових одиниць виміру, що забезпечить можливість їх математичного об'єднання. Проте сьогодні в Україні немає єдиного алгоритму інтегральної оцінки фінансового стану підприємств. Відомі у світовій економіці дискримінантні моделі непридатні для вітчизняних умов господарювання [101].

Інтегральну оцінку фінансового стану філії «Кіровоградська ДЕД» нами було здійснено на основі визначення показника, який обчислюється в результаті аналізу визначеної комбінації фінансових коефіцієнтів і комплексно характеризує фінансовий стан даного підприємства. Розрахунок проведено з використанням «Порядку проведення оцінки фінансового стану потенційного бенефіціара інвестиційного проекту, реалізація якого передбачається на умовах фінансової самоокупності, а також визначення виду забезпечення для обслуговування та погашення позики, наданої за рахунок коштів міжнародних фінансових організацій, обслуговування якої здійснюватиметься за рахунок коштів бенефіціара», затвердженого Наказом Міністерства фінансів України № 616 від 14.07.2016 року [70]. Результати оцінки використовуються для підготовки висновків щодо можливості надання підприємствам позики та визначення розміру забезпечення їх зобов'язань.

Оцінка фінансового стану підприємства, який складає звітність відповідно до стандартів бухгалтерського обліку, здійснюється шляхом присвоєння йому класу залежно від значення інтегрального показника фінансового стану.

Методичною основою визначення інтегрального показника фінансового стану є метод багатофакторного дискримінантного аналізу. Базовий алгоритм багатофакторної дискримінантної функції для розрахунку інтегрального показника має такий вигляд:

$$Z = a_1 K_1 + a_2 K_2 + a_3 K_3 + a_4 K_4 + a_5 K_5 + a_n K_n - a_0,$$

Де Z - інтегральний показник фінансового стану підприємства;

$K_1, K_2 \dots K_n$ - фінансові коефіцієнти, що визначаються на підставі даних

фінансової звітності підприємства;

$a_1, a_2 \dots a_n$ - параметри дискримінантної моделі, що визначаються з урахуванням вагомості та розрядності фінансових коефіцієнтів;

a_0 - вільний член дискримінантної моделі.

Інтегральний показник фінансового стану підприємства обчислюється з використанням моделі, вибір якої залежить від виду діяльності підприємства та його належності до великих (середніх) чи малих підприємств. ДП «Кіровоградський облавтодор» ВАТ «Державна акціонерна компанія «Автомобільні дороги України» відноситься до категорії великих підприємств, а, оскільки філія «Кіровоградська ДЕД» не має достатньої балансової вартості активів та відповідного обсягу чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), щоб згідно законодавства також бути віднесеною до цієї категорії, то використовуватимемо методику розрахунку інтегрального показника для малих підприємств.

У цьому Порядку використовується класифікація видів економічної діяльності відповідно до «Класифікації видів економічної діяльності ДК 009:2010», затвердженої наказом Державного комітету України з питань технічного регулювання та споживчої політики № 457 від 11.10.2010 року.

Оскільки філія «Кіровоградська ДЕД» займається ремонтом та будівництвом доріг, то його виробнича діяльність згідно класифікатора характеризується як «Будівництво» і належить до секції F, тому модель розрахунку інтегрального показника фінансового стану підприємства матиме наступний вигляд:

$$Z = 0,02 \times MK_1 + 2,2 \times MK_3 + 0,001 \times MK_5 + 0,01 \times MK_6 + 0,009 \times MK_7 + 1,4 \times MK_8 + 0,2 \times MK_{10} - 0,27$$

де

MK_1 – коефіцієнт покриття (ліквідність третього ступеня);

MK_3 – коефіцієнт фінансової незалежності;

MK_5 – коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості;

MK_6 – коефіцієнт рентабельності продажів за фінансовими результатами від операційної діяльності (EBIT);

МК₇ – коефіцієнт рентабельності операційної діяльності;

МК₈ – коефіцієнт рентабельності активів за чистим прибутком;

МК₁₀ - коефіцієнт оборотності позичкового капіталу за фінансовими результатами до оподаткування.

Обчислення фінансових коефіцієнтів, які використовуються для розрахунку інтегрального показника, здійснюється згідно з Розрахунком фінансових коефіцієнтів, наведених в додатку Ж. Для їх розрахунку використовується фінансова звітність підприємства за три останніх календарних роки - форма № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» та форма № 2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)», що складаються відповідно до додатка 1 до Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затвердженого наказом Міністерства фінансів України від 07 лютого 2013 року № 73, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 28 лютого 2013 року за № 336/22868.

З метою оцінки слід розраховувати інтегральний показник за три останніх календарних роки.

Отже, значення інтегральних показників фінансового стану філії «Кіровоградська ДЕД» за період 2018-2020 рр. становили:

$$Z_{2018} = 0,02 \times 0,43 + 2,2 \times 0,3 + 0,001 \times 6,74 + 0,01 \times 0,0204 + 0,09 \times 0,0203 + 1,4 \times 0,0047 + 0,2 \times 0,0055 - 0,27 = \mathbf{0,4151}$$

$$Z_{2019} = 0,02 \times 0,57 + 2,2 \times 0,41 + 0,001 \times 10,12 + 0,01 \times 0,0295 + 0,09 \times 0,0295 + 1,4 \times 0,0058 + 0,2 \times 0,0083 - 0,27 = \mathbf{0,6663}$$

$$Z_{2020} = 0,02 \times 0,61 + 2,2 \times 0,38 + 0,001 \times 10,98 + 0,01 \times 0,0267 + 0,09 \times 0,0259 + 1,4 \times 0,0024 + 0,2 \times 0,0039 - 0,27 = \mathbf{0,5959}$$

Висновок про якість фінансового стану підприємства робиться на основі присвоєння йому класу згідно з Інтерпретацією значень інтегрального показника фінансового стану підприємства, наведеними у таблиці 2.7. Шкала класифікації розроблена на основі значень інтегрального показника фінансового стану та з урахуванням ймовірності невиконання позичальником взятих зобов'язань.

Таблиця 2.7

Інтерпретація значень інтегрального показника фінансового стану для підприємств, що займаються будівництвом

Класи за рівнем фінансового стану та їх інтерпретація	Значення інтегрального показника
клас 1 – високий рівень спроможності виконувати зобов'язання та найменша ймовірність дефолту	більше ніж + 1,4
клас 2 – достатній рівень спроможності виконувати свої зобов'язання та незначна ймовірність дефолту	від + 1,39 до + 0,53
клас 3 – нижче середнього рівня спроможності виконувати зобов'язання	від + 0,52 до - 0,35
клас 4 – фінансовий стан підприємства є нестабільний і свідчить про наявність ознак неплатоспроможності	від - 0,36 до - 4,20
клас 5 – високий рівень ймовірності дефолту	менше ніж - 4,2

Значення Z-показника за аналізований період характеризувалося змінною динамікою (рис. 2.2), тобто підприємство за даними табл. 2.7 у 2018 році відносилось до класу 3, а з 2019 року – до класу 2.

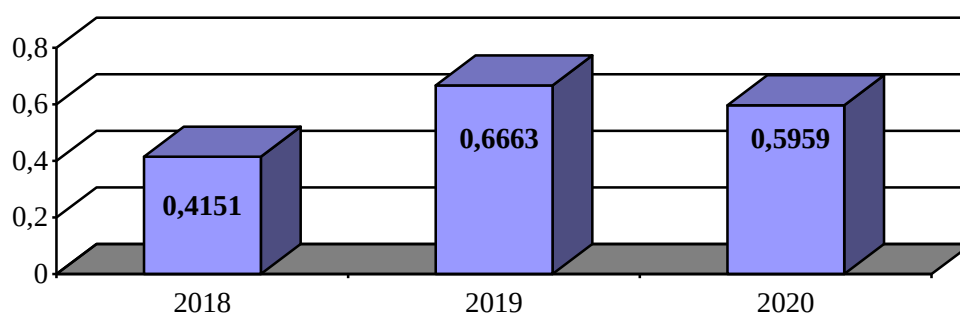


Рис. 2.2. Динаміка значень інтегральних показників фінансового стану філії «Кіровоградська ДЕД» за період 2018-2020 рр.

Підвищення значень інтегральних показників за аналізований період є результатом збільшення показників ліквідності та фінансової стійкості. Коливання значень інших показників мали незначний вплив на загальний результат.

Проте, виходячи з розрахунків значень інтегральних показників фінансового стану філії «Кіровоградська ДЕД» за період 2018-2020 рр. та їх інтерпретації можна стверджувати, що підприємство було спроможне виконувати

свої зобов'язання на достатньому рівні, тобто мало незначні проблеми з платоспроможністю, що є наслідком нестачі високоліквідних активів, надмірного залучення позикових коштів.

Така ситуація потребує пошуку шляхів покращення фінансового стану підприємства та його стабілізації в подальшому. Слід спрямувати зусилля на покращення використання виробничого потенціалу, матеріальних і фінансових ресурсів, що дозволить збільшити прибутковість, оптимізувати фінансову структуру капіталу.

Отже, в результаті використання інтегральної оцінки можливо побачити проблемні сторони фінансового стану підприємства та виявити резерви підвищення ліквідності, платоспроможності, ефективності функціонування підприємства та попередити виникнення фінансової кризи.

Порівняння результатів оцінки фінансового стану за методом коефіцієнтів та на основі інтегрального показника дає можливість зробити наступні висновки:

1. Загальний фінансовий стан підприємства можна вважати задовільним, оскільки за аналізований період збільшився чистий дохід від надання послуг, покращились показники ефективності використання активів, підприємство отримувало прибуток.

2. Незадовільним є співвідношення між поточними активами і поточними зобов'язаннями, що негативно вплинуло на здатність підприємства розраховуватися за своїми борговими зобов'язаннями.

3. Збільшилась залежність підприємства від зовнішніх кредиторів, що є наслідком зменшення власного капіталу.

4. У підприємства відсутній власний оборотний капітал, тобто поточні зобов'язання перевищують поточні активи, що теж свідчить про нездатність підприємства своєчасно розраховуватися за своїми поточними зобов'язаннями.

5. При розрахунку інтегрального показника фінансового стану підприємства з усіх показників ділової активності враховується оборотність кредиторської заборгованості. Він є достатнім і має тенденцію до зростання, що є наслідком збільшення чистого доходу від реалізації послуг більш високими

темпами порівняно зі зростанням кредиторської заборгованості.

6. Коефіцієнт оборотності позичкового капіталу за фінансовими результатами при використанні коефіцієнтного методу не розраховувався. Саме цей показник дає можливість з'ясувати здатність використовувати прибуток для погашення заборгованості, поповнення власних фінансових ресурсів. Негативний вплив на значення цього показника при значному збільшенні прибутку має зростання залучення позичкового капіталу. Для покращення фінансового стану підприємству необхідно спрямовувати зусилля на зменшення залежності від позичкового капіталу за рахунок покращення фінансових результатів від своєї діяльності, тобто не тільки збільшувати обсяги реалізації послуг, а і за рахунок зменшення витрат. Резерви зниження витрат на даному підприємстві є. Слід звернути увагу в першу чергу на матеріаломісткість послуг, оскільки матеріальні витрати зросли в 1,8 рази та дослідити інші операційні витрати, які теж збільшилися в 1,6 рази.

7. При розрахунку інтегрального показника враховуються коефіцієнти, які є основними індикаторами фінансової стабільності підприємства. Філія «Кіровоградська ДЕД» має низький рівень ліквідності, значний рівень залежності від позичальників, дуже низький рівень рентабельності активів. Саме за цими показниками результати оцінки фінансового стану підприємства збігаються за обома методами.

Окрім того, розглядаючи параметри дискримінантної моделі, що визначаються з урахуванням вагомості та розрядності фінансових показників, слід відмітити, що значення коефіцієнта покриття, який на аналізованому підприємстві є незадовільним, має низький параметр - 0,02, а коефіцієнт фінансової незалежності є меншим за нормативне значення, а параметр цього показника є найвищим (2,2), що в значній мірі вплинуло і на динаміку значення інтегрального показника фінансового стану підприємства за аналізований період. Це пов'язано з тим, що саме структура капіталу характеризує ефективність формування джерел фінансування активів, що визначає фінансову стабільність підприємства. Тому, на наш погляд, в певній мірі відрізняються результати дослідження за розглянутими

методиками.

Використання різних методик оцінки фінансового стану підприємства дає можливість знизити невизначеність економічного розвитку підприємства, яка залежить від наявності вичерпної інформації про умови прийняття ефективних рішень, спрямованих на зменшення ризиків, пов'язаних з господарською діяльністю та покращення фінансових результатів від використання активів й фінансових ресурсів підприємства.

РОЗДІЛ 3

ОСНОВНІ НАПРЯМКИ ПОКРАЩЕННЯ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА В СУЧАСНИХ ЕКОНОМІЧНИХ УМОВАХ

3.1. Заходи із забезпечення фінансової стабільності підприємства та підвищення економічної ефективності його функціонування

Низька економічна стійкість була і залишається особливістю підприємств в Україні, особливо під час економічної кризи. Тому дослідження та глибоке вивчення всіх можливостей, які є у кожного підприємця для досягнення та підтримання стійкого й ефективного функціонування є дуже важливим для розвитку економіки.

«Економічну стійкість підприємства необхідно розуміти як сукупність її взаємообумовлених і взаємопов'язаних складових, які за будь-яких умов забезпечують здатність до ведення діяльності підприємств, запас ресурсів (ресурсного потенціалу) та збалансований процес функціонування. Збалансованість досягається шляхом забезпечення оптимальних кількісних співвідношень між елементами загальної системи, які дозволяють їй гармонійно розвиватися. Тому економічна стійкість підприємства передбачає такий стан підприємства, за якого забезпечується максимально узгоджена взаємодія всіх його елементів. Пріоритетними та вагомими функціональними складовими є саме внутрішні чинники. Тому для оцінки економічної стійкості підприємств необхідно класифікувати її складові за функціональною ознакою, а саме: фінансова, виробнича, кадрова, маркетингова, інвестиційна та управлінська. Проте слід враховувати, що кожна із складових (фінансова, виробнича, кадрова, маркетингова, інвестиційна, управлінська) характеризується своїм переліком заходів, які сприяють їх стійкості [49].»

Для підтримки економічної стійкості підприємства необхідно:

- постійно моніторити зовнішній та внутрішній стани підприємства;
- розробляти заходи із зниження зовнішньої вразливості підприємства;

- розробляти підготовчі плани при виникненні проблемних ситуацій, здійснювати завчасні заходи для їхнього попередження;
- впроваджувати плани практичних заходів при виникненні кризової ситуації, приймати ризикові і нестандартні рішення у випадку відхилення розвитку ситуації;
- координувати дії всіх учасників і контролювати виконання заходів та їх результати.

Якщо в процесі моніторингу виявлено недостатній рівень фінансової стійкості підприємства, доцільно реалізувати ряд дій:

- оптимізувати рух фінансових ресурсів підприємства і врегулювати фінансові відносини, які виникають під час розрахункових операцій між господарюючими суб'єктами з метою їх ефективного розподілу;
- розробити стійку фінансову стратегію підприємства;
- розробити проекти поточних і перспективних фінансових планів, прогнозних балансів та планів використання бюджетних коштів;
- розрахувати прогнозні значення реалізації продукції (плани продажів), плани капіталовкладень тощо;
- визначити джерела фінансування господарської діяльності, а також бюджетного фінансування, довго- та короткострокового кредитування тощо;
- координувати діяльність фінансових підрозділів підприємства.

Отже, фінанси є рушійною силою будь-якої економічної системи, тому фінансова складова вважається провідною та вирішальною. Саме стійка фінансова складова підприємства спроможна забезпечити ефективний процес управління, вкладення коштів у розробку нових товарів та послуг, освоєння нових ринків збуту шляхом демпінгу, підвищення маркетингової стійкості підприємства, розвиток нових напрямів діяльності, підтримку інвестиційної стійкості, і при наявності висококваліфікованого персоналу, підвищення кадрової стійкості підприємства.

Кадрова стійкість підприємства забезпечується кваліфікацією, корпоративною культурою і компетенціями працівників. Для того, щоб клієт

обрав продукцію чи послуги даного підприємства, а не конкурентів, працівники (менеджери, інженерно-технічні працівники, робітники) повинні відповідати певним характеристикам: професіоналізм, ввічливість, чесність, порядність, надійність, оперативність, ініціативність, комунікабельність та забезпечувати якісне обслуговування під час продажу та післяпродажний супровід.

Для цього потрібен системний аналіз кадрової політики та постійне її вдосконалення шляхом створення на підприємствах відділів “Управління персоналом”, які займаються підвищенням кваліфікації персоналу.

«Важливим об’єктом регулювання, відповідно до моніторингу, є виробнича стійкість підприємства. З огляду на складність виробничих відносин на підприємстві та різноманітність виконуваних ним функцій його стійкість визначається багатьма внутрішніми та зовнішніми чинниками, кожний з яких впливає на постачання та відновлення якісного, конкурентоспроможного продукту. Управління виробничим процесом через виробничий менеджмент найуспішніше здійснюється завдяки гнучким планам, правильному використанню елементів виробничої системи та дієвого контролю над усіма видами діяльності підприємств. Основними кінцевими цілями у забезпеченні стійкого виробничого процесу є: оптимальний обсяг продажів, якість виготовленої продукції, задоволення споживача, одержання прибутку, зміцнення іміджу підприємства, постійний контакт із клієнтами, післяпродажне обслуговування. Саме постійний контроль за підвищенням ефективності виробництва і ресурсним забезпеченням може гарантувати виконання основних цілей виробничого процесу підприємств та його стійкості [5].»

Економічна стійкість підприємства досягається шляхом проведення ефективного сучасного менеджменту, своєчасного реагування на зміни зовнішнього середовища та розробки стратегії майбутнього стану підприємства.

Досліджуване підприємство демонструє не досить високі показники майже в усіх напрямках, тому виникає потреба в розвитку взаємодії між усіма напрямками діяльності.

Необхідно створити таку стратегічну програму дій, яка б допомогла

підвищити показники ефективності (рис. 3.1). Потрібно переглянути планово-управлінські рішення та перепроєктування деяких неефективних бізнес-процесів.

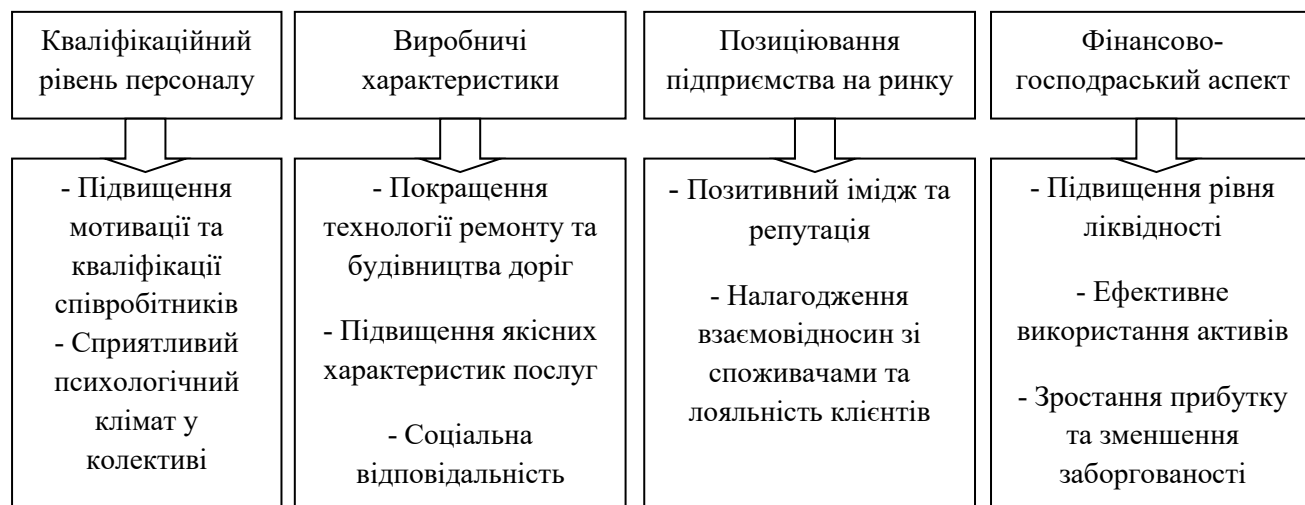


Рис. 3.1. Стратегічна програма для Філії «Кіровоградська ДЕД»

Підприємство повинно краще використовувати свої активи, збільшити частку ринку та конкурентоспроможність послуг. Показники ефективності в усіх 4-х аспектах діяльності є недостатньо високими, при цьому не всі вони наближаються до оптимального значення. Зокрема, потрібно звернути увагу на проекцію «Навчання і розвиток персоналу», яка займає найменше значення серед розглянутих та безпосередньо впливає на фінансові показники.

Підвищити ліквідність підприємства можна за допомогою механізму фінансової стабілізації, який передбачає вжиття заходів, які спрямовані водночас на зменшення фінансових зобов'язань та на збільшення грошових активів, що забезпечують ці зобов'язання. Мінімізації фінансових зобов'язань підприємства можна досягти шляхом зменшення суми постійних (зокрема витрат на утримання управлінського персоналу) та умовно-змінних витрат; продовження строків кредиторської заборгованості за товарними операціями; відстрочення виплат дивідендів та відсотків. Збільшення суми грошових активів можна досягти рефінансувавши дебіторську заборгованість (шляхом факторингу, форфейтингу, використання векселів, примусового стягнення); прискоривши оборотність дебіторської заборгованості (шляхом скорочення термінів надання комерційного кредиту); оптимізувавши запаси товарно-матеріальних цінностей (шляхом

встановлення нормативів товарних запасів методом техніко-економічних розрахунків).

Фінансовий стан підприємства залежить від результатів його виробничої, комерційної та фінансово-господарської діяльності. Насамперед на фінансовий стан підприємства позитивно впливає безперебійний випуск і реалізація високоякісної продукції.

Створення реальних передумов для виходу підприємства з фінансово-економічної кризи та покращення його фінансового стану забезпечить виважена збутова політика. Правильний підхід до просування продукції на ринку товарів дозволить збільшити об'єми її реалізації. Важливими маркетинговими завданнями є вирішення питання реклами, упаковки, випуску високоякісної сувенірної продукції, фірмова торгівля, стимулювання збуту різними шляхами та інше.

Важливим також є реалізація усієї продукції, що застоюється на складах з метою пришвидшення оборотності капіталу підприємства та збільшення прибутку. Для розширення ринків збуту підприємство може створити пункти роздрібної торгівлі. Звичайно такий захід не вирішить існуючих фінансових проблем, але дозволить скоротити термін реалізації товару та прискорити розрахунки з кредиторами.

На збільшення прибутку підприємства та його конкурентоспроможність на ринку збуту впливає зниження собівартості продукції, яке можна досягти шляхом впровадження нової техніки та технологій, раціональнішого використання матеріальних і трудових ресурсів, зменшення питомої ваги постійних витрат в собівартості продукції.

Здача в оренду та реалізація зайвих виробничих і невиробничих фондів забезпечить збільшення грошових коштів на розрахунковому рахунку підприємства. Це підвищить платоспроможність підприємства і збільшить коефіцієнт абсолютної ліквідності, а також дасть можливість підприємству використовувати довго- і короткострокові кредити банку для фінансування своєї поточної діяльності.

Наявність нової високопродуктивної техніки значно покращує показники

діяльності дорожньо-ремонтних підприємств та зміцнює їх фінансовий стан. Заходи, спрямовані на збільшення інвестицій у основні фонди та зміцнення матеріально-технічної бази, потребують значного обсягу фінансових ресурсів. Тому запровадження та активне використання у цьому процесі лізингу заслуговує на окрему увагу. Його перевага у тому, що підприємство отримує не кошти, а конкретні машини та механізми, які мають техніко-економічні характеристики, які необхідні підприємству для здійснення його специфічних робіт з утримання, ремонту та будівництва доріг. Це надає змогу відразу приступати до надання послуг і з одержаної виручки поступово розраховуватись з лізингодавцем. А оскільки сторони можуть домовитись про терміни і розмір виплати, то можна досить гнучко враховувати інтереси кожного партнера. Крім цього механізм лізингу можна застосовувати не лише для придбання нової техніки, але і для ремонту тієї, яка вже використовується.

Для прийняття правильних управлінських рішень, як керівництвом так і інвесторами, надзвичайно важливою є інформація про фінансовий стан підприємства. Тому важливою умовою є достовірність, повнота та вчасність інформаційного забезпечення підприємства [38].

Покращення фінансового стану підприємства також можна досягти з допомогою використання економіко-математичних методів. Це підвищить ефективність аналізу за рахунок збільшення кількості факторів, які вивчаються, обґрунтування відповідних управлінських рішень щодо вибору оптимального варіанта використання фінансових ресурсів, розкриття резервів ефективності виробництва.

Відсутність систематичного ретельного аналізу фінансового стану, гнучкого фінансового планування, управління ризиками та несвоєчасне виявлення фінансової нестабільності також призводить до кризових явищ на підприємстві.

«Враховуючи проблеми фінансового стану підприємств, а також необхідність стабілізації фінансової стійкості підприємств в умовах фінансової нестабільності, варто вжити таких заходів:

- усунення зовнішніх факторів банкрутства; удосконалення поточного

календаря фінансового документа, у якому докладно відображається грошовий обіг підприємства; регулювання рівня незавершеного виробництва; переведення низькооборотних активів до високооборотних;

– вживання локальних заходів з поліпшення фінансового стану; забезпечення фінансового становища підприємства в середньостроковій перспективі, яке виявляється в стабільному надходженні виручки від реалізації в достатньому рівні ліквідності активів, підвищенні рентабельності продукції, установлення призупинення штрафних санкцій за прострочену кредиторську заборгованість, забезпечення достатності фінансових ресурсів для покриття нових поточних зобов'язань; поступове погашення старих боргів, скорочення витрат до мінімально допустимого рівня, проведення енерго- і ресурсоощадних заходів;

– створення стабільної фінансової бази; забезпечення стійкого фінансового становища підприємств у довгостроковій перспективі, створення оптимальної структури балансу та фінансових результатів, фінансової системи підприємства до несприятливого зовнішнього впливу [110].»

«Наявність факторів, спрямованих на зменшення зобов'язань перед державою та найманими працівниками, породжує викривлення об'єктивної інформації про рух грошових коштів та матеріальних цінностей, спотворення даних первинного обліку для заплутування джерел та обсягів отриманих доходів, використання коштів, приховування їх від обліку, контролю та реєстрації. Відображені у звітності підприємства показники фінансового стану часто є результатом впливу суб'єктивних факторів, пов'язаних із намаганням керівництва чи власників маневрувати в умовах надмірного податкового тиску, здійснювати тіньові операції для забезпечення можливості функціонування підприємства або для задоволення інтересів власного збагачення. Для попередження викривлення показників фінансового стану підприємства обов'язково слід враховувати дію чинників тіньової економіки, розробляти та використовувати заходи впливу на мотивацію поведінки суб'єктів господарювання у напрямі профілактики й обмеження протиправної діяльності [96].»

Успішна реалізація фінансової стратегії підприємства забезпечується

відповідністю фінансових стратегічних цілей реальним економічним та фінансовим можливостям підприємства, централізацією управління фінансами, гнучкістю та адекватністю методів її здійснення.

3.2. Формування оптимальної структури капіталу підприємства

В сучасних умовах існує необхідність дотримання певних пропорцій власного і позикового капіталу, оскільки від цього залежить забезпечення необхідного рівня фінансової незалежності, рентабельності, а також максимізація ринкової вартості підприємства. Тобто результативність та ефективність роботи підприємства залежать від того, наскільки раціонально використовується його капітал.

Аналіз літературних джерел свідчить, що поняття «оптимізація структури капіталу» можна визначити як співвідношення між власним і позиковим капіталом підприємства, використовуючи які воно може максимізувати свій прибуток та рентабельність.

Варто зазначити, що нині не існує єдиного універсального методу, застосовуючи який підприємство визначило б оптимальне співвідношення між власним і позиковим капіталом.

На думку Бланка І.О. зазначає, що: «оптимальна структура капіталу становить таке співвідношення використання власних і позикових коштів за умови якого забезпечується ефективна пропорційність між коефіцієнтом фінансової рентабельності та коефіцієнтом стійкості підприємства, тобто максимізується його ринкова вартість» [18, с. 512].

Подольська В.О. та Яріш О.В. вважають, що: «оптимізація структури капіталу - це таке співвідношення між власним і позиковим капіталом, за якого забезпечується найефективніша пропорційність між дохідністю та фінансовою стійкістю підприємства» [81, с. 488].

Таким чином, оптимізація структури капіталу – це важливий етап стратегічного аналізу капіталу, який полягає у визначенні такого співвідношення між власним капіталом, що приносить прибуток, та позиковим, що залучається на основі його повернення, при якому досягається максимальна ефективність діяльності підприємства.

Раціональність підбору різних джерел фінансування діяльності підприємства може збільшити або зменшити вартість підприємства. Найкращим варіантом є здійснення фінансування підприємства за рахунок внутрішніх джерел, статутного капіталу, виручки, прибутку, амортизації та різних резервних фондів. Якщо ж спостерігається нестача власних ресурсів, то необхідно прорахувати можливості залучення зовнішніх фінансових ресурсів, наприклад, різного роду позик, випуску облігацій, акцій та ін. І, якщо ж ризики їх використання є незначними, а умови залучення прийнятними для підприємства, то варто звернути на них увагу.

Основними ознаками зформованої ефективної структури капіталу на підприємстві є: інтенсивність розвитку підприємства; безперервність виробничого процесу; висока швидкість обороту капіталу; баланс між дохідністю капіталу та ризиками, що приймає на себе підприємство; вищий рівень показника рентабельності інвестованого капіталу порівняно з середньозваженою вартістю капіталу підприємства; поступове підвищення вартості підприємства [32, с. 331].

Однак використання того чи іншого виду капіталу має свої переваги та недоліки. Перевагами фінансування діяльності підприємства за рахунок власного капіталу є: відносна простота залучення, краща здатність до генерування прибутку, вища дохідність, забезпечення фінансової стійкості підприємства, платоспроможності у довгостроковій перспективі, зниження ймовірності банкрутства.

Поряд із цим, йому властиві й певні недоліки, такі як: обмеженість обсягу залучення; висока вартість у порівнянні з альтернативними позиковими джерелами формування капіталу.

Таким чином, якщо підприємство використовуватиме лише власний капітал,

то воно матиме найвищу фінансову стійкість (коефіцієнт автономії дорівнює одиниці), але обмежуватиме темпи свого розвитку (оскільки не зможе акумулювати необхідного додаткового обсягу активів у періоди сприятливої кон'юнктури ринку) та не використовуватиме фінансові можливості приросту прибутку на вкладений капітал.

Перевагами ж позикового капіталу є: нижча вартість у порівнянні з власним капіталом; широкий спектр залучення; здатність генерувати приріст фінансової рентабельності (коефіцієнта рентабельності власного капіталу); забезпечення росту фінансового потенціалу підприємства та обсягів його господарської діяльності.

Однак є ряд недоліків, що перешкоджають широкому використанню цього виду капіталу. До них слід віднести: складність процедури залучення; висока залежність його вартості від коливань кон'юнктури фінансового ринку; сформовані за його рахунок активи менш прибуткові на суму виплачуваного позикового процента в усіх його формах; його використання формує ризик зниження фінансової стійкості та втрати платоспроможності.

Таким чином, якщо підприємство використовує позиковий капітал, то воно за рахунок формування додаткового обсягу активів має більш високий фінансовий потенціал свого розвитку і можливості приросту рентабельності фінансової діяльності, але більшою мірою генерує фінансовий ризик і загрозу банкрутства.

Ми підтримуємо думку Семенович Т.А., яка вважає, що: «для оцінки внутрішньої структури позикового капіталу є доцільним визначення додаткового коефіцієнта фінансування, який характеризує залежність від короткострокових фінансових зобов'язань і розраховується як співвідношення поточних пасивів і власного капіталу підприємства. Розрахунок даного показника та його порівняння із значеннями коефіцієнта фінансування дає підстави стверджувати, що основним джерелом фінансування активів для більшості підприємств стала кредиторська заборгованість, значну частку якої складають так звані стійкі пасиви (заборгованість по розрахунках з бюджетом, зі страхування та з оплати праці).

Основною причиною її виникнення є відсутність на підприємствах практики фінансового планування, а саме, складання платіжного календаря. Разом з тим підприємства зацікавлені у наявності кредиторської заборгованості, оскільки вона характеризується нижчою вартістю в порівнянні із вартістю банківських кредитів та інвестиційного капіталу і використання її менш ризикове. Крім того, використання кредиторської заборгованості дозволяє скорочувати тривалість фінансового циклу підприємств, знижуючи тим самим потребу в грошових коштах, що використовуються на фінансування оборотних активів, оскільки між тривалістю фінансового циклу та періодом обороту кредиторської заборгованості існує зворотній зв'язок. Ціна ж внутрішньої кредиторської заборгованості взагалі може визначатися за нульовою ставкою. Зростання заборгованості з оплати праці має досить серйозні наслідки з точки зору мотивації діяльності і задоволення інтересів робітників, оскільки знижує віддачу робітників та їх зацікавленість у кінцевих результатах діяльності, що призводить до втрат певної частини прибутку» [96].

У процесі формування оптимальної структури капіталу підприємства необхідно здійснити аналіз і оцінку структури його капіталу та діяльності загалом, підкріпити це прогнозними розрахунками за декількома сценаріями розвитку подій, залежно від ситуації, що може скластися на ринку. Для цього на підприємстві повинна використовуватись певна методика оцінки результатів управління капіталом, що базується на основі передових практик і власного досвіду і включає комбінацію показників структури, аналіз стану та ефективності використання капіталу, а також їх нормативних значень, що дозволить відстежувати динаміку процесу управління капіталом і робити прогнозні висновки.

За алгоритмом, запропонованим науковцями [106, с. 341], для Філії «Кіровоградська ДЕД» розрахуємо нормативне значення коефіцієнта співвідношення позичкових і власних коштів підприємства (табл. 3.1).

Виходячи з даних балансу підприємства, частка основних засобів і необоротних активів підприємства у його загальному обсязі майна за

досліджуваний період зменшилась на 5,6 відс. пункти., а питома вага матеріальних запасів скоротились на 0,4 відс. пункти. Відповідно у 2020 році в порівнянні з 2018 роком зменшилася частка власних коштів для їх фінансування та збільшилася частка граничного обсягу позичкових коштів на 6,0 відс. пункти. Отже, виходячи з реальних умов функціонування підприємства, розрахункове значення нормативного коефіцієнта співвідношення позичкових і власних коштів Філії «Кіровоградська ДЕД» у 2018-2020 роках становило 0,056, 0,117 та 0,127 відповідно і зросло на 0,071 пункти. Це свідчить, що для безперервного функціонування підприємства йому з кожним роком все більше необхідно залучати додаткових коштів, адже темпи росту власного капіталу не забезпечують належного фінансування його діяльності.

Таблиця 3.1.

Розрахунок нормативного значення коефіцієнта співвідношення позичкових і власних коштів Філії «Кіровоградська ДЕД»

№ п/п	Показники	2018р.	2019р.	2020р.	Відхилення (+,-) 2020р. до 2018р.
1.	Основні засоби і необоротні активи, які фінансуються за рахунок власних джерел (у % до всього майна)	75,6	73,5	70,0	-5,6
2.	Необхідні матеріальні запаси (у % до всього майна)	19,1	16,0	18,7	-0,4
3.	Необхідний обсяг власних коштів (р.1+р.2), %	94,7	89,5	88,7	-6,0
4.	Граничний обсяг позичкових коштів (100 – р.3),%	5,3	10,5	11,3	+6,0
5.	Нормативний коефіцієнт співвідношення позичкових і власних коштів (р.4 : р.3)	0,056	0,117	0,127	+0,071
6.	Коефіцієнт фінансового левєриджу (фактичне співвідношення позичкових і власних коштів)	2,371	1,455	1,652	-0,719

Порівняння значень нормативного та фактичного (коефіцієнт фінансового левєриджу) коефіцієнтів співвідношення позичкових і власних коштів, при якому спостерігаємо переважання останнього (у 2018 році – в 42,3 рази, у 2019 році – у 12,4 рази та у 2020 році – в 13 разів), свідчить про збільшення його залежності від зовнішніх джерел фінансування, що може негативно вплинути на фінансову

стійкість підприємства.

Таким чином, розраховане значення нормативного коефіцієнта співвідношення позичкових і власних коштів для Філії «Кіровоградська ДЕД» допоможе фінансовим менеджерам підприємства вчасно виявляти його відхилення та застосовувати заходи з оптимізації структури капіталу. До них можна віднести: збільшення суми власного капіталу; зменшення величини позикового капіталу; збільшення величини майна у грошовій формі; зменшення величини майна в негрошовій формі.

Отже, єдиного вірного способу визначення ефективного співвідношення власного і позикового капіталу не існує навіть для одного й того ж підприємства на різних етапах його розвитку та за різних умов функціонування економіки. Теоретичні концепції оптимальної структури капіталу виходить з необхідності комбінування джерел фінансування й оптимальною при цьому є структура капіталу, яка максимізує ринкову вартість підприємства та мінімізує вартість його капіталу.

Крім того, при формуванні оптимальної структури капіталу необхідно забезпечити зниження певних видів ризиків, таких як ризик часткового або повного неповернення позикових коштів, ризик обслуговування боргу та ін.

Нарешті, використавши ефект фінансового важеля (фінансового левериджу) можна максимізувати рентабельність підприємства, тобто отримати найбільший прибуток при існуючому рівні використання власних коштів і таким чином оптимізувати структуру капіталу.

Знаючи механізм взаємодії рівня прибутковості власного капіталу та рівня фінансового ризику, стає можливим цілеспрямовано управляти структурою капіталу підприємства в конкретних умовах господарювання. Крім того, базова формула розрахунку показника фінансового левериджу вже містить у собі посилання на структуру джерел фінансування підприємства, що, по суті, зводить завдання оптимізації співвідношення власного і позикового капіталу до знаходження значення плеча фінансового важеля, що максимізує ефект фінансового левериджу.

Більшість зарубіжних економістів вважають, що для того, щоб ефект фінансового важеля компенсував податкові вилучення і забезпечив власним коштам необхідну віддачу, його оптимальне значення повинно бути близько 30-50%, тобто він повинен дорівнювати одній третині – половині рівня економічної рентабельності активів.

Кожен з перелічених критеріїв оптимізації є по-своєму важливим при формуванні структури капіталу підприємства, тим не менше, найзначущішим з них, що більшою мірою характеризує економічний ефект від використання вкладеного власниками капіталу, є його рентабельність, адже здатність капіталу приносити дохід у дійсності виступає однією з основних його характеристик. Саме прибутковість формує думку власників про здатність менеджменту підприємства до активного управління капіталом в умовах безперервно мінливого ринкового середовища.

У цьому зв'язку основним критерієм оптимальності формування структури капіталу підприємства слід прийняти «таке співвідношення власного і позикового капіталу, яке з урахуванням особливостей функціонування підприємства дозволяє йому максимізувати рентабельність власних коштів, іншими словами, отримувати максимальний розмір чистого прибутку на авансований у діяльність власний капітал» [34].

Основними факторами, які впливають на ефективне й правильне формування і використання структури капіталу, є такі:

1. Рівень ділової активності підприємства.
2. Галузеві особливості діяльності підприємства.
3. Кон'юнктура товарного і фінансового ринку.
4. Високий рівень прибутковості діяльності.
5. Рівень витрат на отримання, обслуговування і погашення кредиту.
6. Стратегічні цільові фінансові установки підприємства в контексті реально досягнутого фінансово-господарського стану.
7. Ступінь ризику діяльності.
8. Величина податків.

9. Фінансова гнучкість підприємства [62].

Ефективною вважається така структура капіталу, при якій за мінімальної ставки середньозваженої вартості капіталу відбувається нарощення прибутку, достатнього для забезпечення рівня рентабельності підприємства, вищого за ставку вартості залучених на підприємство ресурсів та при цьому підтримується достатній рівень фінансової стійкості підприємства та мінімізуються ризики діяльності.

Для досягнення ефективної структури капіталу підприємства необхідно здійснювати наступне:

- постійно діагностувати джерела фінансування підприємства та шукати нові на більш вигідних умовах;
- надавати перевагу внутрішнім джерелам фінансування;
- раціонально скорочувати нерентабельні виробничі потужності;
- дотримуватися балансу між обсягами залучених ресурсів та прибутків підприємства;
- ретельно оцінювати ризики при залученні зовнішніх джерел фінансування;
- підвищувати частку нематеріальних активів у структурі капіталу, таких як ноу-хау, патенти, гудвіл та інші продукти раціоналізаторської діяльності, що допоможе отримати додатковий дохід у майбутньому;
- аналізувати та підвищувати ефективність процесу управління формуванням капіталу підприємства, що забезпечуватиме підвищення капіталізації підприємства;
- запровадити дієву систему оцінки ефективності процесу управління капіталом.

Отже, важливою умовою пошуку ефективних способів формування та використання капіталу підприємства є постійна оцінка його розміру і структури. Підприємство, яке ефективно управляє структурою капіталу для подальшого розвитку та зростання фінансової рентабельності має можливість забезпечити свою діяльність необхідним обсягом фінансових ресурсів, а також знизити рівень витрат на фінансування різних джерел капіталу.

3.3. Напрямки покращення фінансового стану підприємств дорожньої галузі

Сьогодні фінансовий стан підприємств дорожнього господарства можна охарактеризувати як незадовільний через хронічне недофінансування, що напряду впливає на кількісний розвиток, якісний рівень і технічний стан автомобільних доріг.

Проблематиці фінансового забезпечення дорожнього господарства приділяють увагу багато науковців. Зокрема, А. Безуглий та В. Концева аналізують систему фінансування державних підприємств дорожньої галузі [10; 108]; І. Проценко характеризує фінансування дорожнього господарства загалом [89]; О. Жулин здійснює оцінку фінансового забезпечення підприємств дорожнього господарства в умовах фінансової децентралізації [33]; С. Шкарлет, І. Хоменко та В. Концева аналізують проблеми формування та використання державного дорожнього фонду [114]. Однак питання, пов'язані із залученням альтернативних джерел фінансування цієї стратегічно важливої галузі та покращення фінансового стану дорожньо-ремонтних підприємств, потребують подальшого дослідження.

Недостатнє фінансування дорожньої галузі та, як наслідок, зменшення обсягів дорожніх робіт призводить до уповільнення перевезень вантажів і пасажирів, підвищення аварійності на дорогах, через що збільшуються витрати на автомобільні перевезення, зростають економічні збитки держави та суспільства.

Експлуатаційне утримання майже 54% мережі доріг загального користування державного значення, забезпечення проїзду автотранспорту цими стратегічними шляхами здійснює компанія «Автомобільні дороги України». Основну виробничу діяльність виконують 24 дочірні підприємства – облавтодори, які розташовані в усіх областях України.

АТ «ДАК «Автомобільні дороги України» завершило 2020 рік зі збитками у розмірі 130 млн. грн. Для порівняння, у 2019 році збиток становив 443,2 млн. грн., а у 2018 — 314,7 млн. грн. На кінець 2020 року поточні зобов'язання компанії

становили 2653 млн. грн. Вони склались з короткострокових кредитів банків – 36 млн. грн.; за товари, роботи, послуги – 802,5 млн. грн.; за розрахунками з бюджетом – 1060,6 млн. грн.; за розрахунками зі страхування – 91,1 млн. грн.; з оплати праці – 209,7 млн. грн. тощо [51].

Основними причинами збитковості компанії можна назвати:

- встановлення замовниками дорожніх робіт дискримінаційних умов та застосування адміністративних важелів впливу, що зменшує обсяги залучення до виконання робіт окремих дочірніх підприємств;
- заборгованість основних державних замовників перед дочірніми підприємствами компанії у 240 млн. грн.;
- наявність понад 90% технічно застарілої дорожньої техніки та обладнання підприємств;
- утримання великої кількості виробничих баз, частину з яких віддають в оренду, зокрема конкурентам;
- неспроможність дочірніх підприємств виплатити борги через відсутність доходів.

Одним із головних чинників зменшення збитковості державних підприємств зі структури Укравтодору є повномасштабна реалізація президентської програми «Велике будівництво».

Подальшого зменшення збитковості «ДАК «Автомобільні дороги України» неможливо досягти без його реформування. Укравтодор провів внутрішній аудит, ініціював кримінальні провадження у регіональних структурах, де були виявлені корупційні порушення. І хоч значна частина облавтодорів була штучним чином доведена до банкрутства, АТ «ДАК «Автомобільні дороги України» володіє значними матеріально-технічними ресурсами, деякі з яких – є частиною критичної інфраструктури держави.

Кабінетом Міністрів України затверджено Наглядову раду, котра займається стратегічним розвитком АТ «ДАК «Автомобільні дороги України», його фінансовою діяльністю, внутрішнім аудитом та корпоративною діяльністю. З 2020 року керівництво Укравтодору системно працює над максимальним

розвитком економічно активних підприємств [51].

17 листопада 2016 року Верховною Радою України було прийнято Закони «Про внесення змін до Закону України “Про джерела фінансування дорожнього господарства України” щодо удосконалення механізму фінансування дорожньої галузі» [85] та «Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо удосконалення механізму фінансового забезпечення дорожньої галузі» [86]. Ці законодавчі акти регламентують формування в Державному бюджеті України видатків на фінансування робіт, пов’язаних із будівництвом, реконструкцією, ремонтом і утриманням автомобільних доріг загального користування. Для цих цілей було створено Державний дорожній фонд (ДДФ).

За матеріалами Державної цільової економічної програми розвитку автомобільних доріг загального користування державного значення на 2018-2022 роки розмір фінансування становитиме близько 322 млрд грн [87] (табл. 3.2).

Таблиця 3.2

Джерела фінансування дорожнього господарства

Джерела фінансування	Обсяг фінансування, млн. грн.	У тому числі за роками				
		2018	2019	2020	2021	2022
Державний бюджет, у тому числі:	201 108,42	26 327,77	35 983,81	45 011,43	46 132,37	47 653,04
кошти спеціального фонду державного бюджету (державний дорожній фонд)	193 149,62	20 025,46	35 217,33	44 121,43	46 132,37	47 653,04
кошти загального фонду державного бюджету	7958,79	6302,31	766,48	890	-	-
Кошти міжнародних фінансових організацій	20 255,47	3722,27	4463,64	4440	3910,30	3719,25
Інші джерела, зокрема й кошти інвесторів	100 781,31	-	514,1	18 043,47	36 051,17	46 172,58
Усього	322145,19	30050,04	40961,55	67494,90	86093,83	97544,87

Джерело: складено автором на основі [87].

Але цього обсягу фінансування не достатньо, оскільки мережа автомобільних доріг загального користування України була сформована ще за радянських часів і за останні 20 років різко змінився якісний склад транспортних потоків на автомобільних дорогах України. До того ж, значно зросли вантажопотоки, а

збільшення інтенсивності руху та маси експлуатаційного навантаження викликає пришвидшений фізичний знос конструкцій доріг і погіршує їх стан. У зв'язку з обмеженим фінансуванням, близько 90% автомобільних доріг загального користування не ремонтували понад 30 років. Відтак автомобільні дороги загального користування не відповідають сучасним вимогам як за міцністю (39,2%) так і за рівністю (51,1%). [84].

Крім цього, в сучасних українських реаліях всі три основні джерела фінансування будівництва та ремонту доріг, такі як бюджетні, кредитні ресурси та кошти приватних інвесторів, є проблемними. Державний дорожній фонд через тіньові схеми ввезення на територію України нафтопродуктів недоотримує значні обсяги акцизного збору за імпортовані або вироблені на території України нафтопродукти.

До кредитних ресурсів слід ставитись з обережністю з огляду на значний обсяг боргу. Так, на сьогодні кредитний портфель Укравтодору має такі складові: Кредит Європейського Банку Реконструкції та Розвитку –600 млн. євро; Кредит Європейського Інвестиційного Банку – сума 650 млн євро; Кредит Світового банку – сума 1188 млн дол. США. Частину отриманих кредитів було погашено за період до 2020 року, а з 2020 року видатків на виконання боргових зобов'язань залишилось на суму 78,9 млрд. грн.

Приватні інвестиції у формі державно-приватного партнерства, зокрема концесій, стримуються недостатнім трафіком на українських автодорогах. Основною причиною відсутності концесійних договорів на будівництво та утримання доріг в Україні є те, що прогнозна інтенсивність руху транспортних засобів платними дорогами недостатня для залучення приватних інвестицій без гарантій держави, що створює ризики перевитрат бюджетних коштів на компенсацію інвесторам, а також відсутність альтернативного безкоштовного проїзду. Недосконалість нормативно-правової бази є додатковою перешкодою на шляху реалізації зазначених концесійних проектів. Необхідно внести зміни до концесійного законодавства щодо удосконалення системи і переліку кваліфікаційних вимог з відбору концесіонерів на базі використання світового

досвіду, зокрема щодо надання пріоритету фінансовим та інвестиційним компаніям, які будуть фінансувати концесію, а не тим, які мають значний досвід у будівництві доріг, вирішення питання викупу землі під будівництво, страхування фінансових ризиків у разі відсутності належного транспортного потоку на дорогах тощо [116].

Підвищення рівня «автомобілізації» населення й збільшення руйнівного впливу транспортних засобів на дорожню інфраструктуру вимагає зміни принципу наповнення Державного дорожнього фонду, тобто перехід від фінансування дорожнього господарства за рахунок акцизів на паливо з нафтопродуктів до принципу «користувач платить» шляхом запровадження спеціальних цільових дорожніх податків, які сплачуються користувачами автомобільних доріг за фактичне використання дорожньої мережі залежно від пробігу транспортного засобу, а не від кількості використаного палива. Мова йде про власників та користувачів електромобілів, які не сплачують акцизного податку при купівлі пального, але використовують мережу автомобільних доріг, спричиняючи певні збитки, але ніяким чином їх не компенсують.

Зважаючи на те, що Україна є важливим транспортним коридором з Європи в Азію, доцільним було б встановлення додаткової плати за проїзд у вигляді плати за пройдений кілометр. Причому вона повинна бути різною для вітчизняних та закордонних транспортних засобів, що рухаються транзитом через нашу територію.

Надважливим є питання габаритно-вагового контролю на дорогах, що є однією із самих корумпованих сфер діяльності Укравтодору, оскільки у випадку наднормативної ваги водій сплачує штраф (дуже часто не офіційно), і продовжує подорож з тим самим вантажем, руйнуючи дорожнє покриття. І хоч би скільки коштів не виділялось на ремонт та будівництво доріг, воно буде не ефективним без контролю за вагою великих вантажівок. Для цього необхідно автоматизувати процес зважування авто, збільшити кількість мобільних вагових комплексів на дорогах, створити спеціалізовані майданчики для зниження ваги автомобілів до встановленої нормативної величини.

Будівництво сучасних доріг із високими експлуатаційними характеристиками обумовлює необхідність розробки та використання нових матеріалів і технологій в дорожньому будівництві. Проте економія коштів на впровадженні інновацій, брак професійних знань щодо їх застосування, відсутність належної сертифікації нових матеріалів на українському ринку тощо стримують цей процес. На державному рівні інноваційний розвиток дорожньої галузі підтримується головним чином шляхом розміщення замовлень на виконання науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт, проте держава повинна створити умови для практичного застосування прогресивних технологій і матеріалів, створивши ринок інноваційних продуктів та технологій, попередньо забезпечивши сертифікацію і стандартизацію нових продуктів, патентування та ліцензування нових технологій [116].

Крім цього, одним із головних завдань при реалізації нової концепції розподілу фінансових ресурсів є формування тарифів на проїзд. Так, країни Західної Європи, визначаючи розмір тарифу, посилаються на витратний метод, що передбачає встановлення плати на рівні відшкодування витрат понесених за час терміну експлуатації дороги з урахуванням її протяжності, прогнозованої інтенсивності руху та видів транспортних засобів. Інший підхід застосовують більшість країн, що користувалися раніше радянськими методиками. Ця система спрямована на забезпечення соціальної функції тарифу, що передбачає встановлення низької плати за проїзд, яка кореспондується з низькою платоспроможністю населення і забезпечує доступність відповідних послуг. При цьому ігноруються такі показники, як витрати на будівництво й утримання дороги, прибуток держави, концесіонера чи власника дороги, термін окупності. Альтернативною до двох попередніх є «Сінгапурська модель» [117], яка передбачає прискорену окупність проєкту, що зумовлює встановлення високих тарифів за проїзд мережею доріг. Крім зазначеного вище, на нашу думку, потрібно впровадити ранжування проєктів розвитку доріг за показниками ефективності та співфінансування. До виконання потрібно приймати проєкти з високими показниками ефективності, що забезпечить їх окупність, а крім цього,

пріоритетними повинні стати об'єкти, в яких спостерігається високий рівень співфінансування проєктів будівництва, реконструкції чи ремонтів із боку місцевих органів влади. Участь у процесі фінансування проєктів фінансових ресурсів користувачів доріг чи балансоутримувачів поряд із ресурсами Державного дорожнього фонду забезпечить підвищення ефективності використання доріг, розвитку регіонів та реалізації проєктів, дійсно потрібних користувачам.

Збільшенню обсягів фінансового забезпечення будівництва, ремонту та утримання мережі автошляхів сприяє подальша реалізація процесу територіальної та фінансової децентралізації, яка передбачає здійснення в дорожній галузі таких завдань [69]:

- побудову дієвого механізму публічного управління дорожнім господарством, що підвищить роль органів місцевої влади в управлінні автомобільними шляхами місцевого значення;
- приведення у відповідність до вимог законодавства Європейського Союзу законодавчих норм, що регламентують функціонування вітчизняного автотранспорту та дорожнього господарства;
- зменшення централізації контролю якості дорожніх робіт з боку державних підприємств шляхом запровадження повного незалежного експертного та громадського контролю якості будівельно-ремонтних робіт автомобільних шляхів, а також підвищення ефективності координування взаємодії між окремими учасниками дорожнього господарства;
- розвиток приватно-державного партнерства у сфері відновлення та експлуатації автодоріг, зокрема, шляхом передачі інвесторам у концесію вже наявних автодоріг.

Отже, впровадження нової системи фінансування дорожнього господарства зменшить навантаження на Державний дорожній фонд шляхом запровадження співфінансування реалізації проєктів будівництва, реконструкції чи ремонтів дорожньої інфраструктури. Цей процес у свою чергу підвищить темпи відновлення та будівництва доріг за рахунок використання додаткового

фінансування. Також рух автотранспорту дорогами із кращою якістю скоротить час у дорозі та зменшить витрати автовласників, що підвищить його продуктивність. Покращена дорожня інфраструктура зменшить витрати від дорожньо-транспортних пригод та зменшить екологічне навантаження на навколишнє середовище. Ефективний та вчасний правильний розподіл фінансових ресурсів між дорожніми підприємствами також забезпечить їхню прибутковість.

ВИСНОВКИ

Проведене у кваліфікаційній роботі дослідження дало можливість сформулювати наступні висновки.

В економічній літературі немає однозначного визначення поняття «фінансовий стан підприємства». Запропоновано розглядати фінансовий стан підприємства як економічну категорію, що характеризує теперішню та майбутню фінансову спроможність підприємства забезпечувати фінансування його поточної діяльності, певний рівень розвитку та погашення зобов'язань перед кредиторами (фізичними та юридичними особами).

Під час аналізу фінансового стану підприємства можуть використовуватися найрізноманітніші прийоми, моделі та методи аналізу. Їх кількість та діапазон використання залежать від поставленої мети та визначаються завданнями аналізу у кожній окремій ситуації. Існує велика кількість різноманітних методик, проте жодна з них не адаптована до сучасної економічної ситуації України.

Необхідність та важливість оцінки фінансового стану будь-якого підприємства є беззаперечною. Але за відсутності на більшості невеликих підприємств кваліфікованого персоналу, який має досвід проведення фінансово-аналітичної роботи і може обґрунтовано підійти до вибору інструментів і підходів щодо її здійснення, він, на жаль, не проводиться.

Оцінку фінансового стану з метою розробки заходів його покращення було здійснено на матеріалах Філії «Кіровоградська ДЕД» ДП «Кіровоградський облавтодор» ВАТ «ДАК «Автомобільні дороги України» і проведено коефіцієнтним та інтегральним методами.

Проведений аналіз показників фінансового стану філії «Кіровоградська ДЕД» за період 2018-2020 рр. дозволив зробити висновки, що ситуація на підприємстві далека від еталонної, оскільки значення показників ліквідності не відповідають встановленим нормативам, до того ж мають негативну динаміку, що свідчить про збільшення залежності підприємства від зовнішніх джерел фінансування та може призвести до проблем з його фінансовою стійкістю, що

потребує розробки ефективної політики управління формуванням і використанням фінансових ресурсів підприємства. Також звертає на себе увагу той факт, що підприємство має значні залишки дебіторської заборгованості, що спричиняє певні загрози в частині надійності та платоспроможності контрагентів підприємства та призводить до відволікання грошей із господарського обороту. При цьому динаміка показників рентабельності вказує на ефективність роботи підприємства, хоча і незначну.

Проте, виходячи з розрахунків значень інтегральних показників фінансового стану філії «Кіровоградська ДЕД» за період 2018-2020 рр. та їх інтерпретації можна стверджувати, що підприємство було спроможне виконувати свої зобов'язання на достатньому рівні, тобто мало незначні проблеми з платоспроможністю, що є наслідком нестачі високоліквідних активів, надмірного залучення позикових коштів.

Окрім того, розглядаючи параметри дискримінантної моделі, що визначаються з урахуванням вагомості та розрядності фінансових показників, слід відмітити, що значення коефіцієнта покриття, який на аналізованому підприємстві є незадовільним, має низький параметр - 0,02, а коефіцієнт фінансової незалежності тільки у 2018 році є меншим за нормативне значення, а параметр цього показника є найвищим (2,2), що в значній мірі вплинуло і на динаміку значення інтегрального показника фінансового стану підприємства за аналізований період. Це пов'язано з тим, що саме структура капіталу характеризує ефективність формування джерел фінансування активів, що визначає фінансову стабільність підприємства. Тому, на наш погляд, в певній мірі відрізняються результати дослідження за розглянутими методиками.

Така ситуація потребує пошуку шляхів покращення фінансового стану підприємства та його стабілізації в подальшому.

Першочерговим етапом у покращанні фінансового стану українських підприємств є пошук оптимального співвідношення власного і позикового капіталу, яке б забезпечило мінімальний фінансовий ризик за максимальної рентабельності власного капіталу.

Для досягнення ефективної структури капіталу підприємства необхідно здійснювати наступне:

- постійно діагностувати джерела фінансування підприємства та шукати нові на більш вигідних умовах;
- надавати перевагу внутрішнім джерелам фінансування;
- раціонально скорочувати нерентабельні виробничі потужності;
- дотримуватися балансу між обсягами залучених ресурсів та прибутків підприємства;
- ретельно оцінювати ризики при залученні зовнішніх джерел фінансування;
- підвищувати частку нематеріальних активів у структурі капіталу, таких як ноу-хау, патенти, гудвіл та інші продукти раціоналізаторської діяльності, що допоможе отримати додатковий дохід у майбутньому;
- аналізувати та підвищувати ефективність процесу управління формуванням капіталу підприємства, що забезпечуватиме підвищення капіталізації підприємства;
- запровадити дієву систему оцінки ефективності процесу управління капіталом.

В умовах економічної кризи найважливішим завданням, яке стоїть перед усіма суб'єктами господарювання, є стабілізація їх фінансового стану шляхом підвищення ефективності діяльності, тобто одержання максимально можливих результатів за мінімальних витрат [36]. Вирішення цього завдання може здійснюватися у декількох напрямках:

- збільшення виторгу від реалізації вироблених робіт, послуг, продукції;
- скорочення витрат усіх ресурсів на проведення операційної діяльності;
- прискорення обігу оборотних коштів, підвищення ефективності використання та оптимізацію їх розмірів на підприємстві [41].

Систематичне проведення маркетингових досліджень, розробка стратегії просування продукції, якісна рекламна кампанія та виважена цінова політика допоможуть підприємству збільшити доходи від реалізації продукції та максимізувати приплив грошових коштів на підприємство.

Важливим напрямом покращення фінансового стану підприємства є зниження витрат, пов'язаних з його діяльністю, яке можна досягти виконуючи наступне: скорочувати витратні норми сировини, палива та енергії за рахунок впровадження ресурсозберігаючих технологій; впроваджувати заходи по стимулюванню персоналу за економію всіх видів ресурсів; зменшувати розмір витрат в розрахунку на одиницю продукції шляхом максимального завантаження виробничих потужностей; скорочувати транспортні витрати шляхом оптимізації маршрутів перевезень, застосування більш дешевих транспортних засобів і т. д.; ліквідовувати непродуктивні витрати і втрати, пов'язані з випуском неякісної продукції.

З метою стабілізації фінансового стану підприємства необхідним є якісне управління його оборотними коштами, яке можна реалізувати за допомогою нормування елементів обігових коштів та суворого контролю за дотриманням нормативів, управління дебіторською заборгованістю, матеріальними запасами підприємства, скорочення виробничого циклу виготовлення продукції, а також запасів готової продукції на складах.

З метою покращення фінансового стану підприємств дорожньої галузі та зміцнення їх конкурентоспроможності пропонується такий метод модернізації технічних засобів та технологій ремонту й обслуговування доріг, як лізингу. Його використання є менш затратомістким у порівнянні з іншими механізмами залучення фінансових ресурсів та не передбачає необхідності вилучати з обороту великі суми коштів для придбання устаткування.

Водночас важливими завданнями сьогодні є пошук додаткових джерел наповнення Державного дорожнього фонду та цільове й ефективне використання його фінансових ресурсів. Альтернативою дефіцитному бюджетному фінансуванню може бути державно-приватне партнерство, яке має багато моделей проектного фінансування. Формування моделей співпраці держави та бізнесу в дорожньому господарстві України з максимальним соціальним ефектом для користувача доріг допоможе вирішити проблему з дефіцитом грошових коштів. Впровадження такої форми фінансового забезпечення є особливо актуальним для

транспортних шляхів міжнародного сполучення. Підвищити ефективність використання фінансових ресурсів та результативність виконання дорожніх робіт зможе широке використання контрактної форми виконання робіт. Це дасть змогу зекономити кошти на придбання та утримання сучасного будівельно-ремонтного обладнання [68].

Реалізація цих напрямів повинна призводити до стабілізації фінансового стану підприємства і зростання ефективності його функціонування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абрютина М.С., Грачев А.В. Анализ финансово-экономической деятельности предприятия: Учебно-практическое пособие. М.: Дело и сервис, 1998. 256 с.
2. Андрейчиков А.В., Андрейчикова О.Н. Анализ, синтез, планирование решений в экономике. М.: Финансы и статистика, 2000. 368с.
3. Азаренкова Г.М., Журавель Т.М., Михайленко Р.М. Фінанси підприємств: навч. посібник. 3-тє вид., виправл. і доп. К.: Знання-Прес, 2009. 299с.
4. Актуально про аналіз фінансової звітності / автор-укл.: Р. Грачова. К.: Книги для бізнесу, 2007. 128 с.
5. Арєф'єва О.В., Городинська Д.М. Економічна стійкість підприємства: сутність, складові та заходи з її забезпечення. *Актуальні проблеми економіки*. 2008. № 8 (86). С. 83–90.
6. Астахов В.П. Анализ финансовой устойчивости фирмы и процедуры, связанные с банкротством. М.: Ось-89, 1995. 80 с.
7. Базілінська О.Я. Фінансовий аналіз: теорія та практика. К.: Центр учбової літератури, 2011. 328 с.
8. Баліцька В. Доходи та рентабельність діяльності підприємств України: макроекономічна оцінка. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2007. № 9. С. 62 – 63.
9. Безбородова Т.В. Сутність та необхідність аналізу фінансового стану // *Економіка. Управління. Інновації*. Випуск № 1 (11) - 2014. – С. 1-7.
10. Безуглий А.О. Аналіз системи фінансування державних суб'єктів господарювання дорожньої галузі. *Проблеми і перспективи розвитку підприємництва*. 2014. № 1. С. 29–32.
11. Бичкова Н.В. Оптимізація структури капіталу вітчизняних підприємств у контексті підвищення ефективності фінансової діяльності. *Вісник соціально-економічних досліджень*. 2013. Вип. 1. С. 16 – 23.

12. Білик М.Д. Сутність і оцінка фінансового стану підприємства. *Фінанси України*. 2005. № 3. С 117–128.
13. Білик М.Д., Білик Т.О. Фінансові результати діяльності малих підприємств: оцінка та прогнозування: монографія. Київ: ТОВ «ПанТот», 2012. 280 с.
14. Білик М.Д. Сутність і оцінка фінансового стану підприємств. *Фінанси України*. 2005. № 3. С. 117–128.
15. Бланк И.А. Словарь-справочник финансового менеджера. К.: "Ника-Центр", 1998. 480 с.
16. Бланк И.А. Основы финансового менеджмента. К.: Эльга, 1999, Т. 2. 591с.
17. Бланк И.А. Основы финансового менеджмента. Менеджмент– К.: Ника-Центр, 1999. 592 с.
18. Бланк И.А. Управление формированием капитала. К.: Ника-Центр, 2012. 512с.
19. Бланк И. А. Финансовый менеджмент: учебный курс. К: Эльга, 2006. 554с.
20. Бойчик І.М. Економіка підприємства: навч.посіб. 2-е вид., доповн., перероб. К.: Атіка, 2007. 528 с.
21. Боронос В.Г. Формування механізму оптимізації структури капіталу та його вплив на фінансовий потенціал підприємств. *Механізм регулювання економіки*. 2010. № 3, Т. 1(47). С. 154 – 165.
22. Булгакова Л.Н. Операционный левверидж. Золотое правило экономики. Теория и практика. *Финансовый менеджмент*. 2001. № 4. URL: <http://www.finman.ru/articles>.
23. Варічева Р.В. Аналіз оптимальності структури власного капіталу акціонерних товариств: проблеми та перспективи. *Вісник соціально-економічних досліджень*. 2012. Вип. 4. С. 155 – 167.
24. Ващенко Л.О. Оцінка методичного забезпечення аналізу фінансового стану підприємств. *Інноваційна економіка. Всеукраїнський науково-виробничий*

журнал. 2009. № 1. С. 97–100.

25. Варланов Ю.Ю., Варланов О.Ю. Моделювання фінансового стану підприємств: сутнісний підхід до інтегрованої оцінки. *Економічні науки*. 2012. Випуск 59. № 4. С. 139-146.

26. Вікнянська В.А. Фінансовий стан підприємства, його оцінка та напрями покращення. URL: <http://intkonf.org/polonka-yus-zamorskiy-po-dovga-trachab-otsinka-finansovogo-stanu-na-pidpriemstvi-ta-napryamki-yogo-pokraschennya/>.

27. Воронкова А.Е. Діагностика стану підприємства: теорія і практика: монографія. Харків: ВД «ІНЖЕК», 2008. 520 с.

28. Головка О.Г. Шляпкіна К.В. Формування оптимальної структури капіталу підприємства. URL: <http://www.kpi.kharkov.ua/archive.pdf>.

29. Грабовецький Б.Є. Економічний аналіз: навч. посіб. К.: Центр навчальної літератури, 2009. 256 с. URL: http://libfree.com/138696672_ekonomikaanaliz_finansovogo_stanu_pidpriyemstva.html#410

30. Данильчук І.В. Сутність фінансового стану підприємства та пошук управлінських рішень щодо забезпечення його ефективності. URL: http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Evu/2011_17_2/Danilchuk.pdf.

31. Дем'яненко М.Я., Лузан Ю.Я., Саблук П.Т. Фінансовий словник-довідник. К.: ІАЕУААН, 2003. 507 с.

32. Жорова Є.Р. Оптимізація фінансової структури капіталу. *Бізнес-інформ*. 2014. №4. С. 330-334.

33. Жулин О.В. Фінансове забезпечення підприємств дорожнього господарства в умовах фінансової децентралізації. *Вісник Національного транспортного університету*. 2014. № 30(2). С. 57–65.

34. Загайнова Ю.В. Финансовый леверидж как показатель оптимальности структуры капитала компании. *Научные записки НГУЭУ*. 2011. № 4. С. 76–82.

35. Заярна Н.М., Папарига С.М. Шляхи стабілізації фінансового стану підприємства з огляду на сучасні умови господарювання URL: <http://global-national.in.ua/archive/3-2015/61.pdf>.

36. Зозульов О. Формування концепції ведення бізнесу на маркетингових засадах: сьогодення та майбутнє. *Маркетинг в Україні*. 2017. № 5-6. С. 64–72.
37. Івко А.В. Ефект фінансового левериджу як інструмент управління структурою капіталу. *Проблеми матеріальної культури*. 2009. С. 18–23.
38. Ільченко О.С., Низьков О.П., Хаустов В.В. Математична модель фінансового стану на основі системи балансових рівнянь. *Економіст*. 2006. № 1. С. 38–41.
39. Кабаченко Д.В. Використання системного підходу при формуванні комплексної оцінки фінансового стану підприємства. *Держава та регіони*. 2010. № 3. С. 58–62.
40. Калашнікова Т.В. Фінансовий стан підприємства: суть та оцінка. *Економіка і менеджмент*. 2011. № 3. С. 114-118.
41. Карпенко Г.В. Шляхи удосконалення фінансового стану підприємства. *Економіка та держава*. 2010. № 12. С. 61-62.
42. Кизим М.О., Забродський В.А., Зінченко В.А., Копчак Ю.С. Оцінка і діагностика фінансової стійкості підприємства: монографія. Х.: ВД «ІНЖЕК», 2003. 144 с.
43. Керанчук Т. Финансовая стабильность предприятия и методические аспекты её оценки. *Экономика Украины*. 2000. № 1. С. 82–85.
44. Кіндрацька Г.І., Білик М.С., Загородній А.Г. Економічний аналіз: Підручник. 3-тє вид., перероб. і доп. К.: Знання, 2008. 487 с.
45. Ключник О.С., Кондратюк О.В. Вдосконалення комплексної оцінки фінансового стану підприємства. *Науковий вісник Рівненського інституту ВНЗ «Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна»*. 2010. № 1. С. 120-127.
46. Ковалевська А.В., Асєєв С.І. Критичний аналіз методів оцінки фінансового стану підприємства. *Бізнес Інформ*. 2012. № 3. С. 163-169. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/binf_2012_3_46.
47. Ковалев В.В. Финансовый анализ: Управление капиталом. Выбор Инвестиций. Анализ отчетности. М., 1999. 512 с.

48. Козик В.В., Андрушко О.Б. Аналіз методів прогнозування банкрутства, заснованих на використанні фінансових коефіцієнтів. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Проблеми економіки та управління. Львів: Національний університет «Львівська політехніка». 2006. № 554. С. 103–108.

49. Колодізев О., Нужний К. Теоретичні аспекти управління економічною стійкістю підприємства. *Галицький економічний вісник*. 2008. № 1(16). С. 53–59.

50. Коломієць Н.О., Коломієць О.П. Методологічні аспекти оцінки фінансового стану як основи ефективного управління підприємством. URL: <http://journals.uran.ua/index.php/wissn021/article/viewFile/99627/94703>.

51. Компанії Укравтодору минулого року скоротили збитки у більш ніж 16 разів. URL: https://ukravtodor.gov.ua/press/news/kompanii_ukravtodoru_mynuloho_roku_skorotyly_zbytky_u_bilsh_nizh_16_raziv.html

52. Копчак Ю.С. Проблеми діагностики фінансового стану і стійкості функціонування підприємства. *Вісник СумДУ*. 2004. № 9 (68). С. 23 – 34.

53. Корж Р.В. Розвиток теорії структури капіталу. *Інвестиції: практика та досвід*. 2012. № 13. С. 22–25.

54. Коробов М.Я. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємства. К.: Знання, 2000. с. 354.

55. Коробов М.Я. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємств: навч. посіб. 3-тє вид., перероб. і допов. К.: Знання, 2002. 378с.

56. Костаневич Н.І., Заєць Т.С. Структура капіталу та її вплив на результати діяльності підприємства. *Економічний простір*. 2013. № 78. С. 233 – 241.

57. Кочкодан В.Б. Імітаційна модель управління структурою капіталу: теоретичний аспект. *Сталий розвиток економіки*. 2013. № 3. С. 335 – 341.

58. Крамаренко Г.О., Чорна О.Є. Фінансовий аналіз: підручник. К.: Центр навчальної літератури, 2008. 392 с.

59. Кривов'язюк І.В. Економічна діагностика підприємства: теорія, методологія та практика застосування : монографія. Луцьк: Вид-во «Надстир'я», 2007. 260 с.

60. Кручок С.І. Оцінка фінансового стану підприємств. *Фінанси України*. 2002. № 8. С. 40–47.
61. Кузьмін О.Є., Мельник О.Г. Нормативно-критеріальне забезпечення діагностики фінансового стану підприємства. *Фінанси України*. 2010. № 8. С. 105–114.
62. Кустріч Л.О. Структура капіталу як об'єкт управління в системі фінансового менеджменту. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILE=&2_S21STR=Spere_2013_2_3.
63. Лігоненко Л.О. Методологія діагностики банкрутства підприємств і напрямки вдосконалення. *Фінанси України*. 1998. № 8. С. 136–147.
64. Майстро Р.Г., Позднякова А.А. Важливість систематичного проведення аналізу фінансового стану підприємства. *Вісник НТУ «ХПІ». Серія: Технічний прогрес і ефективність виробництва*. Х.: НТУ «ХПІ». 2013. № 20 (993) С. 163–168.
65. Методика інтегральної оцінки інвестиційної привабливості підприємств та організацій: Наказ агентства з питань запобігання банкрутству підприємств та організацій № 22 від 23 лютого 1998 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0214-98#Text>.
66. Методичні рекомендації щодо заповнення форм фінансової звітності. Затверджені наказом Міністерства фінансів України від 28.03.2013 р. № 433. URL: http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=382859&cat_id=29356.
67. Методичні рекомендації по аналізу фінансово-господарського стану підприємств та організацій: Лист Державної податкової адміністрації України від 27.01.1998 р. № 759/10/20-2117. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua>.
68. Мельник В.І. Особливості фінансування галузі дорожнього господарства України в умовах децентралізації. URL: http://market-infr.od.ua/journals/2020/42_2020_ukr/17.pdf.
69. Назаркевич О.Б. Механізм управління дорожнім господарством України

в умовах децентралізації. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України*. 2018. Вип. 4(132). С. 27–32.

70. Наказ Міністерства фінансів України № 616 від 14.07.2016 року «Про затвердження Порядку проведення оцінки фінансового стану потенційного бенефіціара інвестиційного проекту, реалізація якого передбачається на умовах фінансової самоокупності, а також визначення виду забезпечення для обслуговування та погашення позики, наданої за рахунок коштів міжнародних фінансових організацій, обслуговування якої здійснюватиметься за рахунок коштів бенефіціара». URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1095-16/page>.

71. Наумова Л.Ю. Фінансова стійкість підприємств та її забезпечення в трансформаційній економіці України: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: 08.00.08. 2008. 19 с.

72. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності». Затверджене наказом Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. № 73. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>.

73. Недосекин А.О. Методологические основы моделирования финансовой деятельности с использованием нечетко-множественных описаний: дис... д-ра экон. наук: спец. 08.00.13 «Математические и инструментальные методы экономики». – СПб., 2003. – 280 с.

74. Носова А.Є. Оцінка ліквідності та платоспроможності підприємства. *Вісник Академії праці і соціальних відносин Федерації професійних спілок України*. 2012. № 2 (62). С. 58–64.

75. Носова А.Є. Система показників фінансового стану. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія «Економіка»*. 2012. №138. С. 53 – 56.

76. Обушак Т.А. Сутність фінансового стану підприємства. *Актуальні проблеми економіки*. 2009. № 9 С. 11-15.

77. Осмоловский В.В. Теория анализа хозяйственной деятельности. Минск: Новое знание, 2001. 307 с.

78. Печончик Т.І. Організаційно-економічний механізм формування джерел фінансування підприємств дорожнього господарства. URL: <http://ppeu.stu.cn.ua/article/view/211465/211475>.

79. Павленко О.І. Вдосконалення механізму оцінки фінансового стану підприємства. *Бізнес-навігатор*. 2010. № 2 (19). С. 72–78.

80. Поддєрьогін А.М. Фінанси підприємств: підручник. 6-е вид., перероб. та доп. К.: КНЕУ, 2008. URL: <http://enbv.narod.ru/text/Econom/fp/str/21.html>.

81. Подольська В.О., Яріш О.В. Фінансовий аналіз: навч. посіб. К.: Центр навчальної літератури, 2010. 488 с.

82. Положення про порядок здійснення аналізу фінансового стану підприємств, що підлягають приватизації, затвердженого Наказом Міністерства фінансів України, Фонду державного майна України від 26 січня 2001 року № 49/121. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0121-01>.

83. Ползова В.М. Сучасні підходи до оцінки фінансового стану підприємства. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2010. №5., Т.2. URL: www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vchnu_ekon/2010.../078-083.pdf.

84. Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про внесення змін до статті 4 Закону України «Про джерела фінансування дорожнього господарства України» щодо додаткових джерел наповнення територіальних дорожніх фондів». URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/GI01225A.html.

85. Про внесення змін до Закону України «Про джерела фінансування дорожнього господарства України» щодо удосконалення механізму фінансування дорожньої галузі: Закон України від 17.11.2016 № 1762-VIII (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1762-19>.

86. Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо удосконалення механізму фінансового забезпечення дорожньої галузі: Закон України від 17.11.2016 № 1763-VIII (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1763-19>.

87. Про затвердження Державної цільової економічної програми розвитку автомобільних до-ріг загального користування державного значення на 2018-2022

роки: Постанова Кабінету Міністрів України від 21.03.2018 № 382-2018-п (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/382-2018-%D0%BF>.

88. Про затвердження положення про порядок здійснення аналізу фінансового стану підприємств, що підлягають приватизації: Наказ Міністерства фінансів України та Фонду державного майна України від 26.01.2001 р. № 49/121. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua>.

89. Проценко І.А. Фінансування дорожнього господарства: проблеми та можливе вирішення. *Дороги і мости*. 2006. № 5. С. 378–384.

90. Райковська І.Т. Проблеми застосування методик аналізу фінансового стану в діяльності промислових підприємств. *Вісник ЖДТУ. Економічні науки*. 2009. № 3 (49). С. 154–158.

91. Руда Р.В. Оцінка фінансового стану підприємства: сутність та необхідність. *Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу*. 2010. № 1(9). С. 61-65.

92. Рудницька О., Біленька Я. Шляхи покращення фінансового стану українських підприємств. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. 2009. № 639. С. 132–138.

93. Рузакова О.В., Рузакова Г.Г. Класифікація методів і моделей оцінки фінансового стану підприємства. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Сер. : Економічні науки*. 2010. № 1. С. 135–138. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvpushk_2010_1_28.

94. Савицька Г.В. Аналіз господарської діяльності підприємства. Мінськ: Нове знання, 2007. 387 с.

95. Савицька Г.В. Економічний аналіз діяльності підприємства. К.: Знання, 2007. 668 с.

96. Семенович Т.А. Організаційно-економічний механізм стабілізації фінансового стану транспортних підприємств: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.06.01. Нац. транспортний унів-т. Київ, 2005. 20 с.

97. Сілічева Н.Є. Сутність Due Diligence і можливі перспективи розвитку в Україні. *Економічний простір*. 2011. № 45. С. 288–291.

98. Слав'юк Р.А. Фінанси підприємств: навч.посібник. К.: ЦУЛ, 2002. 460 с.
99. Сорока Р.С., Рондяк Р.І. Оптимізація структури капіталу за критерієм максимізації рівня фінансової рентабельності. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2013. Вип.23.16. С. 353 – 357.
100. Стоянов Е.А., Стоянова Е.С. Экспертная диагностика и аудит финансово-хозяйственного положения предприятия. К.: Аудиторская фирма «АУРУМ», 1993. 65 с.
101. Терещенко О.О. Дискримінантна модель інтегральної оцінки фінансового стану підприємства. *Економіка України*. 2003. № 8. С. 38–44.
102. Терещенко О.О. Антикризове фінансове управління на підприємстві: Монографія. К.: КНЕУ, 2004. 268 с.
103. Томілін О.О., Лесюк А.С. Сутність та оцінка фінансового стану сільськогосподарського підприємств. URL: <http://global-national.in.ua/archive/14-2016/115.pdf>.
104. Турило А.М., Агапова А.В. Теоретико-методологічні засади визначення сутності і оцінки категорії «економічний стан підприємства». *Актуальні проблеми економіки*. 2010. № 2 (104). С. 156–159.
105. Фінансова звітність Філії «Кіровоградська ДЕД» за 2017-2020 рр.
106. Фінанси підприємств: підручник / Поддєрьогін А.М., Білик М.Д., Буряк Л.Д. та ін.; за ред. проф. А.М. Поддєрьогін. Восьме вид. перероб. та доп. К.: КНЕУ, 2013. 519 с.
107. Фридинський В., Плотніков В., Дерев'янка А. Фінансова санація підприємства. *Вісник Національного технічного університету «ХПІ»*. 2011. № 8. С. 79–83.
108. Хоменко І.О., Концева В.В., Безуглий А.О. Сучасний стан та особливості фінансування дорожньої галузі. *Науковий вісник Полісся*. 2017. № 4 (12), ч. 2. С. 201–205.
109. Цал-Цалко Ю.С. Фінансовий аналіз: підручник. К.: Центр учбової літератури, 2008. 566 с.
110. Череп А.В., Кириченко Л.А. Проблеми визначення фінансового стану

підприємств в умовах фінансової кризи. *Держава і регіони*. 2008. № 6. С. 233–236.

111. Чечевицына Л.Н., Чуев И.Н. Анализ финансово-хозяйственной деятельности. М.: Феникс, 2006. 379 с.

112. Шеремет А.Д. Комплексный анализ хозяйственной деятельности: учеб. пособие для студентов вузов. М.: РИОР: ИНФРА-М, 2015. 255 с.

113. Шеремет А.Д., Негашев Е.В. Методика финансового анализа деятельности коммерческих организаций. 2-е изд., перераб. и доп. М.: ИНФРА-М, 2008. 208 с.

114. Шкарлет С.М., Хоменко І.О., Концева В.В. Актуальні проблеми формування та фінансування державного дорожнього фонду. *Науковий вісник Полісся*. 2017. № 3 (11), ч. 1. С. 16–20.

115. Шкарлет С.М., Кравчук Г.В. Аналіз фінансового стану промислових підприємств. К.: ТОВ «Дорадо-Друк», 2009. 292 с.

116. Щодо удосконалення механізмів розвитку дорожньої галузі в контексті реалізації реформи державного управління автомобільними дорогами (Аналітична записка). URL: <http://old2.niss.gov.ua/articles/1661/>

117. Ortmann S. The “Beijing consensus” and the “Singapore model”: unmasking the myth of an alternative authoritarian state-capitalist model. In *China's Economic Dynamics*. Routledge, 2013. P. 97–120.

118. <https://kirovogrdded.at.ua/> - Офіційний сайт Філії «Кіровоградська ДЕД» ДП «Кіровоградський облавтодор».

ДОДАТКИ

Додаток Б

Характеристика основних прийомів аналізу фінансового стану

Назва	Сутність	Переваги	Недоліки
Горизонтальний аналіз	полягає у порівнянні кожної позиції поточної звітності з минулим періодом	дозволяє одержати найбільш загальне уявлення про якісні зміни, які мали місце, у структурі коштів і їх джерел, а також динаміці цих змін, дані прийоми використовуються практично в усіх методиках	не містять механізму порівняння окремих варіантів економічних рішень і не передбачають взаємозамінюваності різних ресурсів, через що унеможливується вибір оптимального варіанту розвитку економічної системи; обмежене рахування інфляції
Вертикальний аналіз	забезпечує визначення структури фінансових показників з виявленням впливу кожної позиції звітності на показник загалом	дозволяє одержати найбільш загальне уявлення про якісні зміни, які мали місце, у структурі коштів і їх джерел, а також динаміці цих змін, дані прийоми використовуються практично в усіх методиках	не містять механізму порівняння окремих варіантів економічних рішень і не передбачають взаємозамінюваності різних ресурсів, через що унеможливується вибір оптимального варіанту розвитку економічної системи; обмежене врахування інфляції
Трендовий аналіз	полягає в порівнянні кожної позиції звітності з минулими періодами і виявлення тренду, тобто основної тенденції динаміки показника, яка є вільною від випадкових впливів індивідуальних особливостей окремих періодів	Дозволяє простежити за показниками тенденцію розвитку, зробити прогноз на перспективу	складність вибору моделі; трудомісткість; проблеми інтерпретації інформації та формування системи аналізованих показників; неточність даних за нестабільного ринкового середовища (найчастіше тренд короткостроковий)

Додаток Д
Алгоритм та результати розрахунку показників оцінки фінансового стану Філії "Кіровоградська ДЕД"

№ п/п	Показник	Коротка характеристика	Алгоритм розрахунку	Нормативне значення	Результати розрахунку
ОЦІНКА МАЙНОВОГО СТАНУ					
1.	Коефіцієнт зносу основних засобів	характеризує стан та ступінь зносу основних засобів і розраховується як відношення суми зносу основних засобів до їхньої первісної вартості	$K_z = \frac{\phi.1 \text{ р. } 1012}{\phi.1 \text{ р. } 1011}$	Зменшення	$K_{z2018} = \frac{7944,0}{18532,0} = 0,429$ $K_{z2019} = \frac{8299,0}{21171,0} = 0,392$ $K_{z2020} = \frac{9136,0}{22156,0} = 0,412$
2.	Коефіцієнт придатності	є доповненням коефіцієнту зносу до 100% (або одиниці)	$K_n = 1 - K_z.$	Збільшення	$K_{n2018} = 1 - 0,429 = 0,571$ $K_{n2019} = 1 - 0,392 = 0,608$ $K_{n2020} = 1 - 0,412 = 0,588$
3.	Коефіцієнт приросту основних засобів	показує, яку частину від наявних на кінець звітного періоду становлять нові основні засоби, і розраховується як відношення первісної вартості основних засобів, що надійшли за звітний період, до первісної вартості основних засобів, наявних на балансі підприємства на кінець звітного періоду	$K_o = \frac{\phi.1(p.1011(зр.4) - p.1011(зр.3))}{\phi.1 p.1011}.$	Збільшення	$K_{np2018} = \frac{18532,0 - 14066,7}{18532,0} = 0,241$ $K_{np2019} = \frac{21171,0 - 18532,0}{21171,0} = 0,125$ $K_{np2020} = \frac{22156,0 - 21171,0}{22156,0} = 0,044$
4.	Фондо-озброєність, тис.грн. / чол.	показує забезпеченість персоналу основними засобами; яка вартість основних засобів припадає на одного працівника	$\Phi_{озбр.} = \frac{\phi.1(p.1010(гр.3) + p.1010(гр.4))}{2}.$	Збільшення	$\Phi_{озбр.2018} = \frac{(10588,0 + 7679,9) : 2}{70} = 130,49$ $\Phi_{озбр.2019} = \frac{(12872,0 + 10588,0) : 2}{104} = 112,79$ $\Phi_{озбр.2020} = \frac{(13020,0 + 12872,0) : 2}{106} = 122,13$
5.	Фондовіддача основних фондів	показує ефективність використання основних фондів; яка величина доходу, отриманого від реалізації продукції, припадає на 1 грн., вкладену у основні фонди, що використовуються для виробництва цієї продукції	$\Phi_{віддача} = \frac{\phi.2 \text{ р. } 2000}{\phi.1 \text{ р. } 1010}$	Збільшення	$\Phi_{віддача2018} = \frac{45117,0}{10588,0} = 4,26$ $\Phi_{віддача2019} = \frac{61744,0}{12872,0} = 4,8$ $\Phi_{віддача2020} = \frac{74364,0}{13020,0} = 5,71$
6.	Коефіцієнт мобільності активів	показує кількість обігових коштів, яка припадає на одиницю необігових; тобто потенційну можливість перетворення активів у	$K_{mob.} = \frac{\phi.1 \text{ р. } 1195 + \phi.1 p.1200}{\phi.1 \text{ р. } 1095}$	Збільшення; рекомендований рівень $K_{mob.} \geq 5$	$K_{mob.2018} = \frac{7527,0}{23321,0} = 0,323$ $K_{mob.2019} = \frac{11535,0}{31985,0} = 0,361$

		ліквідні кошти			$K_{\text{моб. 2020}} = \frac{13369,0}{31208,0} = 0,428$
ОЦІНКА ЛІКВІДНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА					
7.	Коефіцієнт загальної ліквідності (покриття)	розраховується як відношення оборотних активів до поточних зобов'язань підприємства та показує достатність ресурсів підприємства, які можуть бути використані для погашення його поточних зобов'язань	$K_{\text{з.л.}} = \frac{\phi.1 \text{ p.1195}}{\phi.1 \text{ p.1695}}$	>1	$K_{\text{з.л.2018}} = \frac{7527,0}{17614,0} = 0,427$ $K_{\text{з.л.2019}} = \frac{11535,0}{20207,0} = 0,571$ $K_{\text{з.л.2020}} = \frac{13369,0}{21887,0} = 0,611$
8.	Коефіцієнт швидкої ліквідності	розраховується як відношення найбільш ліквідних оборотних засобів (грошових засобів та їх еквівалентів, поточних фінансових інвестицій та дебіторської заборгованості) до поточних зобов'язань підприємства. Відображає платіжні можливості підприємства щодо сплати поточних зобов'язань за умови своєчасного проведення розрахунків з дебіторами	$K_{\text{ш.л.}} = \frac{\phi.1(p.1195 - p.1100)}{\phi.1 \text{ p.1695}}$	0,6-0,8	$K_{\text{ш.л.2018}} = \frac{7527,0 - 5905,0}{17614,0} = 0,092$ $K_{\text{ш.л.2019}} = \frac{11535,0 - 6984,0}{20207,0} = 0,225$ $K_{\text{ш.л.2020}} = \frac{13369,0 - 8323,0}{21887,0} = 0,231$
9.	Коефіцієнт абсолютної ліквідності	обчислюється як відношення грошових засобів та їхніх еквівалентів і поточних фінансових інвестицій до поточних зобов'язань. Коефіцієнт абсолютної ліквідності показує, яка частина боргів підприємства може бути сплачена негайно	$K_{\text{а.л.}} = \frac{\phi.1(p.1160 + p.1165)}{\phi.1 \text{ p.1695}}$	>0 збільшення	$K_{\text{а.л.2018}} = \frac{85,0}{17614,0} = 0,0048$ $K_{\text{а.л.2019}} = \frac{515,0}{20207,0} = 0,0255$ $K_{\text{а.л.2020}} = \frac{521,0}{21887,0} = 0,0238$
10.	Чистий оборотний капітал	розраховується як різниця між оборотними активами підприємства та його поточними зобов'язаннями. Його наявність та величина свідчать про спроможність сплачувати свої поточні зобов'язання	$\text{ЧОК} = \phi.1 (p.1195 - p.1695)$	>0 збільшення	$\text{ЧОК}_{2018} = 7527,0 - 17614,0 = -10087,0$ тис.грн. $\text{ЧОК}_{2019} = 11535,0 - 20207,0 = -8672,0$ тис.грн. $\text{ЧОК}_{2020} = 13369,0 - 21887,0 = -8518,0$ тис.грн.
ОЦІНКА ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ (ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ)					
11.	Коефіцієнт фінансової автономії	розраховується як відношення власного капіталу підприємства до підсумку балансу підприємства і показує питому вагу власного капіталу в загальній сумі засобів,	$K_{\text{авт}} = \frac{\phi.1 \text{ p.1495}}{\phi.1 \text{ p.1900}}$	> 0,5, збільшення	$K_{\text{авт2018}} = \frac{9151,0}{30848,0} = 0,297$ $K_{\text{авт2019}} = \frac{17725,0}{43520,0} = 0,407$

		авансованих у його діяльність			$K_{\text{авт}2020} = \frac{16808,0}{44577,0} = 0,377$
12.	Коефіцієнт фінансової залежності	є оберненим коефіцієнту фінансової автономії. Добуток цих коефіцієнтів дорівнює 1	$K_{\text{зал}} = \frac{\phi.1 \text{ п.1900}}{\phi.1 \text{ п.1495}}$	Критичне значення — 2, зменшення	$K_{\text{зал}2018} = \frac{30848,0}{9151,0} = 3,371$ $K_{\text{зал}2019} = \frac{43520,0}{17725,0} = 2,455$ $K_{\text{зал}2020} = \frac{44577,0}{16808,0} = 2,652$
13.	Коефіцієнт фінансового ризику	розраховується як співвідношення залучених і власних засобів і характеризує залежність підприємства від залучених засобів	$K_{\text{фр}} = \frac{\phi.1(p.1595 + p.1695 + p.1700 + p.1800)}{\phi.1 \text{ п.1495}}$	$\leq 0,5$, критичне значення — 1	$K_{\text{фр}2018} = \frac{4083,0 + 17614,0}{9151,0} = 2,371$ $K_{\text{фр}2019} = \frac{5588,0 + 20207,0}{17725,0} = 1,455$ $K_{\text{фр}2020} = \frac{5882,0 + 21887,0}{16808,0} = 1,652$
14.	Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами	розраховується як відношення величини чистого оборотного капіталу до величини оборотних активів підприємства і показує забезпеченість підприємства власними оборотними засобами	$K_{\text{з.воз}} = \frac{\phi.1(p.1195 - p.1695)}{\phi.1 \text{ п.1195}}$	$> 0,1$	$K_{\text{з.воз}2018} = \frac{7527,0 - 17614,0}{7527,0} = -1,34$ $K_{\text{з.воз}2019} = \frac{11535,0 - 20207,0}{11535,0} = -0,752$ $K_{\text{з.воз}2020} = \frac{13369,0 - 21887,0}{13369,0} = -0,637$
15.	Коефіцієнт маневреності власного капіталу	показує, яка частина власного капіталу використовується для фінансування поточної діяльності, а яка – капіталізована. Розраховується як відношення чистого оборотного капіталу до власного капіталу	$K_{\text{ман}} = \frac{\phi.1(p.1195 - p.1695)}{\phi.1 \text{ п.1495}}$	> 0 — збільшення	$K_{\text{ман}2018} = \frac{7527,0 - 17614,0}{9151,0} = -1,102$ $K_{\text{ман}2019} = \frac{11535,0 - 20207,0}{17725,0} = -0,489$ $K_{\text{ман}2020} = \frac{13369,0 - 21887,0}{16808,0} = -0,507$
ОЦІНКА ДІЛОВОЇ АКТИВНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА					
16.	Коефіцієнт оборотності активів	обчислюється як відношення чистої виручки від реалізації продукції (робіт, послуг) до середньої величини підсумку балансу підприємства і характеризує ефективність використання підприємством усіх наявних ресурсів, незалежно від джерел їхнього залучення	$K_{\text{о.а.}} = \frac{\phi.2 \text{ п.2000}}{\frac{\phi.1(p.1300(\text{зр.3}) + p.1300(\text{зр.4}))}{2}}$	Збільшення	$K_{\text{о.а.}2018} = \frac{45117,0}{(30848,0 + 20933,8) : 2} = 1,743$ $K_{\text{о.а.}2019} = \frac{61744,0}{(43520,0 + 30848,0) : 2} = 1,66$ $K_{\text{о.а.}2020} = \frac{74364,0}{(44577,0 + 43520,0) : 2} = 1,688$

17.	Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	розраховується як відношення чистої виручки від реалізації продукції (робіт, послуг) до середньорічної величини дебіторської заборгованості і показує швидкість обертання дебіторської заборгованості підприємства за період, що аналізується, розширення або зниження комерційного кредиту, що надається підприємством	$K_{o.d.z.} = \frac{\phi.2p.2000}{\frac{\phi.1(\sum p.(1125 - 1155)_{гр.3} + \sum p.(1125 - 1155)_{гр.4}}{2}}$	Збільшення	*
18.	Строк погашення дебіторської заборгованості днів	показує середній період інкасації дебіторської заборгованості підприємства, тобто період її погашення і розраховується як відношення тривалості звітного періоду до коефіцієнта оборотності дебіторської заборгованості	$T_{o.d.z.} = \frac{\text{Кількість днів у році (365)}}{K_{o.d.z.}}$	Зменшення	$T_{o.d.z.2018} = \frac{365}{34,07} = 10,71$ $T_{o.d.z.2019} = \frac{365}{25,21} = 14,48$ $T_{o.d.z.2020} = \frac{365}{18,68} = 19,53$
19.	Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	розраховується як відношення чистої виручки від реалізації продукції (робіт, послуг) до середньорічної величини кредиторської заборгованості і показує швидкість обертання кредиторської заборгованості підприємства за період, що аналізується, розширення або зниження комерційного кредиту, що надається підприємству	$K_{o.k.z.} = \frac{\phi.2p.2000}{\frac{\phi.1(\sum p.(1600 - 1690)_{гр.3} + \sum p.(1600 - 1690)_{гр.4}}{2}}$	Збільшення	**
20.	Строк погашення кредиторської заборгованості днів	характеризує середній період сплати підприємством короткострокової кредиторської заборгованості та розраховується як відношення тривалості звітного періоду до коефіцієнта оборотності кредиторської заборгованості	$T_{o.k.z.} = \frac{\text{Кількість днів у році (365)}}{K_{o.k.z.}}$	Зменшення	$T_{o.k.z.2018} = \frac{365}{3,272} = 111,55$ $T_{o.k.z.2019} = \frac{365}{3,265} = 111,79$ $T_{o.k.z.2020} = \frac{365}{3,533} = 103,31$
21.	Коефіцієнт оборотності матеріальних запасів	розраховується як відношення собівартості реалізованої продукції до середньорічної вартості матеріальних запасів і характеризує швидкість реалізації товарно-матеріальних запасів підприємства	$K_{o.z.} = \frac{\phi.2 p.2050}{\frac{p.1100_{зр.3} + p.1100_{зр.4}}{2}}$	Збільшення	$K_{o.z.2018} = \frac{42749,0}{(5905,0 + 2639,4) : 2} = 10,006$ $K_{o.z.2019} = \frac{57495,0}{(6984,0 + 5905,0) : 2} = 8,922$

					$K_{o.з.2020} = \frac{72114,0}{(8323,0 + 6984,0) : 2} = 9,422$
22.	Тривалість одного обороту запасів	характеризує тривалість періоду, впродовж якого запаси трансформуються в кошти	$T_{o.з.} = \frac{\text{Кількість днів у році (365)}}{K_{o.з.}}$	Зменшення	$T_{o.з.2018} = \frac{365}{10,006} = 36,48$ $T_{o.з.2019} = \frac{365}{8,922} = 40,91$ $T_{o.з.2020} = \frac{365}{9,422} = 38,74$
23.	Коефіцієнт оборотності оборотного капіталу	показує ефективність його використання та розраховується як відношення чистої виручки від реалізації продукції (робіт, послуг) до середньорічної величини оборотного капіталу підприємства	$K_{o.ок} = \frac{\text{ф.2 р.2000}}{\frac{\text{ф.1}(p.1195(зр.3) + p.1195(зр.4))}{2}}$	Збільшення	$K_{o.ок2018} = \frac{45117,0}{(7527,0 + 4614,5) : 2} = 7,432$ $K_{o.ок2019} = \frac{61744,0}{(11535,0 + 7527,0) : 2} = 6,478$ $K_{o.ок2020} = \frac{74364,0}{(13369,0 + 11535,0) : 2} = 5,972$
24.	Коефіцієнт оборотності власного капіталу	розраховується як відношення чистої виручки від реалізації продукції (робіт, послуг) до середньорічної величини власного капіталу підприємства і показує ефективність використання власного капіталу підприємства	$K_{o.вк} = \frac{\text{ф.2 р.2000}}{\frac{\text{ф.1}(p.1495(зр.3) + p.1495(зр.4))}{2}}$	Збільшення	$K_{o.вк2018} = \frac{45117,0}{(9151,0 + 10970,3) : 2} = 4,484$ $K_{o.вк2019} = \frac{61744,0}{(17725,0 + 9151,0) : 2} = 4,594$ $K_{o.вк2020} = \frac{74364,0}{(16808,0 + 17725,0) : 2} = 4,307$
ОЦІНКА РЕНТАБЕЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА					
25.	Коефіцієнт рентабельності активів	розраховується як відношення чистого прибутку підприємства до середньорічної вартості активів і характеризує ефективність використання активів підприємства	$P_A = \frac{\text{ф.2 р.2350 або 2355}}{\text{ф.1}(p.1300(зр.3) + p.1300(зр.4)) : 2}$	>0 збільшення	$P_{A2018} = \frac{215,0}{(30848,0 + 20933,8) : 2} = 0,0083$ $P_{A2019} = \frac{107,0}{(43520,0 + 30848,0) : 2} = 0,0029$ $P_{A2020} = \frac{8,0}{(44577,0 + 43520,0) : 2} = 0,0002$
26.	Коефіцієнт рентабельності власного капіталу	розраховується як відношення чистого прибутку підприємства до середньорічної вартості власного капіталу і характеризує ефективність вкладення коштів до даного підприємства	$P_{вк} = \frac{\text{ф.2 р.2350 або 2355}}{\text{ф.1}(p.1495(зр.3) + p.1495(зр.4)) : 2}$	>0 збільшення	$P_{вк2018} = \frac{215,0}{(9151,0 + 10970,3) : 2} = 0,0214$ $P_{вк2019} = \frac{107,0}{(17725,0 + 9151,0) : 2} = 0,008$ $P_{вк2020} = \frac{8,0}{(16808,0 + 17725,0) : 2} = 0,0005$
27.	Коефіцієнт рентабельності продукції	характеризує прибутковість виробництва продукції, виконання, надання послуг або продажу товарів та розраховується як відношення	$P_{п} = \frac{\text{ф.2 р.2090 або 2095}}{\text{ф.2 р.2000}}$	>0 збільшення	$P_{п2018} = \frac{2368,0}{45117,0} = 0,052$

		валового прибутку до чистої виручки від реалізації продукції			$P_{\Pi 2019} = \frac{4249,0}{61744,0} = 0,069$ $P_{\Pi 2020} = \frac{2250,0}{74364,0} = 0,03$
28.	Коефіцієнт рентабельності діяльності	розраховується як відношення чистого прибутку підприємства до чистої виручки від реалізації продукції (робіт, послуг) і характеризує ефективність господарської діяльності підприємства	$P_{\Pi} = \frac{\text{ф. 2 п.2350 або 2355}}{\text{ф.2 п.2000}}$	>0 збільшення	$P_{\Pi 2018} = \frac{215,0}{45117,0} = 0,0048$ $P_{\Pi 2019} = \frac{107,0}{61744,0} = 0,0017$ $P_{\Pi 2020} = \frac{8,0}{74364,0} = 0,0001$

$$* K_{o.d.z.2018} = \frac{45117,0}{((648,0 + 271,0 + 5,0 + 194,0 + 31,0) + (1011,3 + 426,5 + 19,7 + 13,3 + 28,7)) : 2} = 34,07$$

$$K_{o.d.z.2019} = \frac{61744,0}{((2713,0 + 692,0 + 5,0 + 194,0 + 146,0) + (648,0 + 271,0 + 5,0 + 194,0 + 31,0)) : 2} = 25,21$$

$$K_{o.d.z.2020} = \frac{74364,0}{((3204,0 + 712,0 + 5,0 + 194,0 + 95,0) + (2713,0 + 692,0 + 5,0 + 194,0 + 146,0)) : 2} = 18,68$$

$$** K_{o.k.z.2018} = \frac{45117,0}{((265,0 + 2415,0 + 772,0 + 849,0 + 54,0 + 11827,0 + 1332,0 + 100,0) + (834,8 + 1163,5 + 635,7 + 662,3 + 28,3 + 6167,5 + 450,4 + 21,0)) : 2} = 3,272$$

$$K_{o.k.z.2019} = \frac{61744,0}{((277,0 + 2952,0 + 513,0 + 702,0 + 51,0 + 14997,0 + 640,0 + 75,0) + (265,0 + 2415,0 + 772,0 + 849,0 + 54,0 + 11827,0 + 1332,0 + 100,0)) : 2} = 3,265$$

$$K_{o.k.z.2020} = \frac{74364,0}{((229,0 + 3745,0 + 835,0 + 1813,0 + 14526,0 + 636,0 + 103,0) + (277,0 + 2952,0 + 513,0 + 702,0 + 51,0 + 14997,0 + 640,0 + 75,0)) : 2} = 3,533$$

Додаток Е

Таблиця Е.1

Оцінка майнового стану філії «Кіровоградська ДЕД» за період 2018-2020 рр.

№ п/п	Показник	Нормативне значення	Рік			Відхилення (+,-)	
			2018	2019	2020	2019/2018	2020/2019
1.	Коефіцієнт зносу основних засобів	Зменшення	0,429	0,392	0,412	-0,037	+0,02
2.	Коефіцієнт придатності	Збільшення	0,571	0,608	0,588	+0,037	-0,02
3.	Коефіцієнт приросту основних засобів	Збільшення	0,241	0,125	0,044	-0,116	-0,081
4.	Фондоозброєність	Збільшення	130,49	112,79	122,13	-17,7	+9,34
5.	Фондовіддача основних фондів	Збільшення	4,26	4,8	5,71	+0,54	+0,91
6.	Коефіцієнт мобільності активів	Збільшення; рекомендован ий рівень $K_{\text{моб.}} \geq 5$	0,323	0,361	0,428	+0,038	+0,067

Таблиця Е.2

Аналіз показників ліквідності філії «Кіровоградська ДЕД»

за період 2018-2020 рр.

№ п/п	Показник	Нормативне значення	Рік			Відхилення (+,-)	
			2018	2019	2020	2019/2018	2020/2019
1.	Коефіцієнт загальної ліквідності (покриття)	>1	0,427	0,571	0,611	+0,144	+0,04
2.	Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,6-0,8	0,092	0,225	0,231	+0,133	+0,006
3.	Коефіцієнт абсолютної ліквідності	>0 збільшення	0,0048	0,0255	0,0238	+0,0207	-0,0017
4.	Чистий оборотний капітал, тис.грн.	>0 збільшення	-10087,0	-8672,0	-8518,0	-18759,0	-17190,0

Таблиця Е.3

Аналіз показників платоспроможності (фінансової стійкості) філії
«Кіровоградська ДЕД» за період 2018-2020 рр.

№ п/п	Показник	Нормативне значення	Рік			Відхилення (+,-)	
			2018	2019	2020	2019/2018	2020/2019
1.	Коефіцієнт фінансової автономії	$> 0,5$, збільшення	0,297	0,407	0,377	+0,11	-0,03
2.	Коефіцієнт фінансової залежності	Критичне значення — 2, зменшення	3,371	2,455	2,652	-0,916	+0,197
3.	Коефіцієнт фінансового ризику	$\leq 0,5$, критичне значення — 1	2,371	1,455	1,652	-0,916	+0,197
4.	Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами	$> 0,1$	-1,34	-0,752	-0,637	-0,588	-0,115
5.	Коефіцієнт маневреності власного капіталу	> 0 — збільшення	-1,102	-0,489	-0,507	+0,613	-0,018

Таблиця Е.4

Аналіз показників ділової активності філії «Кіровоградська ДЕД» за період 2018-2020 рр.

№ п/п	Показник	Нормативне значення	Рік			Відхилення (+,-)	
			2018	2019	2020	2019/2018	2020/2019
1.	Коефіцієнт оборотності активів	Збільшення	1,743	1,66	1,688	-0,083	+0,028
2.	Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	Збільшення	34,07	25,21	18,68	-8,86	-6,53
3.	Строк погашення дебіторської заборгованості днів	зменшення	10,71	14,48	19,53	+3,77	+5,05
4.	Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	збільшення	3,272	3,265	3,533	-0,007	+0,268
5.	Строк погашення кредиторської заборгованості днів	зменшення	111,55	111,79	103,31	+0,24	-8,48
6.	Коефіцієнт оборотності матеріальних запасів	збільшення	10,006	8,922	9,422	-1,084	+0,5
7.	Тривалість одного обороту запасів	зменшення	36,48	40,91	38,74	+4,43	-2,17
8.	Коефіцієнт оборотності оборотного капіталу	збільшення	7,432	6,478	5,972	-0,954	-0,506
9.	Коефіцієнт оборотності власного капіталу	збільшення	4,484	4,594	4,307	+0,11	-0,287

Таблиця Е.5

Аналіз показників рентабельності філії «Кіровоградська ДЕД» за період
2018-2020 рр.

№ п/п	Показник	Нормативне значення	Рік			Відхилення (+,-)	
			2018	2019	2020	2019/2018	2020/2019
1.	Коефіцієнт рентабельності активів	>0 збільшення	0,0083	0,0029	0,0002	-0,0054	-0,0027
2.	Коефіцієнт рентабельності власного капіталу	>0 збільшення	0,0214	0,008	0,0005	-0,0134	-0,0075
3.	Коефіцієнт рентабельності продукції	>0 збільшення	0,052	0,069	0,03	+0,017	-0,039
4.	Коефіцієнт рентабельності діяльності	>0 збільшення	0,0048	0,0017	0,0001	-0,0031	-0,0016

Додаток Ж

Алгоритм розрахунку фінансових коефіцієнтів, що використовуються для визначення інтегрального показника фінансового стану філії «Кіровоградська ДЕД» за період 2018-2020 рр.

Фінансовий коефіцієнт	Формула розрахунку	Алгоритм розрахунку з використанням форм звітності
МК ₁ – коефіцієнт покриття (ліквідність третього ступеня)	розраховується як відношення поточних (оборотних) активів до поточних зобов'язань підприємства та показує рівень покриття необоротних активів короткостроковим капіталом. У разі якщо коефіцієнт покриття менше одиниці, це означає, що короткострокові джерела фінансування використовуються не лише для покриття оборотних активів, а й для фінансування необоротних активів. Збереження такої ситуації протягом тривалого періоду своїм наслідком має неплатоспроможність підприємства;	$\frac{\text{ф.1 р.1195 гр.4}}{\text{ф.1 р.1695 гр.4}}$ $\text{МК}_{1(2018)} = \frac{7527,0}{17614,0} = 0,43$ $\text{МК}_{1(2019)} = \frac{11535,0}{20207,0} = 0,57$ $\text{МК}_{1(2020)} = \frac{13369,0}{21887,0} = 0,61$
МК ₃ – коефіцієнт фінансової незалежності	розраховується як відношення власного капіталу до підсумку балансу. Показує питому вагу власного капіталу в загальному обсязі джерел фінансування. Характеризує ступінь залежності підприємства від позичкових джерел фінансування;	$\frac{\text{ф.1 р.1495 гр.4}}{\text{ф.1 р.1900 гр.4}}$ $\text{МК}_{3(2018)} = \frac{9151,0}{30848,0} = 0,3$ $\text{МК}_{3(2019)} = \frac{17725,0}{43520,0} = 0,41$ $\text{МК}_{3(2020)} = \frac{16808,0}{44577,0} = 0,38$
МК ₅ – коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	розраховується як відношення чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) до середньорічної величини поточної кредиторської заборгованості. Характеризує здатність підприємства погашати кредиторську заборгованість за товари, роботи, послуги	$\frac{\text{ф.2 р. 2000 гр. 3}}{\text{ф.1 [р.1610+1615+1620+1625+1630+1690(гр.3+гр.4)]:2}}$ $\text{МК}_{5(2018)} = \frac{25993,1}{(3317,3 + 4401,0) : 2} = 6,74$ $\text{МК}_{5(2019)} = \frac{45117,0}{(4401,0 + 4519,0) : 2} = 10,12$ $\text{МК}_{5(2020)} = \frac{61744,0}{(4519,0 + 6725,0) : 2} = 10,98$
МК ₆ – коефіцієнт рентабельності продажів за фінансовими результатами від операційної діяльності (ЕВІТ)	розраховується як відношення показника ЕВІТ (результати операційної діяльності до сплати відсотків за користування позиками та податків) до чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг). Характеризує ефективність операційної діяльності позичальника;	$\frac{\text{ф.2 р.2000+2120-2050-2180 гр.3}}{\text{ф.2 р.2000 гр.3}}$ $\text{МК}_{6(2018)} = \frac{25993,1 + 143,7 - 25212,1 - 394,7}{25993,1} = 0,0204$ $\text{МК}_{6(2019)} = \frac{45117,0 + 87,0 - 42749,0 - 1122,0}{45117,0} = 0,0295$ $\text{МК}_{6(2020)} = \frac{61744,0 + 2033,0 - 57495,0 - 4632,0}{61744,0} = 0,0267$

МК ₇ – коефіцієнт рентабельності операційної діяльності	розраховується як відношення фінансового результату від операційної діяльності (до нарахування амортизації) до чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) та інших операційних доходів. Для суб'єктів малого підприємництва коефіцієнт розраховується без урахування амортизації. Характеризує рентабельність усіх операційних доходів з EBITDA;	$\frac{\text{ф.2 п.2000} + 2120 - 2050 - 2180 \text{ гр.3}}{\text{ф.2 п.2000} + 2120 \text{ гр.3}}$ $МК_{7(2018)} = \frac{25993,1 + 143,7 - 25212,1 - 394,7}{25993,1 + 143,7} = 0,0203$ $МК_{7(2019)} = \frac{45117,0 + 87,0 - 42749,0 - 1122,0}{45117,0 + 87,0} = 0,0295$ $МК_{7(2020)} = \frac{61744,0 + 2033,0 - 57495,0 - 4632,0}{61744,0 + 2033,0} = 0,0259$
МК ₈ – коефіцієнт рентабельності активів за чистим прибутком	розраховується як відношення чистого фінансового результату до валюти балансу (середньорічної). Характеризує ефективність використання (рентабельність) активів підприємства;	$\frac{\text{ф.2 п.2350 гр.3 (зі знаком «-» у разі збитків)}}{\text{ф.1 п.1300 (гр.3+гр.4):2}}$ $МК_{8(2018)} = \frac{120,4}{(20933,8 + 30848,0) : 2} = 0,0047$ $МК_{8(2019)} = \frac{215,0}{(30848,0 + 43520,0) : 2} = 0,0058$ $МК_{8(2020)} = \frac{107,0}{(43520,0 + 44577,0) : 2} = 0,0024$
МК ₁₀ – коефіцієнт оборотності позичкового капіталу за фінансовими результатами до оподаткування	розраховується як відношення фінансових результатів перед оподаткуванням до позичкового капіталу. Чим вищим є значення коефіцієнта, тим вищою є здатність позичальника погасити наявну заборгованість за рахунок внутрішніх фінансових джерел	$\frac{\text{ф.2 п.2290 гр.3 (зі знаком «-» у разі збитків)}}{\text{ф.1 п.1595} + 1695 \text{ гр.4}}$ $МК_{10(2018)} = \frac{120,4}{4083,0 + 17614,0} = 0,0055$ $МК_{10(2019)} = \frac{215,0}{5588,0 + 20207,0} = 0,0083$ $МК_{10(2020)} = \frac{107,0}{5882,0 + 21887,0} = 0,0039$

